

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ENGELLİ PERSONELİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK,
STRESLE BAŞA ÇIKMA TARZLARI VE İŞ DOYUMLARININ İNCELENMESİ: T.C.
ADALET BAKANLIĞI ÖRNEĞİ**

ERHAN GÜVEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2021

**ENGELLİ PERSONELİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK,
STRESLE BAŞA ÇIKMA TARZLARI VE İŞ DOYUMLARININ
İNCELENMESİ: T.C. ADALET BAKANLIĞI ÖRNEĞİ**

ERHAN GÜVEN

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
DR. BİNGÜL SUBAŞI HARMANCI

LEFKOŞA
2021

KABUL VE ONAY

Erhan Güven tarafından hazırlanan “Engelli Personelin Psikolojik Dayanıklılık, Stresle Başa Çıkma Tarzları ve İş Doyumlarının İncelenmesi: T.C. Adalet Bakanlığı Örneği” başlıklı bu çalışma,/...../2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Dr. Bingül Subaşı Harmancı (Danışman)
Yakındoğu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Fakültesi Psikoloji Bölümü

.....
Doç. Dr. Ezgi ULU (Başkan)
Yakındoğu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Fakültesi Psikoloji Bölümü

.....
Yrd. Doç. Dr. Yasemin SORAKIN
Yakındoğu Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi Psikoloji Bölümü

.....
Prof. Dr. K. Hüsnü Can BAŞER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı heryerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

Erhan Güven

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez konusunu belirlerken isteklerimi göz önünde bulundurup bana yardımcı olan ve pandemi şartlarına rağmen süreçte her zaman güçlü iletişimi olağan kılan tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Bingül SUBAŞI HARMANCI'YA, bu zorlu tez sürecinde benden desteğini bir an bile esirgemeyen değerli arkadaşım sevgili Zeynep SEMİZ'E yüksek lisans sürecinde her daim beni cesaretlendiren ve yol gösteren sevgili arkadaşlarım, Trakya Üniversitesi Öğretim Üyesi Elif Bengi ÜNSAL ÖZBERK ve Dr. Öğr. Üyesi Eren ÖZBERK'E teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca yanımda olduklarını hep hissettiğim sevgili aileme ve her süreçte beni sonuna kadar destekleyen değerli eşim Meral KAYA GÜVEN'e minnettarım.

Yüksek lisans tezimi west sendromu ile mücadele eden ve ailemizin en özel hediyesi olan sevgili yeğenim Zeynep'e ve onun mücadelesine verdiği destekle umudumuzu güneş gibi aydınlatan Zeynep'in annesi, sevgili kardeşim İlknur öğretmene armağan etmek istiyorum.

Saygılarımla

ÖZ

ENGELLİ PERSONELİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK, STRESLE BAŞA ÇIKMA TARZLARI VE İŞ DOYUMLARININ İNCELENMESİ: T.C. ADALET BAKANLIĞI ÖRNEĞİ

Bu araştırma, T.C. Adalet Bakanlığı'nda ceza infaz kurumları ve denetimli serbestlik müdürlüklerinde görev yapan engelli personelin psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma tarzları ve iş doyumunu düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmaya, 10' u kadın, 148'i erkek olmak üzere toplam 158 engelli birey katılmıştır. Katılımcıların psikolojik dayanıklılık düzeyini ölçmek için 'Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği', stresle başa çıkma tarzlarını belirlemek için 'Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği', iş doyumunu düzeylerini ölçmek için 'Minnesota İş Doyum Ölçeği' ve katılımcılara ait kişisel bilgileri edinmek için 'Sosyodemografik Bilgi Formu' kullanılmıştır. Verilerin analizinde, T Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Bonferroni ve LSD testleri, Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma tarzları ve iş doyumunu ölçek puanları arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Psikolojik dayanıklılık ve stresle başa çıkma tarzlarının, iş doyumunu üzerinde yordayıcı rolü olduğu düşünülmektedir. Çalışma süresi daha uzun olan, engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin daha yüksek, olumlu başa çıkma tarzlarını kullanan ve iş doyumunu yüksek olan engelli bireylerin ise engel durumları yaptıkları işi etkilemediği tespit edilmiştir.

Engelli personeller için istihdam alanlarının çoğaltılması ve farklı sosyal politikaların geliştirilmesi psikolojik dayanıklılıkları, iş doyumları ve stresle başa çıkmada olumlu başa çıkma yöntemlerinin kullanılma oranını artıracaktır. Kurumlarda psikolojik dayanıklılık ve stresle baş etme ile ilgili çeşitli hizmet içi eğitimlerin ve etkinliklerin düzenlenmesi olumsuz çalışma koşullarının etkisini azaltacağından ve kişiler arası ilişkileri iyileştireceğinden iş doyumunu düzeylerinin de artacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: engellilik, psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma, iş doyumunu.

ABSTRACT

AN INVESTIGATION OF PSYCHOLOGICAL RESILIENCE, STYLES OF COPING WITH STRESS AND JOB SATISFACTION OF THE DISABLED EMPLOYEE: THE SAMPLE OF THE MINISTRY OF JUSTICE

This study has been conducted in order to analyze psychological resilience, styles of coping with stress and levels of job satisfaction of the disabled personnel who are employed at the Ministry of Justice.

A total of 158 disabled individuals, 10 women and 148 men, participated in the study. To measure the psychological resilience level of the participants, the 'Psychological Resilience Scale'; to determine the styles of coping with stress, the 'Stress Coping Styles Scale'; to measure job satisfaction levels, the 'Minnesota Job Satisfaction Scale' and to obtain personal information about the participants, the 'Sociodemographic Information Form' was used. T Test, One Way Analysis of Variance (ANOVA), Bonferroni and LSD tests, Pearson Correlation Analysis were used to analyze the data.

According to the results of the research, significant relationships were found between the psychological resilience, coping styles of the participants and job satisfaction scale scores. Psychological resilience and coping styles with stress are thought to have a predictive role in job satisfaction. People with disabilities who work longer have higher psychological endurance levels, it is observed. It has been determined that, regardless of their disabilities, disabled people who use constructive coping styles and have high job satisfaction do not have a negative effect on their jobs.

Increasing employment opportunities for disabled staff and developing different social policies will increase their psychological resilience, job satisfaction and the rate of using positive methods in coping with stress. Since organizing various in-service trainings and activities related to psychological resilience and coping with stress in institutions will reduce the effect of negative working conditions and improve interpersonal relations, it is thought that job satisfaction levels will also increase.

Key words: disability, psychological resilience, coping with stress, job satisfaction.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	
BİLDİRİM	iv
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO DİZİNİ.....	ix
1. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Tanımlar	4
2. BÖLÜM.....	5
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. ENGELLİLİK	5
2.1.1.Engelli Tanımı.....	5
2.1.2.Engellilik Durumunun Oluşma Nedenleri	6
2.1.2.1. Doğum Öncesindeki Nedenler	7
2.1.2.2. Doğum Sırasındaki Nedenler	7
2.1.2.3. Doğum Sonrasındaki Nedenler	7
2.1.4. Türkiye’de Engelli İstihdamı	8
2.2. PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK	9
2.2.1. Psikolojik Dayanıklılık Tanımı	9
2.2.3. Psikolojik Dayanıklılık Boyutları.....	10
2.2.4. Psikolojik Dayanıklılıkla İlgili Faktörler	11
2.2.4.1. Risk Faktörleri.....	12

2.2.4.2. Koruyucu Faktörler	12
2.2.5. Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Yapılan Araştırmalar	13
2.3. STRES	16
2.3.1. Stresin Tanımı.....	16
2.3.2. Stresi Açıklayan Kuramlar.....	17
2.3.2.1. Stresi Açıklayan Biyolojik Kuramlar	17
2.3.2.2. Stresi Açıklayan Psikolojik Kuramlar	18
2.3.2.3. Stresi Açıklayan Sosyal Kuramlar.....	19
2.3.2.4. Stresi Açıklayan Sistem Kuramları	19
2.3.3. Stresle Başa Çıkma.....	20
2.3.3.1. Problem Odaklı Başa Çıkma.....	21
2.3.3.2. Duygu Odaklı Başa Çıkma	22
2.3.4. Stresle Başa Çıkma İle İlgili Yapılan Araştırmalar	23
2.4. İŞ DOYUMU	24
2.4.1. Tanımı.....	24
2.4.2. İş Doymu Kuramları.....	25
2.4.3. İş Doymunu Etkileyen Faktörler	27
2.4.3.1. İş Doymunu Etkileyen Kişisel Faktörler.....	27
2.4.3.2. İş Doymunu Etkileyen Çevresel (Örgütsel) Faktörler.....	28
2.4.4. İş Doymu İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	29
3. BÖLÜM.....	31
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	31
3.1. Araştırma Modeli.....	31
3.2. Evren ve Örneklem	31
3.3. Veri Toplama Araçları	32
3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu.....	32
3.3.2. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği.....	32
3.3.3. Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği.....	33
3.3.4. Minnesota İş Doymu Ölçeği	34
3.4. Verilerin Toplanması	34
3.5. Verilerin Analizi	34

4. BÖLÜM.....	37
BULGULAR.....	37
5. BÖLÜM.....	81
TARTIŞMA.....	81
6. BÖLÜM.....	87
6.1. Sonuç.....	87
6.2. Öneriler.....	88
KAYNAKÇA.....	91
EKLER.....	102
EK 1- Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu.....	102
EK 2- Sosyodemografik Bilgi Formu.....	103
EK 3- Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği.....	104
EK 4- Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği.....	106
EK 5- Minnesota İş Doyumu Ölçeği.....	107
İNTİHAL RAPORU.....	108
ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ.....	109
ETİK KURUL RAPORU.....	110

TABLO DİZİNİ

Tablo 1: Ölçek Puanlarının Normal Dağılım Testi Sonuçları.....	39
Tablo 2: Sosyo-Demografik Testine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	40
Tablo 3: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırması.....	43
Tablo 4: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırması.....	44
Tablo 5: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması.....	46
Tablo 6: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırması.....	47
Tablo 7: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Aylık Aile Gelir Durumlarına Göre Karşılaştırması	48
Tablo 8: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Çalıştıkları İş Yerinde Toplam Çalışma Sürelerine Göre Karşılaştırması.....	50
Tablo 9: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Çalıştıkları Pozisyona Göre Karşılaştırması	51
Tablo 10: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İş Yerlerinin Coğrafi Planlamasına Göre Karşılaştırması	52
Tablo 11: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Engel Derecelerine Göre Karşılaştırması.....	53
Tablo 12: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Engel Türlerine Göre Karşılaştırması.....	54
Tablo 13: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Engelinin Oluşma Durumlarına Göre Karşılaştırması	56
Tablo 14: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Engel Durumların Yapıkları İşi Etkileme Durumlarına Göre Karşılaştırması.....	58

Tablo 15: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırması	62
Tablo 16: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırması	61
Tablo 17: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması	62
Tablo 18: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırması.....	63
Tablo 19: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Aylık Aile Gelir Durumlarına Göre Karşılaştırması	64
Tablo 20: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Çalıştıkları İş Yerinde Toplam Çalışma Sürelerine Göre Karşılaştırması.....	65
Tablo 21: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Çalıştıkları Pozisyona Göre Karşılaştırması	66
Tablo 22: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin İş Yerlerinin Coğrafi Planlamasına Göre Karşılaştırması	67
Tablo 23: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Engel Derecelerine Göre Karşılaştırması	68
Tablo 24: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Engel Türlerine Göre Karşılaştırması.....	69
Tablo 25: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Engelinin Oluşma Durumlarına Göre Karşılaştırması.....	70
Tablo 26: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Engel Durumlarının Yaptıkları İş Etkileme Durumlarına Göre Karşılaştırması.....	71
Tablo 27: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırması.....	72
Tablo 28: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırması.....	73

Tablo 29: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması.....	74
Tablo 30: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırması.....	75
Tablo 31: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Aylık Aile Gelir Durumlarına Göre Karşılaştırması.....	76
Tablo 32: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Çalıştıkları İş Yerinde Toplam Çalışma Sürelerine Göre Karşılaştırması	77
Tablo 33: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Çalıştıkları Pozisyona Göre Karşılaştırması.....	78
Tablo 34: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin İş Yerlerinin Coğrafi Planlamasına Göre Karşılaştırması.....	78
Tablo 35: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Engel Derecelerine Göre Karşılaştırması.....	79
Tablo 36: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Engel Türlerine Göre Karşılaştırması.....	80
Tablo 37: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Engelinin Oluşma Durumlarına Göre Karşılaştırması.....	81
Tablo 38: Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Engel Durumlarının Yaptıkları İş Etkileme Durumlarına Göre Karşılaştırması	82
Tablo 39: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeyleri Arasında İlişki	83
Tablo 40: Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ile İş Doyumu Düzeyleri Arasında İlişki.....	85
Tablo 41: Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeyleri ile İş Doyumu Düzeyleri Arasında İlişki.....	87

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İnsanoğlu yaratıldığı günden bu yana, içinde bulunduğu baskı ve stres durumlarına, zor koşullara, üzücü ve olumsuz olaylara uyum sağlayabilmek adına duruma uygun baş etme yolları geliştirebilmek için çaba göstermiştir (Piştof ve Şanlı, 2013). Dayanıklılığın, insanlara beklenmeyen olaylar ve günlük hayattaki zorluklar karşısında gerekli olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Ancak yine de dayanıklı insanların, hiç sıkıntı yaşamadığı, kendisini sıkışmış hissetmediği, psikolojik problemlerle baş etmekte zorlanmadığı düşünülmemelidir.

Bireyler duygusal, bilişsel ve davranışsal açıdan birbirlerinden farklıdırlar. Çünkü her bireyin içinde doğduğu, büyüdüğü, yetiştiği sosyokültürel çevre farklıdır (Beck, 2008). Bu çevresel farklılıklar kişilik yapılarıyla birlikte dayanıklılık düzeylerini, baş etme tarzlarını ve yaşam doyumlarını da etkilemektedir.

İnsan yaşamının önemli bir kısmı çalışma hayatıyla geçmektedir. İş yeri ortamı, işin paylaşıldığı arkadaşlar, yöneticiler, beklentilerin karşılanıp karşılanmadığı, iş yükü, mesai saatleri gibi faktörler, kişinin işine karşı geliştirdiği duyguları şekillendirmektedir. Bu duygular olumlu ise iş doyumunun varlığından söz edilebilir (Kuşdil vd., 2005). İş doyumunu yüksek olan bir çalışan iş, aile ve sosyal hayatında olumlu tutum ve davranışlar sergiler.

Kişiler günlük yaşam koşullarında ruh ve beden sağlıklarını stres altına sokacak birçok tehdit durumu ile karşılaşabilmektedirler. Dünya Sağlık Örgütü'nün (1986) de tanımladığı gibi bütünsel bakış açısıyla bedensel, psikolojik ve toplumsal açıdan sağlıklı olma durumudur. Bu açıdan bakıldığında psikolojik iyilik durumu birden çok

değişkenle bağlantılıdır. Kişilik yapıları olumsuz durumlarla ve tehdit altındayken verilen tepkileri etkilemektedir ve aynı zamanda da bu tepkileri bireyden bireye göre farklılaştırmaktadır. İş yaşamında tam anlamıyla doyumun sağlanamadığı, beden stres altında tehdit altında hissedildiği ve psikolojik sağlamlığın yeterli olmadığı durumlarda tam bir iyilik halinden söz edilememektedir (Lambert vd., 2003).

Dünya nüfusunda yaklaşık %15'inin engelli olduğu düşünülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2011'de gerçekleştirdiği 'Nüfus ve Konut Araştırması' dan elde edilen verilere göre nüfusun %6.9 (4.876.000 birey) 'da en az bir engel durumu bulunmaktadır. Engellilik durumundan etkilenen aileler birlikte değerlendirildiğinde dünya ortalamasının neredeyse yarısının bununla yaşadığı görülmektedir. Engelli bireylerin işsizlik durumları değerlendirildiğinde ülkeler arası farklılıklar görüle bile, genel nüfusun işsizlik oranlarının üzerinde olduğu bilinmektedir.

Engellilerin çalışma hayatına göz atıldığında birçok psikososyal problemle baş etmek zorunda oldukları gözlenmektedir. Bu bireyler, birçok insanın rahatça ulaştığı iş, eğitim, sağlık hizmetleri, ulaşım, meslek edinme, kaynaklara ulaşma gibi konulara erişmekte sıkıntı yaşamaktadır (Çeliktaş, 2016). Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde engelli bireylerin sorunlarına daha sık rastlanmaktadır (Şen, 2018). Ancak bütün bunlara rağmen ülkemizde, engelli bireylerin istihdam imkanlarının iyileştirilmesi için birçok sosyal politika üzerinde çalışılmaktadır. Türkiye'de engellilerle ilgili yürütülen çalışmalara göz gezdirildiğinde bir bölümünün engellilere yönelik yasal düzenlemelerle, bir bölümünün de engellilerin beklentilerini belirlemeye yönelik olduğu gözlenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmamızda engelli personelin psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma tarzları ve iş doyumunu seviyelerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın diğer bir amacı ise psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma tarzları, iş doyumunu ve diğer sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesidir.

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Araştırmaya katılan engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık puanları sosyodemografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
2. Araştırmaya katılan engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzları sosyodemografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
3. Araştırmaya katılan engelli bireylerin iş doyumu düzeyleri sosyodemografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
4. Araştırmaya katılan engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile stresle başa çıkma tarzları arasında bir ilişki var mıdır?
5. Araştırmaya katılan engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş doyumu düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?
6. Araştırmaya katılan engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzları ile iş doyumu düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?
7. Araştırmaya katılan engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzlarının, iş doyumu üzerinde bir etkisi var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kamu kurumlarında engelli memurlar üzerine yapılan çok az sayıda çalışma bulunmakla birlikte, T.C. Adalet Bakanlığı'nda bu konuda yapılan ilk çalışma niteliğinde olması literatüre katkı sağlaması öngörülmektedir. Bu çalışma kapsamında Türkiye'nin her bölgesinden alınacak örneklem olması, çalışmanın daha geniş bir alana yayıldığını ve önemini arttırdığı düşünülmektedir. Engel çeşitlerini ele aldığımızda birçok farklı engel durumu bulunan personelin çalışmaya dahil edildiğini göstermektedir. Örnek olarak çalışma yapılan T.C. Adalet Bakanlığı, ortaya konulacak bilimsel sonuç üzerinden engelli politikasını belirleyebilir ve insan kaynaklarının verimi açısından önlemler geliştirilebilir.

İnsanların sahip oldukları stres seviyeleri, kaygı düzeyleri, depresyon durumları ve kendilerini algılayış biçimleri iş doyumu düzeylerini etkilediği düşünülmektedir. İş yerinde çalışma sisteminden verim elde edebilmek için olumlu stresle başa çıkma tarzlarının kullanılması ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin yüksek olması

gerekmektedir. Bu bağlamda değerlendirme yaptığımızda daha önce Adalet Bakanlığında çalışan engelli personelin psikolojik dayanıklılık düzeylerini, stres durumlarını ve iş doyumlarını ele alan bir çalışma olmaması açısından örnek temsil etmektedir. Bu araştırmada ortaya çıkan sonucun literatüre katkıda bulunması planlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları olduğu düşünülen konular aşağıdaki gibidir:

1. Araştırmada elde edilen veriler kullanılan ölçme araçları ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın örneklemini yalnızca T.C. Adalet Bakanlığında çalışan engelli personel ile sınırlıdır.
3. Araştırma 2020 yılı ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Psikolojik Dayanıklılık: Bireylerin, zor yaşam şartları ve deneyimlere karşı gösterdiği uyum ve bu süreçleri başarı ile geçirme yeteneğidir (Ergenç, 2016).

Stres: Bireyin toplumsal hayatındaki olumsuz şartlara karşı gösterdiği fizyolojik ve psikolojik çabadır (Cüceloğlu, 1994).

İş Doyumu: Taylor ve Gilbert (1911) iş doyumunu kaygıya sebep vermeyecek bir yöntemle çalışmak olarak tanımlanmıştır (İdi, 2017).

Engelli: Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) (2011), birtakım kısıtlamalar ve yetersizlikleri anlatabilmek için söylenen ve bir sağlık problemi bulunan bireylerle alakalı etkenlere gönderme yapmak için kullandığı ana bir kavramdır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Engellilik

2.1.1.Engelli Tanımı

Engellilik insanoğlunun var olduğu günden bu yana hayatın değişmez bir gerçeğidir. Her birey hayatının bir döneminde kalıcı ya da geçici olarak engelli olabilme potansiyeline sahiptir (DSÖ, 2011).

Birçok toplumda kültürel değişikliklerle bağlantılı olarak fiziksel ya da zihinsel engeli bulunan bireyler çeşitli kavramlarla tanımlanmaktadır. Bu çeşitlilik engelli bireylerin farklı sosyal çevrelere konu olmasıyla bağlantılı olabilir (Dalbay, 2009). Yaklaşımlara ve hizmet alanlarına göre de çeşitlenen tanım farklılıkları kavram karmaşasına da sebebiyet vermektedir. Yine de engelliliği tanımlamaya yönelik birçok kavramın literatürde yer aldığı bilinmektedir.

Türk Dil Kurumu tarafından engelli tanımı “bir eksikliği bulunan, bedeninde noksanlığı olan birey” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2020).

Yasal mevzuatta 5378 sayılı Engelliler Kanununun 3/c maddesinde engellilik durumu “fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen bireyi” ifadesiyle yer almaktadır (Engelliler Kanunu, 2005).

DSÖ (2011) ise engellilikle ilgili tıbbi sonuçlarını vurgulayan tanımlama getirmiştir:

Noksanlık : Anatomik açıdan bakıldığında, ruhsal ya da bedensel işlevlerdeki uyumsuzluğu anlatmaktadır.

Özürlülük: Sağlık gözünden değerlendirildiğinde, bireydeki bir eksiklik neticesinde ortaya çıkan ve diğer bireylerle karşılaştırıldığında gündelik hayatta kolaylıkla halledilecek şeylerin sınırlanması durumudur.

Maluliyet: Bedende oluşan bir eksikliğin ardından, bireylerin, toplumsal, biyolojik yaşı ve cinsiyetlerine göre olağan gelen işleri yerine getirebilme becerisinin kısıtlanmasıdır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) 2011'deki Dünya Engellilik Raporu'nda "tıbbi model" den "sosyal model"e vurgu yapılarak, engelliğinin tanımı, bedeninde herhangi bir eksiklik bulunan birey ile sosyal ve bireysel etkenler arasındaki aksaklıklara göndermede bulunan olarak yapılmıştır.

İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (ICF) (2001), birbiriyle ilişkisi olan üç başlıkta engelliliği tanımlamıştır:

- 1- *Yetersizlik*; insan bedenindeki bir problemten kaynaklanan farklılıktır;
- 2- *Aktivite sınırlılığı*; yürüme, konuşma, yemek yeme gibi basit işlerde zorluk yaşanması;
- 3- *Katılım kısıtlaması*; insan hayatının bir döneminde bir işin yapılmasına engel olan problemlerin bulunması.

Engelliliğin yukarıda bahsi geçen kategorilerden birinde ya da hepsinde bir arada yaşanan zorluklar olduğu ve bağlama göre değişen faktörlerin etkileşiminden kaynaklandığı vurgulanmıştır (WHO, 2001).

2.1.2.Engellilik Durumunun Oluşma Nedenleri

Engellilik durumu gebelik, doğum sırası ve sonrasında ya da sonradan geçirilen hastalık veya kazalar sonucunda meydana gelebilmektedir. Bu kapsamda, literatürde üç başlık halinde toplanmaktadır (Çeliksaş, 2016):

2.1.2.1. Doğum Öncesindeki Nedenler

- Aile içindeki kalıtsal hastalıklar
- Akraba evlilikleri
- Ebeveynlerdeki kan ve RH uyumsuzluğu
- Kromozom hastalıkları
- Annenin küçük ya ileri yaşlardaki gebelikleri
- Gebelik sırasında alınmaması gereken ilaçların kullanımı
- Gebelik sırasında alkol, madde ve sigara kullanımı
- Gebelik sırasında röntgen ışınlarına maruz kalma
- Gebelikte yetersiz beslenme
- Gebelikte bulaşıcı ve ateşli hastalık geçirme
- Gebelik esnasına yoğun stres, depresyon ve travmalara maruz kalma
- Gebelik sırasında yaptırılması gereken sağlık kontrollerinin yaptırılmaması
- Gebe kalmadan önce ve gebelik sırasında alınması gereken vitamin desteklerinin alınmaması
- Sık gebe kalma veya doğum yapma
- Annede var olan kronik hastalıklar gebelik öncesi engellilik nedenleri arasındadır.

2.1.2.2. Doğum Sırasındaki Nedenler

- Doğumun bir sağlık kurumunda sağlık personellerince yaptırılmaması
- Premature doğumlar
- Bebeğin doğum kilosunun düşük olması
- Bebeğin doğum sırasında travmaya maruz kalması
- Doğumda bebeğin nefes alamaması gibi durumlar doğum esnasında oluşan engellilik sebepleridir.

2.1.2.3. Doğum Sonrasındaki Nedenler

- Doğum sonrası ateşli hastalık geçirilmesi
- Yeni doğan bebek için rutin yapılan sağlık kontrollerinin yapılamaması
- Aşıların yaptırılmaması

- İlerlemiş doğum sarılığı
- Yetersiz besin alımı
- Ev, iş, trafik kazaları
- Zehirlenmeler
- Doğal afetler
- Sosyokültürel çevrenin düşük eğitim seviyesi
- Aile içindeki ihmal ve istismar
- Meslek hastalıkları
- Savaş ve terör
- Bulaşıcı hastalıklar doğum sonrasında sıkça rastlanan engellilik sebepleri olarak ifade edilmektedir.

2.1.3. Türkiye’de Engelli İstihdamı

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nde engeli olan bireylerin herkesle eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğu belirtilmektedir. Bütün insanların bu hak ve özgürlüklerden dengeli oranda faydalanabilmesi için devletlerin sorumlulukları arasındadır. Engelli bireylerin, diğerleriyle eşit şartlarda çalışma hakkının bulunduğunu kabul eden sözleşmenin 27. Maddesi, engelli vatandaşların kapsayıcı ve ulaşılabilir bir iş ortamında özgürce kendi belirledikleri işlerde çalışabilmelerini de içermektedir (Aile ve Çalışma Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bülteni, 2020).

Dünya Sağlık Örgütü’nden (DSÖ) aktarılan verilere göre, çalışan bireylerin içerisinde, engelli bireyler %2.1’lik bir kısmı oluşturmaktadır (Ataman, 2019). İş gücünde bulunamayanlar arasında, evde bulunan bireyler, öğrenciler, emekliler, mevsimlik işçiler, engelliler ve hasta bireyler sayılabilmektedir (Sapançalı, 2007).

Ülkemizde, temel iş piyasasının yürütücü konumunda hizmet veren Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), engellilerin mesleki eğitimi, meslek danışmanlığı, yetiştirme kursları gibi programları yürütmektedir (Sapançalı, 2007).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2019 istatistiklerine göre, ülkemizde işgücüne katılma oranı engelli erkeklerde %35.4, engelli kadınlarda %12.5 şeklinde açıklanmıştır. 4857 sayılı İş Kanununun "İşverenler, elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları özel sektör işyerlerinde %3 engelli; kamu işyerlerinde ise %4 engelli bireyi meslek, beden ve ruhi durumlarına uygun işlerde çalıştırmakla yükümlüdürler." Maddesi yer almaktadır. Bu madde kapsamında, Türkiye İş Kurumu verilerine göre 2020 Ocak ayı itibariyle, engelli birey çalıştırmakla yükümlü iş yeri sayısı kamu kurumlarında 1.273, özel sektörde ise 16.464 belirtilmiştir. Yine aynı verilere göre, engelli birey çalıştırmakla zorunlu kurumlarda çalıştırılması şart olan engelli birey oranı 2020 Ocak ayı itibariyle, kamu kurumlarında 16.197, özel sektörde ise 102.109'dur (Aile ve Çalışma Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bülteni, 2020).

2.2. Psikolojik Dayanıklılık

2.2.1. Psikolojik Dayanıklılık Tanımı

Literatüre bakıldığında, mutluluk, optimistlik, affedici olma, duygusal ve bilişsel iyi oluş haline vurgu yapan pozitif psikolojinin öne çıkardığı konulardan biri psikolojik dayanıklılıktır (Genç, 2014).

Bireylerin stres altındayken çevrelerinde olup biten olayları algılama biçimleri, bu olaylara verdikleri tepkiler ve onlarla başa çıkma yöntemleri değişiklik gösterebilmektedir. Psikolojik dayanıklılık, bireylerin stresli durumlar içindeyken, beden ve ruh sağlığının olumlu kalmayı başarması olarak aktarılmıştır. Bu kavram yalnızca hayatta kalmak için değil, bireysel gelişim aşamalarına da katkı sağlayan davranışsal, duygusal ve bilişsel süreçlerin toplamı olarak da ele alınmaktadır (Bozgeyikli ve Şat, 2014).

Maddi (2006), psikolojik dayanıklılık seviyesi yüksek olan bireylerin daha aktif ve başarılı olduklarını söylemektedir. Stres yaşamın doğal bir parçasıdır, psikolojik dayanıklılığın stresin ortaya çıkardığı olumsuz duyguları azalttığı ve bireysel başa çıkmayı artırdığı bilinmektedir. Bunun tam tersi yönde, psikolojik dayanıklılık seviyesi düşük olan bireyler stresin olumsuz etkilerinden daha çok etkilenmekte, baş

etme mekanizmalarını yeterince ve gerektiği gibi kullanamama, bireysel iyilik halini uzun süre sürdürememe gözlemlenmektedir (Kobasa, 1982).

Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında, Maddi (2002) psikolojik dayanıklılığın stres üzerinde etkisi olduğu düşünülen yükümlülük, kontrolü elinde tutma ve mücadelelilik olarak üç boyutundan söz etmektedir. Bir araştırmada yükümlülük ve kontrolü elinde tutma boyutlarının bireylerin stresle başa çıkma biçimleriyle ilişkisi olduğu aktarılmıştır. Yükümlülüğün, duygulara odaklanarak değerlendirme yapmanın ve tehdit edici durumlarla başa çıkma çıkmayı azaltıcı değerlendirmenin etkisini düşürerek, ruhsal iyilik halini koruduğu söylenmektedir. Kontrolü elinde tutma boyutunun ise yine tehdit edici durumlarla başa çıkmayı azaltıcı değerlendirmeyi ikinci plana düşürerek, problem çözme becerileri ve destek arama yöntemlerini aktif olarak kullanmaya olumlu anlamda katkı sağladığı belirtilmiştir (Kurt, 2011).

2.2.2. Psikolojik Dayanıklılık Boyutları

Yapılan araştırmalarda, psikolojik dayanıklılığın bağlanma, kontrol ve güçlük olarak üç boyut içerdiği belirtilmiştir (Maddi ve ark., 2006). Bağlanma boyutu, bireyin aktif olarak çevresinde gerçekleşen günlük olayların içerisinde yer alması ile ortaya çıkan amaç ve anlam duygusu olarak tanımlanmıştır. Kontrol, baş çıkılması zor durumlarla karşılaşıldığında depresif duygu durumuna girmek yerine, zorluklarla mücadele edebilmeye kendini inandırma eğilimi olarak tarif edilmektedir. Güçlük boyutu ise, günlük hayat koşurmacası içindeki değişkenliğin, yaşamın olağan bir durumu olduğunu kabul ederek, bu değişimleri kişisel ve duygusal gelişimin bir parçası olarak algılamaktır. Bütün bunlar birlikte değerlendirildiğinde, psikolojik dayanıklılığın yaşam boyu stresi azaltıcı etkisinden söz edilebilir (Sezgin, 2012).

Psikolojik dayanıklılık kavramının bağlanma boyutu, insanoğlunun yaşadığı sosyokültürel çevresinde olayların içerisinde olmasını ifade etmektedir (Süzen, 2015). Bununla bağlantılı olarak, bireylerin kendi hayatlarını bir amaç edinerek ve onu anlamlı kılarak yaşaması ve beraberinde gelen bağlılığın bir zorunluluğu neticesinde yapabileceğinin en iyisini yapması umulmaktadır (Durak, 2002).

Bireylerin yetişkinlik dönemlerinde karşılaştıkları güçlüklerin alt yapısında çocukluk dönemindeki bağlanma problemleri karşılına çıkabilmektedir. Bu nedenle maruz kaldıkları problemler durumların içinden çıkabilmek için ürettikleri çözüm yöntemleri ve olaylarla sağladıkları uyum, psikolojik dayanıklılık kavramı için önemli faktörlerden biri olduğu belirtilmiştir (Aktan ve Önder, 2018). Bağlanma stillerinin hem koruyucu faktör olarak, hem de risk faktörü olarak psikolojik dayanıklılık süreçlerini değiştirebileceği ifade edilmektedir (Kararımak, 2006). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, güvenli bağlanmanın, bireylerin hayatları boyunca karşılına çıkma potansiyeli olan olumsuz duygu durumlarına uyum sağlamaya katkısı olacak elzem faktörlerden biri olduğu düşünülmektedir (Basım ve Çetin, 2010).

Kontrol boyutu, insanların başlarına gelen olayları değiştirebilecekleri ve etkileyebileceklerine dair olan inançların tümünü kapsamaktadır. Esasen, psikolojik dayanıklılığın bu boyutu olaylar karşısında pasifize olmamayı içermektedir (Hanton vd., 2003). Psikolojik dayanıklılığın kontrol boyutu, hayatın olağan süreci içinde karşılaşılan zorluklar olduğunda, harekete geçebilmeyi, öz kontrol sağlayabilmeyi, içsel motivasyonu yüksek tutabilmeyi, bağımsız karar verebilmeyi ve başarısızlıklarla mücadele edebilmeyi kapsamaktadır (Kamya, 2000).

Güçlük boyutu; hayat boyu bireylerin karşılına çıkan değişimlerin, var olan düzeni bozmaktansa olağan bir şekilde karşılanması gereken bir durum olduğu şeklinde tanımlanmaktadır (Sezgin, 2012). Birey, yeni şeyler denemekten korkmayarak başarılı olabilmek için değişimin gerekliliğine inanmaktadır. Bu boyutta durağanlık söz konusu değildir. Güçlük boyutu, insanın hayatındaki değişiklikler bireysel gelişim için fırsat olarak değerlendirilirken, aynı zamanda iyimserliği, farklı deneyimler yaşamayı ve özgüveni kapsamaktadır (Terzi, 2008).

2.2.3. Psikolojik Dayanıklılıkla İlgili Faktörler

Genel olarak psikolojik dayanıklılığa göz gezdirildiğinde, risk teşkil edecek durumlarla karşılaştıktan sonra, koruyucu faktörlerle söz konusu durumlara ya uyum sağlamakta ya da kişisel gelişim sürecine katkı sağlayarak psikolojik dayanıklılık seviyesini artırmaktadır (Erarslan, 2014). Psikolojik dayanıklılık kavramını daha net

bir biçimde anlamlandırabilmek için kavramla ilgili faktörleri incelemek gerekmektedir. Risk faktörleri ve koruyucu faktörler olarak iki başlık altında ele alınmaktadır.

2.2.3.1. Risk Faktörleri

Riskin tanımı, tehlike, sıkıntı ve zorluk olarak yapılmaktadır (Süzen, 2015). Stresle yakından bağlantılı olan psikolojik dayanıklılık kavramı olumlu durumları içerirken, riskler ise bireylerin baş edemediği olumsuz durumları içermektedir (Alnar, 2015). Risk faktörleri ele alındığında, kişiyle ilgili risk faktörleri, aile ile ilgili risk faktörleri ve toplumsal risk faktörleri olarak üç kategoride ele alınmaktadır. Gizir (2007) yaptığı literatür araştırmasında, risk faktörlerini aşağıdaki gibi derlemiştir:

Kişinin kendisi ile ilgili olan risk faktörleri, başa çıkma mekanizmalarının etkili bir biçimde kullanılamaması, özgüven eksikliği, bireyin kendini efektif ifade edememesi, zeka seviyesinin düşüklüğü, problemleri kişilik örüntüsü, kronik hastalıklar, davranış problemleri, kaygı seviyesinin yüksek olması, oto kontrol eksikliği gibi durumları içermektedir.

Bireyin ailesini ilgilendiren risk faktörleri, ebeveynlerinin boşanmış olması, aile içi şiddet, kardeş kıskançlığı, aile içi iletişim problemlerinin yaşanması, yanlış disiplin düzeni, kalıtsal hastalıklar, aile içi istismar gibi durumları kapsamaktadır.

Toplumla ilgili olan risk faktörleri ise, sosyokültürel çevre, göç, toplumsal eşitsizlik, işsizlik, kaynaklara ulaşım güçlükleri gibi durumları ifade etmektedir.

2.2.3.2. Koruyucu Faktörler

Koruyucu faktörler, bireyin çevreden gelecek tehlikeler yüzünden uyumsuzluğuna neden olan tepkilerini değiştirebilen, iyilik hali sağlayan, duygu durumunu düzelten, motivasyonunu artıran faktör olarak tanımlanmaktadır (Sağ, 2016). Aynı zamanda, bireylerin, hayat boyu karşılarına çıkan problemlere karşı yapıcı davranış süreçleri ortaya koymalarını kolaylaştıran faktör olarak ifade edilmektedir (Kararımak, 2006).

Koruyucu faktörler, olumsuz yaşam olayları meydana gelmeden önce tahminde bulunup bu durumun oluşumunu ve ortaya çıkaracağı zararları azaltma eğiliminde bulunarak, bireyleri duygusal, davranışsal, fiziksel, bilişsel anlamda güçlendirmeye katkı sağlamaktadır (Süzen, 2015).

Literatüre bakıldığında koruyucu faktörlerin de risk faktörleri gibi bireysel, ailesel ve çevresel olmak üzere üç başlıkta toplandığı görülmektedir (Werner, 1989).

Bireysel faktörler, bilişsel kapasite seviyesinin yüksek olması, sosyal ortamlara uyum, özyeterlilik, benlik saygısı, özgüven, ılımlı kişilik örüntüsü, baş etme mekanizmalarını aktif kullanabilme, düşünerek karar verme, problem çözme yeteneğinin olması, stres kaynaklarını yönetebilme, mizah duygusu, fedakarlık, içsel motivasyon olarak ifade edilmektedir (Aktaş, 2011; Erdoğan, 2015).

Aile ile ilgili olan koruyucu faktörler, aile içi ilişkinin sağlıklı olması, diğer bireylerle ilişkinin kuvvetli olması, sosyoekonomik düzeyin koşullara uygun olması, geniş olmayan aileler, fiziksel olarak iyi yapılandırılmış ev ortamı, ebeveyn tutumları, aile üyeleri arasında açık iletişim olarak tanımlanmaktadır (Sipahioğlu, 2008; Öz ve Yılmaz, 2009).

Çevresel faktörler ise, aile dışındaki çevrenin niteliği, bireylerin aile üyeleri dışındaki kişiler tarafından da desteklenmesi, sosyal hizmetler, okullar gibi durumları içermektedir (Masten ve Coasworth, 1998).

2.2.4. Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde literatürde psikolojik dayanıklılık konusu ile ilgili yapılan araştırma ve çalışmalara yer verilmiştir.

Gökçe (1993), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Çalışmada, 'Bireysel Bilgi Formu', 'Katz KSA-S Uyum Skalası', 'Dayanıklılık Ölçeği', 'Stresle İlgili Faktörler Ölçeği' ve 'Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği' 326 kişiden oluşan Ege Üniversitesi hazırlık

ve birinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, bireylerin olayları kontrol edebileceği algısı ve değişimleri tehdit olarak algılamama durumları stres düzeylerini azaltmış ve bedensel olarak ortaya çıkabilecek sorunları aza indirmiştir. Bununla birlikte, stresle başa çıkma becerileri yüksek olan öğrencilerin dayanıklılık seviyelerinin yüksek olduğu ve stresle başa çıkma becerilerinin düşük olan öğrencilerin ise dayanıklılık düzeylerinin doğru orantılı olarak düştüğü ortaya koyulmuştur.

Karavardar (2010), 310 kişilik örneklem üzerinde çalıştığı araştırmasında, psikolojik yıldırma ile psikolojik dayanıklılık, algılanan sosyal destek, hakkını arama ve stresle başa çıkma yollarını kullanma kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmiştir. Karavardar araştırmasında ‘Psikolojik Yıldırma Ölçeği’, ‘Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği’, ‘Algılanan Sosyal Destek Ölçeği’, ‘Hakkını Arama Ölçeği’ ve ‘Stresle Başa Çıkma Yolları Ölçeği’ni kullanarak, psikolojik dayanıklılık, algılanan sosyal destek, hakkını arama ve stresle başa çıkma yollarını kullanma özellikleri ile psikolojik yıldırma arasında ters yönde ve anlamlı bir ilişki bulgusuna ulaşmıştır.

Kurt (2011), 332 kişilik Çevik Kuvvet personeli ile yaptığı çalışmada, stresle başa çıkma tutumları, psikolojik dayanıklılık ve iş doyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmasında ‘İş Doyumu Ölçeği’, ‘Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanteri’ ve ‘Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği’ kullanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, iş doyumu ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki görülerek, psikolojik dayanıklılık düzeyi arttıkça iş doyumu düzeylerinin de arttığı; iş doyumu ile stresle başa çıkma tutumları arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur.

Süzen (2015) yaptığı 17 Ağustos 1999 Gölcük depremini yaşayan bireylerin katılımını sağladığı araştırmasında 22-75 yaşları arasında toplamda 131 kişi ile çalışmasını yürüterek, çeşitli değişkenler ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmasında, ‘Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği’, ‘Travmatik Stres Belirtileri Ölçeği- Revize edilmiş versiyonu’, ‘Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği’ ve ‘Rotter’in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği’ni kullanmıştır. Araştırmanın sonuçlarında ise, psikolojik dayanıklılığın alt boyutları ile eğitim seviyesi ve aile uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu; çalışmaya katılan bireylerin yaş ve çalışma durumlarının

psikolojik dayanıklılığın alt ölçeği olan gelecek algısı üzerinde etkisi olduğu ve bununla bağlantılı olarak çalışıyor olmanın psikolojik dayanıklılığı olumlu anlamda destekleyen bir faktör olarak ortaya çıktığı belirlenmiştir. Elde edilen diğer bulgulara göre ise, yaş ve eğitim seviyesinin psikolojik dayanıklılık kavramının alt başlığı olan sosyal yeterlilik üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir bulguya ise, psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma yöntemleri ve travmatik stres belirtileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu yönündedir.

Çıvgın (2015), araştırmasında kapalı ve açık cezaevlerinde bulunan 494 hükümlü katılımcı ile yürüttüğü araştırmasında, ruh sağlığı, psikolojik baş etme ve psikolojik dayanıklılık kavramları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmada ‘Belirti Tarama Listesi’, ‘Baş Etme Yolları Ölçeği’, ‘Algılanan Çok Yönlü Sosyal Destek Ölçeği’, ‘Beck Depresyon Envanteri’ ve ‘Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği’ kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, hükümlü bireylerin psikolojik dayanıklılıkları ile sosyal süreçleri arasında anlamlı bir ilişki bulunarak, sosyal destek arttıkça psikolojik dayanıklılık seviyesinin de attığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların psikolojik dayanıklılık seviyeleri incelendiğinde ise, cinsiyet, medeni durum, cezaevi türü, ceza süresi, cezaevi tecrübesi, eğitim düzeyi, disiplin cezası, madde kullanımı, ziyaret durumu değişkenlerine göre bireylerin psikolojik dayanıklılıklarında farklılaşmaların olduğu belirlenmiştir.

Yılmaz (2019), öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile iş yaşam kaliteleri arasındaki inceleyerek, 438 öğretmen katılımcı ile çalışmasını gerçekleştirmiştir. ‘İş Yaşam Kalitesi Ölçeği’ ve ‘Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği’ kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere göre, Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile hizmet süreleri arasında, okulda günlük çalışma süreleri arasında ve iş yaşam kalitesinin bütün boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kılıç (2018) araştırmasında, iş yaşamında yalnızlık ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini üç devlet ve üç vakıf üniversitesinden toplamda 212 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Araştırmada ‘İş Yaşamında Yalnızlık Ölçeği’ ve ‘Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği’ kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, vakıf üniversitesinde çalışan öğretim elemanlarının

psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, devlet üniversitesinde çalışan öğretim elemanlarının psikolojik dayanıklılık düzeylerinden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik dayanıklılık ile öğretim elemanlarının yaşları, medeni durumları, gelir düzeyleri ve eğitim durumları arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

2.3. Stres

2.3.1. Stresin Tanımı

Stres kavramı çok eski yıllara dayanan ve günlük hayatta sıklıkla karşımıza çıkan bir kavramdır. Herkesin hayatı bir miktar stres içermektedir, yani yaşam boyu kendimizi gergin hissettiren ya da tehdit altına sokan yeni olay, istek ve beklentilerle karşılaşılabilir. Bireyler, bu olaylarla başa çıkabilmek için yeni yollar arayıp bulmak ve o koşullar altında duruma uyum sağlamak zorunda kalmaktadırlar. Bu olaylar her zaman büyük darbeler olarak değil, aynı zamanda günlük yaşam içerisinde gerçekleşen küçük çaplı olaylar da olabilmektedirler. Karşılaşılan bu büyük ya da küçük boyutlu streslere nasıl uyum sağlandığı, bireyin yaşam kalitesi bakımından önem taşımaktadır (Morris, 2002). Literatürde stresin birçok tanımı yapılmıştır.

Morris (1991) stresi, ‘bir gerginlik durumu ya da tehdit oluşturan ve değişme ya da uyum gerektiren herhangi bir çevresel istek ve beklenti’ olarak tanımlamıştır. Yaşamda karşılaşılan birçok durum, insanların davranışlarını öyle ya da böyle değiştirmeye zorlayabilir. Normal koşullar altında gerginlik ya da tehdit içermeyen durumlar, beklenmedik ve ani anormal koşullarda strese yol açabilmektedirler. Stres her zaman hoş gitmeyen durumlarla sınırlı değildir, bireylerin yaşadıkları iyi olaylar da stres kaynağı olabilmektedirler. Neticede, stres kavramı için odaklanılan en temel nokta, bireyin değişmesi ya da uyum sağlamasıdır.

Birçok stres tanımı olduğu göz önünde bulundurulursa, yapılan tanımların çok öznel olduğu gözlenmektedir. Şahin (1998) bir öğrenci grubuyla yaptığı araştırmasında öğrencilere stresi nasıl tanımladıklarını sormuş ve aşağıdaki yanıtları almıştır:

1. Sıkıntı, kaygı, üzüntü ve gerginlik süresinin uzaması

2. İçten ya da dıştan gelen etkilerle duygu ve davranışlarda ortaya çıkan rahatsız edici bir durum ve bundan duyulan rahatsızlık
3. Etkilenmek istemediği durumlardan etkilenme, kontrol dışında kalan bedensel davranışlar, psikolojik sorunların fiziksel etkileri.
4. Bunalım, gerginlik
5. Genelde anlamlı olan şeylerin anlamsız gelmesi
6. Bir şey yapmak istememe
7. Günlük yaşamda kişinin üzerinde baskı yapan etmenlerin bileşkesi

2.3.2. Stresi Açıklayan Kuramlar

Literatürde genel olarak stresi açıklayan kuramlar, biyolojik, psikolojik, sosyal ve sistem kuramları olarak sınıflandırılmaktadır. Biyolojik temele dayanan kuramlar, stresi insan vücudunun strese yönelik nasıl tepki verdiği odaklanmaktadır. Psikolojik kuramlar, bireylerin yaşam içerisinde gerçekleşen olaylar karşısında kişilik özellikleriyle bağlantılı olarak nasıl stresli bir durum olarak algıladığına dikkat çekmektedir. Sosyal temeli olan kuramlar, bireylerin içsel çatışmalarının stres üzerindeki etkisini açıklamaktadırlar. Sistem temelli kuram ise organizmanın duygusal, bilişsel ve biyolojik dengesinin bozulmasının stres sebebi olabileceğini söylemektedir (Güneysucu, 2010).

2.3.2.1. Stresi Açıklayan Biyolojik Kuramlar

Bu bölümde, Hans Selye'nin öncülüğünü yaptığı "Genel Uyum Sendromu" yaklaşımı açıklanmıştır.

Hans Selye, yaptığı birtakım deneysel çalışmalardan sonra stresin fizyolojisiyle ilgili 'Genel Uyum Sendromu' dediği bir süreç ortaya koymuştur. Bu uyum sendromuna göre, stres karşısında insan organizması üç aşamadan geçerek tepki göstermektedir (Şahin, 2010).

"Alarm Tepkisi" denilen ilk dönemde, otonom sinir sistemi salgı bezlerini uyararak, adrenalin salgılanmasını artırır ve vücut alert duruma geçerek acil durumlara karşı

kendini hazırlamaktadır (Cüceloğlu, 1994). Bu aşamada stresörlerin farkına varılarak beden kendisini korumaya almaktadır. Bireylerin dışarıdan algıladığı uyaranlar stres olarak beyne aktarılır ve insan organizması şok dönemine girmektedir. Salgılanan fazla miktardaki hormonlar nedeni ile vücut ısısı ve kan basıncı düşmekte, kalp atım hızı ve terleme miktarı artmaktadır (Baltaş ve Baltaş, 2004).

“Direnci dönemi” stres verici uyaranlar devam ettiğinde ortaya çıkmaktadır. İnsan organizması mevcut durumdan kaçabilmek ya da uyum sağlayabilmek için direncini yükseltmektedir. Sağlanan uyumla birlikte de alarma tepkisi ortadan kalkarak kanda salgılanan maddeler geri çekilmektedir (Baltaş ve Baltaş, 2004). Geri çekildiğinde de organizma olağan koşullara geri dönmüş algısı yaratılmaktadır, ancak gerçekte olan bedenin yorulduğudur ve vücut direncini kaybetmektedir (Gezer, 1998). Organizma, direnci gösterdiği takdirde stresle baş edebilir, baş etmekte sıkıntı yaşanırsa eğer organizmanın direnci azalarak tükenme aşamasına sebep olmaktadır (Işıkhan, 2004).

Son aşama olan “Tükenme dönemi” nde insan bedeni stresin ortaya çıkardığı etkileri kaldıramayarak, alarm dönemindeki tetikleyici etkileri tekrar göstermeye başlayarak hastalıklar gözlemlenmeye başlamaktadır. Stresli olaya maruziyet süresi arttıkça, yorgunluk, baş boyun kas ağrıları, uykuya dalma ve uykuyu sürdürme problemleri, mide rahatsızlıkları, konsantrasyon bozuklukları, dikkat dağınıkları ve bazı kalp hastalıkları ortaya çıkabilmektedir (Gezer, 1998).

2.3.2.2. Stresi Açıklayan Psikolojik Kuramlar

Literatürde stresi açıklayan psikolojik kuramlar psikodinamik kuram, öğrenme kuramı ve bilişsel kuram olarak ele alınmaktadır.

Schultz ve Schultz (2001), Freud’un ortaya attığı psikodinamik kuramın nesnel kaygı, travmatik ya da nevrotik kaygı ve ahlaki kaygı olarak üç tipine işaret etmektedir. Freud tarafından tanımlanan bu kaygı çeşitleri, bireyde gerilime sebebiyet vererek, savunma mekanizmalarının aşırı kullanılması nedeni ile çeşitli hastalıklara yol açtığını söylemektedir (Aslan, 2019). Nesnel kaygı da tehdit, gerçek bir nedenden

kaynaklanıyormuş gibi algılanmaktadır. İd kökenli davranışların sebep olduğu travmatik kaygı içsel nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Öğrenme kuramı, stres kavramını kendi modeline göre açıklarken, klasik ve edimsel koşullanma üzerinde durmaktadır. Davranışsal, fiziksel ve ruhsal yönleri içeren korku ve anksiyete gibi duygular, bireyi stres verici uyarandan uzak tutan kaçınma davranışı ile iş birliği içerisinde (Göktepe, 2002). Klasik koşullanma gerçekleştiikten sonra, stres verici uyarının seviyesi düşük olsa bile, fizyolojik uyarılma gerçekleşir. Ödüle ulaştırılan davranışın düzeyini artıran edimsel koşullanma da ise, olumsuz sonuçlara sebebiyet veren davranışın gerçekleşme oranı azalmaktadır. Birey kendisini stresten uzak tutmak için, kaçınma davranışında bulunacaktır (Anıl, 1999).

Son olarak bilişsel kuram, stresi, birey ve çevre ilişkisi içerisinde bireyin uyum sürecini sıkıntıya sokan, eldeki kaynakların sınırlarını zorlayan çevresel beklentiler olarak tanımlamaktadır. Bireyde stresin oluşup olmayacağı yordayıcısı, kişinin algılama sürecini anlamlandırmasıyla alakalıdır. Bununla bağlantılı olarak gerçekleşen durumu stres oluşturan ya da stres oluşturmeyen olarak betimlememize sebep olabilmektedir (Akman, 2004). Bireyin durumdan etkilenip etkilenmeyeceği üzerinde, benlik saygısı, kişilik örüntüsü, sosyokültürel değerleri, duygusal özellikleri gibi etmenler de rol oynamaktadır (Şahin, 1995).

2.3.2.3. Stresi Açıklayan Sosyal Kuramlar

Stresi açıklayan sosyal kuram başlığı altında çatışma kuramı yer almaktadır. Bu kurama göre, bireyin sosyal varlık olarak uyumlu yaşayabilmesi için her bireyin kendi çerçevesinde uyması gereken bazı toplumsal kurallardan söz edilmektedir. Kişiler bu kurallar bazında birbirlerine baskı uygulamaktadırlar ve uygulanan bu baskı da çatışmalara sebebiyet vermektedir (Şahin, 2010).

2.3.2.4. Stresi Açıklayan Sistem Kuramları

Sistem yaklaşımları çatısında psikosomatik kuram, canlı sistemler yaklaşımı ve bütüncül model ele alınmıştır.

Psikosomatik kuramın temelinde, zihin ve bedenin kendi aralarındaki etkileşiminden söz edilmektedir. Stresörler, genel uyum sendromunu harekete geçiren duyuşsal uyarılardır. Stresör algılandıktan sonraki adım ise, bu durumun bilişsel olarak anlamlandırma sürecidir. Bu aşamada stresör zarar verici ya da tehlikeli olmayan olarak algılanabilir. Çevresel uyarın stresör olarak algılanırsa duyuşsal uyarılma süreçleri aktif olacaktır (Aslan, 2019). Bu aşamadan sonra sinir sisteminin hareketliliği ile fazla hormonun salgılanması aracılığıyla fiziksel uyarılmalar devreye girmektedir. Dolayısıyla organizmada birtakım değişiklikler meydana gelmektedir ve savaş ya da kaç tepkileriyle beden uzun süre uyarılarak organlar zarar görebilmektedir. Bu durum da en ağırı ölüm olmak üzere bazı hastalıklara ve ciddi durumlara sebep olmaktadır (Okyayuz, 1999).

Steinberg ve Ritzman tarafından oluşturulan canlı sistemler yaklaşımında stres, sisteme giren ya da sistemden çıkan uyarının aşırı ya da çok az miktarda gelmesi durumunda, organizmanın dengesinin bozulması ve yeniden uyumlanması süreci olarak tanımlanmaktadır. Sistemin açıklayıcılarına göre, sisteme giren ve çıkanları düzenleyen bazı alt sistemler bulunmaktadır. Sistemin bütüncül yapısı için alt sistemlerin sağlıklı işleyişi çok önemlidir ve farklı değişkenlerin dengede olması düzen gerektirmektedir. Hayattaki bütün canlılar bu dengenin devamlılığını sağlamak zorundadırlar (Şahin, 2010).

Bütüncül model, bireyi zihin ve beden bütünü olarak ele alıp doğanın bir parçası gibi kavramlaştırarak, psikolojik, sosyal ve fiziksel müdahalelerin bir arada kullanılarak stresin yönetilebileceğine dikkat çekmektedir (Şahin, 2010).

2.3.3. Stresle Başa Çıkma

Stresle başa çıkma, 1980'li yılların başından bu yana psikoloji biliminin özellikle çalışma alanına giren, insanların psikolojik ve fizyolojik durumlarına odaklanan önemli bir konu durumundadır. Bireylerin günlük hayatlarını sürdürürken yüz yüze geldiği zorluklarla başa çıkma şekilleri olarak ifade edilmektedir (Türküm, 2001).

Başa çıkma, bireysel hedefler ve bireyin içsel dinamikleriyle, çevresel etkileri değiştirebilmek ve düzenleyebilmekle alakalı, duygusal, bilişsel ve davranışsal tercihler olarak tanımlanmaktadır (Karadeniz, 2005).

Daha önce de ifade edildiği gibi, stresin alt yapısında bireylerin mevcut çevresel olayları nasıl algıladıkları yatmaktadır. Stresin azaltılması ya da artırılmasındaki ana neden, kişilerin bu olayları algılama, anlamlandırma ve yönetme stratejisi ile ilgilidir (Cüceloğlu, 1994).

Altundağ (2011) ise başa çıkma üç aşamada açıklamıştır. Birinci aşamada birey maruz kaldığı stresi tehdit olarak algılamaktadır. İkinci aşamada içinde bulunduğu duruma karşı nasıl reaksiyon göstereceğine karar vermektedir. Son aşamada ise bu reaksiyonları harekete geçirmek için çaba göstermektedir.

Lazarus ve Folkman'a (1984) göre başa çıkma, bireyin deneyimleri ve kişisel sınırlarının dışına çıkabilen, dışarıdan gelen ve tehdit olarak algılanan uyarılara yönelik tepki geliştirebilmek için ortaya çıkan fiziksel, bilişsel ve duygusal süreçler olarak ifade edilmektedir (Lazarus ve Folkman'dan aktaran Kara, 2018). Esasen başa çıkmanın temel amacı, bireyin stresin olumsuz olarak nitelendiren sonuçların korumayı hedeflemektir.

Literatürdeki tüm bu çalışmalara bakıldığında, stresle başa çıkma yöntemi ile ilgili 'problem odaklı başa çıkma' ve 'duygu odaklı başa çıkma' olarak iki stratejiye odaklanıldığı gözlemlenmektedir.

2.3.3.1. Problem Odaklı Başa Çıkma

Sıklıkla bilişsel yöntemlerin kullanıldığı problem odaklı başa çıkmada, stresin ortaya çıkardığı problemleri ortadan kaldırabilmek için, temel nedeni bulmak, çözüm yolları aramak ve beklenti seviyesinin düşürülmesi söz konusudur (Baltaş ve Baltaş, 2004).

Problem odaklı başa çıkma yöntemlerinde, otokontrol, sorumluluk üstlenme, probleme ılımlı yaklaşma, sorun çözmeyi organize hale getirme gibi yöntemler belirtilmektedir (Türküm, 1999).

Lazarus'a (1993) göre, problem odaklı başa çıkma yönteminde, birey çevresiyle olan ilişkisini direk temel alarak bu yönde hareket etmektedir. Bu yöntem dış çevrede bir değişikliğe neden olmaktadır. Var olan problemi çözmek için akılcı ve olumlu yöntemler kullanılırken, mevcut durumu değiştirmek için saldırganca bir tutum ve olumsuz çabalar sergilenmektedir.

Problem odaklı başa çıkma tarzını içsel ve dışsal olarak ikiye ayıran Duygun (2001), bilişsel yeniden yapılandırmayı içsel başa çıkma tarzı olarak değerlendirirken, bireyler arası problemleri çözebilmek için iletişim kurma ve yardım istemeyi dışsal başa çıkma tarzı olarak ifade etmektedir.

2.3.3.2. Duygu Odaklı Başa Çıkma

Lazarus'a (1993) a göre duygu odaklı problem çözüme yönteminde, birey kendi bireysel çevresi ile anlamlandırarak uyum göstermeye çalışmaktadır. Bireyde içsel değişiklikler gerçekleştiren bu yöntemde, stres seviyesini düşürebilmek için, tehdit oluşturan olayı tekrar değerlendirerek durumu zararsız olarak algılama söz konusudur. Problemlerle başa çıkabilmek için, oto kontrol oluşturma, sosyal destek ağlarını güçlendirme, sorumluluk alma ve bilişsel olarak yeniden yapılandırma süreçleri kullanılmaktadır.

Türküm (1999) bu yöntemi, kişilerin beklenmedik ve tatsız durumlara maruz kaldığında, duygularını ortadan kaldırma çabası olarak değerlendirmiştir. Stresle başa çıkmak için güçlü olarak kabul gören bu yöntem, bireyi sorundan uzak tutarak, daha ılımlı bir şekilde yorumlama imkanı sunmaktadır.

2.3.4. Stresle Başa Çıkma İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Altundaş (2000), 243 polis memuru ile yaptığı çalışmada, strese neden olan etkenler ve stres düzeyinin, iş verimliliği ve iş doyumunu arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Araştırma sonuçlarına göre, iş stresi ve iş doyumunu arasında düşük de olsa negatif bir ilişki bulunmaktadır. Araştırmanın başka bir sonucuna göre ise, farklı birimlerde hizmet veren polislerin algıladıkları stres ile iş doyumları arasında önemli farklılıklar tespit edilmiştir.

Şimşek (2005), araştırmasında, stres yönetimi programının etkililiğini çalışarak, deney ve kontrol grupları üzerinde 6 haftalık bir uygulama yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, deney grubuna uygulanan öntest ve sontest puanlarında anlamlı derecede farklılıklar gözlenerek stres seviyesinin düştüğü belirtilmiştir.

Batıgün ve Şahin'in (2006) araştırmalarına göre, iş doyumunu seviyesinin artmasının, stres düzeyini düşürdüğü söylenmektedir. Bununla birlikte, stresle etkili başa çıkma yöntemleri azaldıkça iş doyumunda azalma, etkili başa çıkma yöntemleri arttıkça iş doyumunda artma gözlenmektedir.

Çakır (2006), Adana İl Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan 98 amir ve 681 polis memuru ile araştırmasında, polislerin iş stresi ve stresle başa çıkma tarzlarını karşılaştırmıştır. Verilerin toplanması 'Stres Ölçeği' ve 'Stresle Başa Çıkma Ölçeği' ile yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, polislerin algıladıkları iş stresi düzeyi, stresle başa çıkma tarzlarından kendine güvensiz yaklaşım ve sosyal desteğe başvurma açısından farklılıklar bulunmaktadır. Polislerin algıladıkları stres seviyesi arttıkça yukarıda sözü geçen iki başa çıkma yöntemi puanlarında da artışlar tespit edilmiştir. Yine bununla bağlantılı olarak iş stresi yükseldikçe sosyal desteğe başvurma puanlarında artışlar olmuştur. Polislerin rütbelere göre değerlendirme yapıldığında, stresle başa çıkma tarzlarından kendine güvensiz yaklaşımda farklılıklar olduğu, cinsiyete göre bakıldığında ise, kadın polislerin kendine güvensiz yaklaşım ve sosyal desteğe başvurma yaklaşımını erkeklerden daha çok kullandıkları belirtilmiştir.

Kemaloğlu (2009), tükemişlik ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkiyi değerlendirdiği araştırmasında 187 hemşire ile çalışmıştır. Araştırmada ‘Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği’ ve ‘Maslach Tükemişlik Ölçeği’ kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, hemşirelerin kişisel başarı ile problem çözme puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca görev süresi 10-14 yıl olan hemşireler, mezuniyetleri sağlık meslek lisesinden olan hemşireler ve serviste görev yapan hemşireler negatif baş etme yöntemleri kullanmaktadırlar.

Uçman (1990), kadınlarla erkekleri karşılaştırdığı araştırmasında, stresle başa çıkma, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve gösterdikleri psikolojik belirtiler açısından bir değerlendirme yapmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, eğitim seviyeleri farklı olan kadınların psikolojik problemler ve belirtilerinin çalışan erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, stresle başa çıkma yollarını kullanmada, iki cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirtilmektedir.

Boğa (2016), cezaevi hükümlüleri ile yaptığı araştırmasında, ruhsal belirtiler ve stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Adana ilinde bulunan f tipi kapalı ve açık cezaevlerinden 18-65 yaş aralığında, toplam 91 erkek hükümlü araştırmaya katılmıştır. Araştırma grubuna, ‘Kişisel Bilgi Formu’, ‘SCL 90-R Ölçeği’ ve ‘Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği’ uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, stresle başa çıkma yöntemlerinin alt boyutu olan çaresiz başa çıkmayı, ruhsal belirtiler olumsuz anlamda etkilemektedir. Hükümlülerin stresle başa çıkma tarzları ölçeğinin tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar, yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar oluşturmaktadır.

2.4. İş Doyumu

2.4.1. Tanımı

İş doyumu kavramı, içerisinde birçok unsuru barındırması sebebiyle çok farklı tanımları yapılan ve birçok araştırmacı tarafından özellikle endüstri psikolojisi alanında çok fazla araştırılan ve üzerinde durulan bir konudur (Arslan, 2004).

Endüstri alanında sıkça üzerinde durulan, 1930-1940 yılları arasında esas öneminin farkında varılan iş doyumu kavramı ilk kez 1920’li yıllarda ortaya atılmıştır. İş

doyumunu bu kadar önemli hale getiren etmenlerden biri kişisel faktörlerdir. Yaşam doyumunu ile yakından ilişkili olan bu kavramın, bireylerin psikolojik ve fizyolojik durumları üzerinde direk olarak etkisi bulunmaktadır. Diğer önemli faktör olan örgütsel faktörde ise, iş doyumunun üretim ile ilişkisinin bulunmasıdır. Altinkılıç (2008), iş doyumunun fazla olduğu kurumlarda çalışanların daha verimli iş yaptıklarını, iş doyumunun düşük olduğu kurumlarda ise verim alımının azaldığını ifade etmektedir.

Robbins (1999) iş doyumunu, bireylerin yaptıkları iş ile alakalı genel tutumu olarak tanımlamıştır. Tanıma göre, bireylerin iş doyumları yüksek ise yaptıkları işle ilgili olumlu bir tavır sergilerken, iş doyumları azalmaya geçtiğinde işe ilgili olumsuz tavır içine girmektedirler (Robbins'den aktaran Arslan, 2004).

İnsanoğlu, ev ile iş arasında gidip gelirken vaktinin büyük çoğunluğunu çalıştığı yerde geçirmektedir, dolayısıyla iş yerinde geçirdiği zaman hayatının geri kalanını da etkilemektedir. İş doyumunu başka bir tanımda, çalışan bireylerin iş yaşamlarına karşı duygusal bir dönüş olarak belirtilmiştir. Bireyler, yaşamlarının oldukça büyük bir bölümünü iş hayatında geçirdikleri için iş doyumunu kavramının önemi oldukça fazla olmaktadır (Avşaroğlu ve ark., 2005).

Yüksel (2005), iş doyumunun bireysel psikolojik ve fizyolojik ruh sağlıklarının göstergesi olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte, yapılan işten gelir elde ederken, mutlu olduğu bireylerle bir araya gelmekten keyif almaktır olarak aktarmaktadır.

Öznel bir kavram olan iş doyumunu, bireylerin gereksinimlerine göre değişiklik gösterebilmekte, birisi bir işi keyifle yaparken, diğeri keyif almadan yapabilmektedir (Izgar, 2003).

2.4.2. İş Doyumu Kuramları

Bireyleri harekete geçiren güdülenmenin temelinde kişisel ihtiyaçlar yer almaktadır. Bununla bağlantılı olarak iş konusunda aktiflik sağlayan güdülenmenin de iş doyumunu

ile ilgisi olduğu belirtilmektedir. İş doyumu ve güdülenme arasındaki bu bağlantı sebebiyle, iş doyumu güdülenme kuramlarıyla sıkça açıklanmaktadır (Kurt, 2005).

Abraham Maslow (1970) güdülenmenin temel gereksinimlerden ortaya çıktığı düşüncesinden hareketle, bu konudaki en önemli kuramlardan birini açıklamaktadır. Maslow, bireylerin önemli gereksinimlerini belirleyerek, bu gereksinimlerin arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Ona göre tüm dünya üzerindeki insanlar için geçerli olan ihtiyaçlar, genetik kökenlidir ve bireylerin hareketlerini farkında olmadan etkisi altına almaktadır. İnsanlar bu ihtiyaçların bir şekilde doyumak ve karşılamak zorundadırlar. Maslow'un kuramına iş açısından bakıldığında, yapılan işin çalışanların ana gereksinimlerini karşılaması için ödeme ve güvenlik açısından doyurucu olması gerekmektedir. Bu durumun çalışanların odaklanmalarını artıracığı düşünülmektedir. Bununla birlikte işveren ile çalışan arasındaki sağlıklı ilişkiler de doyumu artıran faktörler arasında sıralanmaktadır (Maslow'dan aktaran İlgün, 2010).

Frederick Herzberg'in Çift Faktör Teorisi, Maslow'un ihtiyaçlar kuramının geliştirilerek tanımlanmış şeklidir. Herzberg, motive eden değişkenler ile doyumsuzluğa sebebiyet veren değişkenleri iki ana başlıkta topladığı araştırmasında, bireylerin çalışırken kendileri iyi ya da kötü hissettiği olayları söylemelerini talep etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, motive eden etkenler (başarı, tanınma, işin kendisi, sorumluluk, ilerleme) bireyleri doyuma ulaştırırken, hijyen faktörleri (yönetim, gözetim, çalışma koşulları, ücret, arkadaşlık ilişkileri) doyumsuzluğa sebebiyet vermektedir (Herzberg, 1987).

Patterson (2006) tarafından ileri sürülen hakkaniyet teorisinde, girdi ve çıktı olarak değerlendirilen durumların bireylerin ihtiyaçlarına denk gelip gelmemesine göre hakkaniyet ve eşitlik algıları değişebilmektedir. Emek karşılığı 'girdi', değer karşılığı 'çıkıtı' olarak kullanılan kuram, girdilerin, çıktılar tarafından gerekli olduğu kadar karşılanmadığı durumlarda iş doyumunun azalmasına neden olmaktadır. Birey, girdiden (eğitim, deneyim, çalışma) sonra çıktı (maaş, saygı görmek) elde ettiği zaman iş doyumu seviyesi artmaktadır (Yağcı ve Doğrul, 2015).

2.4.3. İş Doyumunu Etkileyen Faktörler

İşvereni ve çalışan bireyi doğrudan etkileyen faktörler arasında yer alan iş doyumunu, çalışılan kurumu fazlaca etkilemektedir. Bireylerin yaptıkları işe karşı isteksiz, tutarsız, sorumsuz, devam etmekte zorluk gibi durumlar içine sokan, yaşanan iş doyumsuzluğunun ortaya çıkardığı hayal kırıklıklarıdır (Varışlı, 2010).

İş hayatı koşulları için geliştirilen iş doyumunu kavramı, çalışan bireylerin hoşnut olma durumu ya da hoşnutsuzluğu olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla yapılan işe karşı olumlu bir davranış içerisine girebilmek, bireylerin iş doyumunu artırmakta, meslektaşlarına, iş çevresine, kendisine karşı olan tutumu pozitif anlamda değişmektedir (Eğinli, 2009).

İş doyumunu ile ilgili literatürde yer alan çeşitli faktörler, iki genel başlık halinde aşağıda belirtilmiştir.

2.4.3.1. İş Doyumunu Etkileyen Kişisel Faktörler

Literatüre bakıldığında bireyin kendisi ile ilgili olan bu faktörler genel olarak, yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim seviyesi, sosyoekonomik düzey, görevi, çalışma yılı olarak sıralanmaktadır.

Bireyin kaç yaşında olduğu, aldığı kararları ve içinde bulunduğu tutumu etkilediği bilinmektedir. Buradan yola çıkarak işiyle alakalı düşüncelerini ve davranışlarını da değiştirebileceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmalara göre, yaş ilerledikçe yapılan işten algılanan doyum seviyesi de artmaktadır (Çetin vd., 2013). Yaş faktörünün iş doyumunu etkilemekteki en önemli nedenlerden biri yaş ile birlikte iş deneyiminin de artmış olması olarak belirtilmiştir (Aşık, 2010).

Cinsiyetin, iş doyumunu etkileyip etkilemediğinin incelendiği araştırmalarda, anlamlı bir farklılık olmadığı belirtilmektedir. Yine de, kültürel anlamda bakıldığında kadın ve erkek cinsiyetlerine değişik roller yüklenmesi, iş doyumunu da etkilenmektedir. Bazı araştırmalarda kadınların, erkeklerden iş doyumlarının yüksek olduğu, bazı

araştırmalara göre ise, erkeklerin iş doyumunu düzeylerinin kadınlarınkinden yüksek olduğu tespit edilmiştir (Sığrı ve Basım, 2006).

Bireyin yaptığı işteki deneyimi ve yaptığı işten alınan doyum arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çalışma hayatının ilk yıllarında işe yeni başlamış olması, beklentilerinin yüksek olması iş doyumunu artırmakta, zamanla beklentilerinin karşılanmaması ise iş doyumunu azaltmaktadır (Yelboğa, 2007).

alışan bireyin işiyle ilgili ortaya koyduğu çaba ve bunun karşılığında aldığı bedel, iş doyumunu ve hizmet süresi arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bireyin çalıştığı süre arttıķa, işveren tarafından beklentiler yeteri kadar karşılanmadığında, çalışan bireyin iş doyumunu seviyesinde azalmalar gözlemlenecektir (Sığrı ve Basım, 2006).

İş doyumunu etkileyen diğer önemli faktör ise bireyin eğitim seviyesidir. Literatüre bakıldığında, eğitim düzeyi arttıķa iş doyumunun da arttığı yöndedir (Aslan, 2006).

İş doyumunu ile medeni durum arasındaki ilişkiye bakıldığında, evli çalışanların evli olmayan çalışanlara göre iş doyumunun daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. Evliliğinde sorunlar olan bireyler, eş zamanlı olarak bazı fiziksel ve psikolojik problemleri de beraberinde yaşayacağı için, iş doyumunda azalmalar gözlemlenecektir (alışır, 2012).

2.4.3.2. İş Doyumunu Etkileyen evresel (rgtsel) Faktörler

Yapılan işin kendisi ile ilgili olan çevresel faktörler, ücret, yönetim, iş koşulları, yapılan işin zorluk derecesi, iş arkadaşları, yöneticilerle olan ilişkiler olarak belirtilmektedir.

İş doyumunu etkileyen önemli faktörlerden biri olan ücret konusu, çalışanın verdiği emek karşısında aldığı bedeldir. Bireyler onlara ödenen ücretin verdikleri emekten daha düşük bir değerde olduğunu algırlarsa iş doyumunda azalma gözlenmektedir. (Sığrı ve Basım, 2006).

Yöneticiye olan güven duygusu, iş doyumunu artıran faktörler arasındadır. Yöneticinin, bünyesinde çalışan personele karşı olumlu bir tutum içerisinde olması çalışanın iş doyumunu artırdığı belirtilmektedir. (Erdil vd., 2004). Ayrıca yöneticinin olumlu bir tutum sergilemesi, takdir edici olması, yapıcı eleştirilerde bulunması, eşitlikçi davranması iş doyumunu artırmaktadır (Çarıkçı, 2000).

İş koşulları, çalışanın verimliliğini artırdığı gibi çalışma ortamının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Genel olarak iyi havalandırması olan, gürültüsü az olan, ısıtması iyi olan, güvenli, ışıklandırma yerinde olan, konforu yüksek çalışma koşulları iş doyumunu artıracak olan faktörler olarak belirtilmektedir (Ersoy, 2006).

Bireylerin çalışma ortamında sahip olduğu arkadaşları ve onlarla kurduğu iletişimin kalitesi iş doyumunu olumlu anlamda etkilemektedir. Çalışanlar bir arada pozitif ilişkiler geliştirdiklerinde, iletişimin kalitesini artırdıklarında, yardımlaşma konularında hassas davrandıklarında sorunların üstesinden kolayca gelebilmekte, doğru orantılı olarak da iş doyum seviyelerinin arttığı gözlemlenmektedir (Oymak, 2017; Ölçüm, 2015).

2.4.4. İş Doyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Dadışman (2016), iş doyumunu ile tükenmişlik sendromu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, engelli bireylerle çalışan 60 eğitmen ile çalışmasını yürütmüştür. Araştırmada, 'Maslach Tükenmişlik Ölçeği' ve 'Minnesota İş Doyumu Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, engelli bireylerle çalışan eğitmenlerin tükenmişlik sendromu ile iş doyumları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre, iş doyumunu puanları arttıkça, tükenmişlik puanlarının azalacağı düşünülmektedir.

Özbudak (2019), deneysel boyutta, deney ve test grubuna ön test, işlem ve son test uygulamasına dayanan bir çalışma yapmıştır. 18-55 yaş arasında 22 deney ve 38 kontrol grubu olmak üzere toplam 60 kişi katıldığı araştırmasında, iş doyumunu, iyimserlik ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Katılımcılara 'İyimserlik Ölçeği', 'Psikolojik İyi Oluş Ölçeği' ve 'İş Doyum Ölçeği' uygulanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, deney ve kontrol grubunun ön test puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmazken, iş doyumu açısından da aynı değerlendirme yapılmıştır. Son test sonuçlarında ise, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmış, müdahalede bulunan grubun iş doyumu puanlarında yükselmeler olmuştur.

Mizmizlioğlu (2018) iş doyumunun, psikolojik dayanıklılık ve sağlıklı yaşam biçimiyle ilişkisine baktığı araştırmasında, psikolog, psikiyatrist ve psikiyatri hemşiresinden oluşan 156 katılımcıya, ‘Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği’, ‘Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği’ ve ‘Minnesota İş Doyum Ölçeği’ uygulamıştır. Araştırma bulgularına cinsiyet açısından bakıldığında, iş doyumu ile psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Eğitim durumu açısından değerlendirildiğinde, iş doyum puanı lisansüstü eğitime sahip bireylerde, lisans eğitimi alan bireylerden daha yüksek tespit edilmiştir. Meslek farklılıklarına bakıldığında ise, psikiyatri uzmanlarının iş doyumu, psikiyatri hemşirelerinden daha yüksek bulunmuştur.

Türkeri (2019), iş doyumu ile benlik saygısını incelediği araştırmasında, 229 sağlık çalışanı katılımcıya ‘Minnesota İş Doyum Ölçeği’ ve ‘Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’ uygulamıştır. Araştırma bulgularına göre, hizmet yılları ile iş doyumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Hizmet yılının artması, deneyimlerinin artması, saygınlıklarının artması gibi faktörlerle iş doyumu ve alt ölçekleriyle anlamlı bir ilişki kurulabildiği belirtilmiştir.

Oymak (2017) iş doyumu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmıştır. Yürütülen betimsel çalışmada, belediye çalışanlarına ‘Psikolojik İyi Oluş’ ve ‘Minnesota İş Doyum Ölçeği’ uygulanmıştır. Yapılan çalışmada, yaş, medeni durum, çocuk sayısı ve cinsiyet değişkeni açısından iş doyumu herhangi bir farklılık göstermemiştir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı kurumlarda görev yapan engelli personelin psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma tarzları ve iş doyumunu incelemek amacıyla tarama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Karasar (2012) tarama modellerini, geçmişte olan ve şimdi de devam eden bir olayı varolduğu haliyle betimleyen yöntemler olarak tanımlamaktadır. Tarama modeli araştırmasına dahil olan değişkenler kendi bağlamları içerisinde değerlendirilirken, bu değişkenler araştırma için manipüle edilmeye çalışılmaz. Tarama modellerinde amaçlar ne olduğu, ne ile ilgili olduğu gibi sorularla ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2016). Bir konu hakkında araştırmaya katılan bireylerin ilgi, beceri, yetenek, tutum gibi özellikleri belirlenmektedir ve modelin genelleme özelliği ile örneklemden elde edilen veriler evren hakkında genelleme yaptırmaktadır (Metin, 2014).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak, T.C. Adalet Bakanlığına Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı kurumlarda görev yapan engelli personellerden oluşturulmuştur. UYAP (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi) üzerinden 815 kişilik personel listesi alınmıştır. Örneklem sayısı formülü kullanılarak %95 güven düzeyinde ve %5 örnekleme hatası ile 218 personele ulaşılması hedeflenmiş ancak, 604 kişiyle erişim sağlanmasına rağmen 158 kişi araştırmaya katılım göstermiştir. Görevine devam eden 10'u kadın, 148'i erkek olmak üzere toplamda 158

tanısı olan engelli birey araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmaya, görme engelli 30 (%19), işitme engelli 7 (%4.4), ortopedik engelli 56 (%35.4), nörolojik engelli 20 (%12.7) ve belirtilenler dışında engeli olan 45 (%28.5) katılımcı dahil olmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Sosyodemografik Bilgi Formu, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği ve Minnesota İş Doyumu Ölçeği Kullanılmıştır.

3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmada, katılımcılara ait kişisel bilgileri öğrenebilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik bilgi formunda, cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, eş çalışma durumu, toplam gelir, çocuk sayısı, hizmet süresi, kurumdaki pozisyonu, kurumun yerleşim birimi ve coğrafi yapılanması, Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen engellilik düzeyi ve türü, şu an çalışılan kuruma hangi şartlarda istihdam edildiği, engelin ne sonucunda olduğu ve engellilik durumun yapılan işi etkileyip etkilemediği sorulan 17 soru bulunmaktadır.

3.3.2. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Friborg ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen ölçek 33 madde içermektedir. Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği en başta 'kişisel güç', 'yapısal stil', 'sosyal yeterlilik', 'aile uyumu' ve sosyal kaynaklar' boyutlarını içerirken, sonradan yapılan bir çalışma ile altı alt boyutun psikolojik dayanıklılık yapısını daha çok kapsadığı gösterilmiştir (Friborg vd., 2005). Bu çalışmanın sonunda 'kişisel güç' boyutu, 'kendilik algısı' ve ' gelecekle algısı' olarak iki alt boyuta ayrılarak, altı alt boyut meydana gelmiştir.

'Yapısal stil' (3,9,15,21) ve 'gelecekle algısı' (2,8,14,20) 4'er madde; 'aile uyumu' (5,11,17,23,26,32), 'kendilik algısı' (1,7,13,19,28,31,) ve 'sosyal yeterlilik' (4,10,16,22,25,29) 6'şar madde ve 'sosyal kaynaklar' (6,12,18,24,27,30,33) ise 7 madde şeklindedir.

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Altı faktörlü yapı toplam %57'lik varyans ile açıklanmıştır. Ayırt edici ve örtüşme geçerliği, Kişilik Ölçeği (Engvik, 1993) ve Sosyal Zeka Ölçeği (Silvera vd., 2001) ile yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için yapısal eşitlik modelinin iç tutarlılık değerleri; 'Kendilik Algısı' için 0.80, 'Gelecek Algısı' için 0.75, 'Sosyal Yeterlilik' için 0.82, 'Aile Uyumu' için 0.86, 'Sosyal Kaynaklar' için 0.84 ve 'Yapısal Stil' için 0.76 olarak tespit edilmiştir (Friborg vd., 2005).

Ölçek, Basım ve Çetin (2011) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Psikolojik dayanıklılık kavramı literatürde karşımıza yılmazlık, sağlamlık, esneklik vb. gibi tanımlarla karşımıza çıkarken, yeniden isimlendirmek ve bu ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla ulusal literatüre kazandırmak üzere çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışmalarının diğer hedeflerinden biri de, psikolojik dayanıklılık kavramının yerine kullanılan ulusal literatürdeki kavram çeşitliliğini de azaltmaktır.

3.3.3. Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği

Envanter (Ways of Coping Inventory), Folkman ve Lazarus (1980) tarafından geliştirilmiştir. Bireylerin stresle başa çıkarken kullandığı yöntemleri ölçmeye yarayan envanter bireysel ya da grup olarak uygulanabilen bir yetişkin formdur. 30 madde ve 5 ayrı alt ölçekten olmaktadır ve 4'li likert tipindedir. Alt ölçeklerden elde edilen puanlar 'iyimser yaklaşım' alt testinde 5-20, 'kendine güvenle yaklaşım' alt testinde 7-28, 'çaresiz yaklaşım' alt testinde 8-32, 'boyun eğici yaklaşım' alt testinde 6-24, 'sosyal desteğe başvurma' alt testinde ise 4-16 arasında değişmektedir. Bireylerin alt ölçeklerden aldıkları puanların yüksek olması, söz konusu başa çıkma tarzını daha fazla kullandığı anlamına gelmektedir. Şahin ve Durak'ın (1995) Türkçeye uyarlamak için yaptıkları çalışmada alt ölçekler için elde ettikleri iç tutarlılık katsayısı 'iyimser yaklaşım' alt testi için 0.68, 'kendine güvenle yaklaşım' alt testi için 0.80, 'çaresiz yaklaşım' alt testi için 0.73, 'boyun eğici yaklaşım' alt testi için 0.70 ve 'sosyal desteğe başvurma' alt testi için 0.47 olarak hesaplanmıştır.

3.3.4. Minnesota İş Doyumu Ölçeği

Minnesota İş Doyum Ölçeği, Weiss, Davis, England ve Lofquist (1967) ölçeğin uzun formundan (100 madde) iç ve dış faktörlerinden oluşan tatmin durumlarını irdeleyen maddeleri bir araya getirerek 20 maddelik kısa formunu geliştirmişlerdir. İçsel, dışsal ve genel doyum düzeylerini ölçmek hedeflenmiştir. Ölçeğin orijinal formunda güvenirlik katsayısı .83 olarak belirlenmiş ve yapılan çalışmalarda ölçeğin test-tekrar test güvenirliği .89 olarak tespit edilmiştir.

Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışması Baycan (1985) tarafından yapılarak Türkçeye çevrilmiştir. Beşli likert tipte sıralamaya sahip olan ölçekte en düşük 20, en yüksek puan 100 olarak belirlenmiştir. Genel doyum, içsel ve dışsal doyum olarak olarak hesaplanan alt ölçekler, ‘çok memnunum=5’, ‘memnunum=4’, ‘kararsızım=3’, ‘memnun değilim=2’ ve ‘hiç memnun değilim=1’ şeklinde puanlanmaktadır. İçsel doyumun iç tutarlılık katsayısı .85, dışsal doyumun iç tutarlılık katsayısı .82 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı ceza infaz kurumlarında bulunan engelli kadrosunda görev yapan personele online olarak uygulanması için izinler alınmıştır ve kurumlara bildirilmiştir. Araştırmanın başında formların yüz yüze doldurulması planlanmış ancak pandemi sebebiyle online olarak devam ettirilmiştir. Alınan izin doğrultusunda personellere Google Formlar aracılığı ile ulaşılmış, aydınlatılmış onam formu ve çalışmanın amacı ile beraber ölçekler kendilerine iletilmiştir ve online olarak tekrar geri toplanmıştır. Bu doğrultuda 10’u kadın, 148’i erkek olmak üzere toplamda 158 birey tarafından ölçekler cevaplandırılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada kullanılan veriler katılımcılara sunulan Sosyodemografik Veri Formu, Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık, Stresle Başa Çıkma Tarzları ve Minnesota İş Doyumu ölçekleri cevaplarından elde edilmiştir. Sosyodemografik Veri Formu

cevapları frekans ve yüzdeler kullanılarak belirtilmiştir. Ölçeklere verilen cevapların toplamları ortalama, standart sapma ve alt-üst değerler ile gösterilmiştir.

Ölçeklerin ve alt boyutların puanlarına ilişkin normal dağılım testi Normallik Testi ile kontrol edilmiştir. Test sonuçları Tablo 1.'de gösterilmiştir. Normallik testinin uygulanabilmesi için örnek hacminin 7'den büyük ve 2000'e eşit ve daha küçük olması, veri setinde uçlarda sapmayan değer olması gerektiği belirtilmektedir (Özdamar, 2015). Analizlerde baz alınması gereken puanların normalden aşırı sapma göstermemesidir. Çarpıklık katsayısı ± 1 sınırları içerisinde kalıyorsa, puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde söylenmektedir (Büyüköztürk, 2020). Bu bilgilere göre araştırmada kullanılan ölçeklerin ve alt boyutların normal dağılıma uyduğu belirlenmiş ve çalışmada parametrik testler kullanılmıştır. Engelli bireylerin demografik özelliklerine göre ölçekler ve alt boyutlarına ilişkin düzeyleri karşılaştırılmıştır. Grup değişkeni sayısı iki olduğu durumda Bağımsız İki Örnek T Testi, ikiden fazla olduğu durumda Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Varyansların homojenliği Levene's test istatistiği ile kontrol edilmiş ve varyansların homojenliği koşulunu sağlayan verilere çoklu karşılaştırma testleri uygulanmıştır. Çoklu karşılaştırma testleri için Bonferroni ve LSD testleri uygulanmıştır. Ölçeklerin ve alt boyutların puanlarının birbirleri arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile belirlenmiştir.

Araştırma verileri SPSS 25.0 programı (Statistical Package for the Social Sciences) kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları karşılaştırma testleri için %95, korelasyon testleri için % 95 ve %99 güven düzeylerinde yorumlanmıştır.

Tablo 1.**Ölçek Puanlarının Normal Dağılım Testi Sonuçları**

Değişkenler	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)	Shapiro-Wilk	
	İstatistik	İstatistik	İstatistik	p
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	-0,106	-0,668	0,983	0,054
Yapısal Stil	-0,032	-0,683	0,964	0,000
Gelecek Kaygısı	-0,318	-0,589	0,955	0,000
Aile Uyum	-0,529	0,252	0,962	0,000
Kendilik Algısı	-0,179	-0,446	0,967	0,001
Sosyal Yeterlilik	-0,358	-0,368	0,978	0,012
Sosyal Kaynaklar	-0,220	-0,873	0,962	0,000
Stresle Başa Çıkma Ölçeği				
Kendine Güvenli Yaklaşım	-0,237	-0,558	0,962	0,000
İyimser Yaklaşım	-0,110	0,259	0,971	0,002
Çaresiz Yaklaşım	0,118	-0,174	0,986	0,119
Boyun Eğici Yaklaşım	0,256	0,012	0,983	0,047
Minnesota İş Doyumu Ölçeği	-0,450	-0,326	0,968	0,001
İçsel Doyum	-0,613	-0,101	0,951	0,000
Dışsal Doyum	-0,218	-0,669	0,966	0,001

p= Shapiro Wilk

4. BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 2.

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişkenler		n	%
Cinsiyetiniz	Erkek	148	93,7
	Kadın	10	6,3
Yaşınız	30 yaş ve altı	51	32,3
	31-40	78	49,4
	41 yaş ve üzeri	29	18,4
Medeni durumunuz	Evli	103	65,2
	Bekâr	51	32,3
	Boşanmış	4	2,5
Eğitim durumunuz	Ortaöğretim	64	40,5
	Ön lisans	46	29,1
	Lisans	46	29,1
	Yüksek lisans	2	1,3
Evli iseniz eşinizin çalışma durumu	Çalışıyor	23	22,3
	Çalışmıyor	80	77,7
Ailenin aylık toplam geliri	4000 TL ve altı	35	22,2
	4000-5000 TL	74	46,8
	5000 TL ve üzeri	49	31
	Hayır, çocuk sahibi değilim	74	46,8
Çocuğunuz var mı	Evet çocuk sahibiyim	84	53,2
cevabınız evet ise kaç çocuğunuz var	1 çocuğa sahibim	20	12,7
	2 çocuğa sahibim	40	25,3
	3 çocuğa sahibim	22	13,9
	4 ve üzeri çocuğa sahibim	2	1,3

Kaç yıldır bu iş yerinde çalışıyorsunuz	2 yıl ve altı	25	15,8
	2-5 yıl	44	27,8
	5 yıl ve üzeri	89	56,3
Toplam çalışma süreniz	7 yıl ve altı	66	41,8
	7-14 yıl	67	42,4
	14 yıl ve üzeri	25	15,8
Çalıştığınız kurumda pozisyonunuz nedir	Memur	102	64,6
	Hizmetli	56	35,4
Çalışmakta olduğunuz kurumun yerleşim birimi hangisidir	Köy	8	5,1
	Belde	5	3,2
	İlçe	60	38
	İl	44	27,8
	Büyükşehir	41	25,9
	Merkez teşkilatı	48	30,4
Çalışmakta olduğunuz kurumun coğrafi yapılanması nedir	Taşra teşkilatı	110	69,6
	40-60 arası	115	72,8
Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen engellilik dereceniz yüzde kaçtır	60 ve üzeri	43	27,2
	Engel türünüz	Görme	30
Şu an çalıştığınız kurumda hangi şartlarda istihdam edildiniz	İşitme	7	4,4
	Ortopedik	56	35,4
	Nörolojik	20	12,7
	Diğer	45	28,5
	Başka kurumda çalışırken engelli hale geldim	3	1,9
	Bu kuruma müracaat ettiğimde engelliydim	155	98,1
	Doğum	54	34,2
Engeliniz ne sonucunda oluştu	Trafik kazası	13	8,2
	Hastalık	55	34,8
	Diğer	36	22,8
	Engellilik haliniz yaptığımız işi etkiliyor mu, etkiliyorsa bu olumsuzlukları ve nasıl etkilediğini belirtiniz	Hiç etkilemiyor	50
Kısmen etkiliyor		87	55,1
Tamamen etkiliyor		21	13,3

Tablo 2.'de katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin betimsel istatistikler yer almıştır. Katılımcıların 148'ini (%93.7) erkekler, 10'unu (%6.3) kadınlar oluşturmuştur. 30 yaş ve altı yaş sahip 51, (%32.3) 31-40 yaş arası 78 (%49.4) ve 41

yaş ve üzeri 29 (%18.4) katılımcı yer almıştır. Evli olan birey sayısı 103, (%65.2) bekâr bireylerin sayısı 51 (%32.3) ve boşanmış bireylerin sayısı 4 (%2.5) olarak hesaplanmıştır. Eşi çalışan evli bireylerin sayısı 23 (%22.3) ve eşi çalışmayan evli bireylerin sayısı 80 (%77.7) olarak bulunmuştur. Katılımcıların ailelerinin aylık gelirine bakıldığında 4000 TL ve altı gelire sahip 35, (%22.2) 4000-5000 TL gelire sahip 74 (%46.8) ve 5000 TL ve üzeri gelip sahip 49 (%31) katılımcı olduğu görülmüştür. Çocuk sahibi olmayan 74, (%46.8) 1 çocuğa sahip 20, (%12.7) 2 çocuğa sahip 40, (%25.3) 3 çocuğa sahip 22 (%13.9) ve 4 ve üzeri çocuğa sahip 2 (%1.3) katılımcı olduğu belirlenmiştir. Çalıştığı iş yerinde 2 yıl ve altı süredir çalışanların sayısı 25, (%15.8) 2-5 yıldır çalışanların sayısı 44 (%27.8) ve 5 yıl ve üzeri süredir çalışanların sayısı 89 (%56.3) olarak hesaplanmıştır. Toplam çalışma süresine bakıldığında 7 yıl ve alt süredir çalışanların sayısı 66, (%41.8) 7-14 yıldır çalışanlar sayısı 67 (%42.4) ve 14 yıl ve üzeri süredir çalışanların sayısı 25 (%15.8) olarak belirtilmiştir. Memur pozisyonun çalışan 102 (%64.6) ve hizmetli pozisyonunda çalışan 56 (%35.4) katılımcı olduğu görülmüştür. Köyde çalışan 8, (%5.1) beldede çalışan 5, (%3.2) ilçede çalışan 60, (%38) ilde çalışan 44 (%27.8) ve büyükşehirde çalışan 41 (%25.9) birey olduğu hesaplanmıştır. Çalışılan kurumun coğrafi yapılanmasına bakıldığında merkez teşkilatta çalışan 48 (%30.4) ve taşra teşkilatında çalışan 110 (%69.6) katılımcı olduğu görülmüştür. Yüzde 40-60 arası engel derecesine sahip katılımcıların sayısı 115 (%72.8) ve yüzde 60 ve üzeri engel derecesine sahip 43 (%27.2) katılımcı olduğu görülmüştür. Görme engelli 30, (%19) işitme engelli 7, (%4.4) ortopedik engelli 56 (%35.4) nörolojik engelli 20 (%12.7) ve belirtilenler dışında engeli olan 45 (%28.5) katılımcı olduğu belirtilmiştir. Başka kurumda çalışırken engelli hale gelen katılımcıların sayısı 3 (%1.9) ve çalıştığı kuruma müracaat ettiğinde engelli olan katılımcıların sayısı 155 (%98.1) olarak belirtilmiştir. Engeli doğum sonucunda oluşan 54, (%34.2) trafik kazası sonucunda oluşan 13, (%8.2) hastalık sonucunda oluşan 55 (%34.8) ve diğer nedenlerden oluşan 36 (%22.8) katılımcı olduğu görülmüştür. Engellilik haliniz yaptığınız işi etkiliyor mu, etkiliyorsa bu olumsuzlukları ve nasıl etkilediğini belirtiniz sorusuna hiç etkilemiyor cevabı veren 50, (%31.6) kısmen etkiliyor cevabı veren 87 (%55.1) ve tamamen etkiliyor cevabı veren 21 (%13.3) katılımcı olduğu hesaplanmıştır.

Tablo 3.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Yaş	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Dayanıklılık	30 yaş ve altı	51	119,86	20,12	1,193	0,306	-
	31-40	78	119,05	21,46			
	41 yaş ve üzeri	29	126,07	22,83			
Yapısal Stil	30 yaş ve altı	51	14,55	3,18	1,961	0,144	-
	31-41	78	13,94	3,67			
	41 yaş ve üzeri	29	15,38	3,08			
Gelecek Algısı	30 yaş ve altı	51	14,82	3,65	1,276	0,282	-
	31-42	78	13,88	4,18			
	41 yaş ve üzeri	29	15,00	3,95			
Aile Uyumu	30 yaş ve altı	51	21,45	5,03	1,26	0,287	-
	31-43	78	22,55	4,51			
	41 yaş ve üzeri	29	23,14	5,93			
Kendilik Algısı	30 yaş ve altı	51	21,90	4,46	1,946	0,146	-
	31-44	78	21,81	4,96			
	41 yaş ve üzeri	29	23,76	4,51			
Sosyal Yeterlilik	30 yaş ve altı	51	21,63	3,83	0,448	0,640	-
	31-45	78	21,31	4,20			
	41 yaş ve üzeri	29	22,14	4,16			
Sosyal Kaynaklar	30 yaş ve altı	51	25,51	6,13	0,405	0,668	-
	31-46	78	25,56	6,06			
	41 yaş ve üzeri	29	26,66	5,76			

* $p \leq 0.05$

Tablo 3.'te engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yaş gruplarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar düzeylerinin engelli bireylerin yaş gruplarına ilişkin farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 4.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Medeni durum	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Dayanıklılık	Evli	103	123,26	21,97	2,76	0,066	-
	Bekâr	51	116,33	19,64			
	Boşanmış	4	106,50	11,09			
Yapısal Stil	Evli	103	14,56	3,68	0,799	0,452	-
	Bekâr	51	14,22	3,01			
	Boşanmış	4	12,50	1,00			
Gelecek Algısı	Evli	103	14,75	3,97	1,874	0,157	-
	Bekâr	51	13,90	3,96			
	Boşanmış	4	11,50	3,42			
Aile Uyumu	Evli	103	23,17	4,87	5,355	0,006*	A>B
	Bekâr	51	20,90	4,71			A>C
	Boşanmış	4	18,00	5,94			
Kendilik Algısı	Evli	103	22,63	4,84	1,427	0,243	-
	Bekâr	51	21,49	4,65			
	Boşanmış	4	20,00	2,16			
Sosyal Yeterlilik	Evli	103	21,70	4,00	0,189	0,828	-
	Bekâr	51	21,27	4,23			
	Boşanmış	4	21,75	4,43			
Sosyal Kaynaklar	Evli	103	26,46	6,10	2,269	0,107	-
	Bekâr	51	24,55	5,77			
	Boşanmış	4	22,75	3,20			

* $p \leq 0.05$

Tablo 4.'te engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin medeni durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda aile uyumu düzeylerinin medeni duruma göre farklılaştığı analiz edilmiştir. ($F_{(2;155)} = 5.355$; $p \leq .05$) Evli bireylerin bekâr ve boşanmış bireylere göre aile uyumu düzeylerinin yüksek olduğu analiz edilmiştir. Psikolojik dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar düzeylerinin engelli bireylerin medeni durumlarına ilişkin farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 5.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Eğitim durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Dayanıklılık	Ortaöğretim	64	118,09	22,93	0,880	0,453	-
	Ön lisans	46	119,89	20,47			
	Lisans	46	124,61	19,56			
	Yüksek lisans	2	125,00	31,11			
Yapısal Stil	Ortaöğretim	64	13,75	3,58	1,592	0,194	-
	Ön lisans	46	14,50	3,42			
	Lisans	46	15,17	3,14			
	Yüksek lisans	2	15,00	4,24			
Gelecek Algısı	Ortaöğretim	64	13,91	4,23	2,112	0,101	-
	Ön lisans	46	13,83	3,94			
	Lisans	46	15,57	3,44			
	Yüksek lisans	2	16,00	5,66			
Aile Uyumu	Ortaöğretim	64	22,19	5,50	0,175	0,913	-
	Ön lisans	46	22,04	5,58			
	Lisans	46	22,67	3,52			
	Yüksek lisans	2	23,50	2,12			
Kendilik Algısı	Ortaöğretim	64	21,94	5,19	0,193	0,901	-
	Ön lisans	46	22,15	4,10			
	Lisans	46	22,54	4,76			
	Yüksek lisans	2	23,50	7,78			
Sosyal Yeterlilik	Ortaöğretim	64	21,42	4,35	0,280	0,840	-
	Ön lisans	46	21,30	3,75			
	Lisans	46	22,02	4,08			
	Yüksek lisans	2	21,50	2,12			
Sosyal Kaynaklar	Ortaöğretim	64	24,89	6,05	0,807	0,492	-
	Ön lisans	46	26,07	6,05			
	Lisans	46	26,63	5,84			
	Yüksek lisans	2	25,50	9,19			

* $p \leq 0.05$

Tablo 5.'te engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin eğitim durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı, aile

uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar düzeylerinin engelli bireylerin eğitim durumlarına ilişkin farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 6.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Eş çalışma durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Psikolojik Dayanıklılık	Çalışıyor	23	133,57	16,04	3,163	0,003*
	Çalışmıyor	80	120,30	22,62		
Yapısal Stil	Çalışıyor	23	15,26	3,68	1,033	0,304
	Çalışmıyor	80	14,36	3,67		
Gelecek Algısı	Çalışıyor	23	15,70	3,92	1,303	0,195
	Çalışmıyor	80	14,48	3,97		
Aile Uyumu	Çalışıyor	23	24,78	4,52	1,830	0,070
	Çalışmıyor	80	22,70	4,89		
Kendilik Algısı	Çalışıyor	23	24,00	4,02	1,549	0,125
	Çalışmıyor	80	22,24	5,01		
Sosyal Yeterlilik	Çalışıyor	23	23,70	3,17	2,807	0,006*
	Çalışmıyor	80	21,13	4,05		
Sosyal Kaynaklar	Çalışıyor	23	30,13	4,48	4,088	0,000*
	Çalışmıyor	80	25,40	6,12		

* $p \leq 0.05$

Tablo 6.'da engelli bireylerin eşlerinin çalışma durumlarına göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık, ($t_{(101)} = 3.163$; $p \leq .05$) sosyal yeterlilik ($t_{(101)} = 2.807$; $p \leq .05$) ve sosyal kaynaklar ($t_{(101)} = 4.088$; $p \leq .05$) düzeylerinin engelli bireylerin eşlerinin çalışma durumuna göre farklılaştığı görülmüştür. Eşleri çalışan engelli bireylerin eşleri çalışmayan bireylere göre psikolojik dayanıklılık, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar düzeylerinin yüksek olduğu analiz edilmiştir. Yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı düzeylerinin engelli bireylerin eşlerinin çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı analiz edilmiştir.

Tablo 7.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Aylık Aile Gelir Durumlarına Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Aylık aile geliri	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Dayanıklılık	4000 TL ve altı	35	109,71	20,61	9,004	0,000*	C>A
	4000-5000 TL	74	120,34	21,63			C>B
	5000 TL ve üzeri	49	128,78	17,87			B>A
Yapısal Stil	4000 TL ve altı	35	13,14	3,74	3,898	0,022*	C>A
	4000-5000 TL	74	14,45	3,31			
	5000 TL ve üzeri	49	15,22	3,20			
Gelecek Algısı	4000 TL ve altı	35	12,29	3,75	8,848	0,000*	C>A
	4000-5000 TL	74	14,45	4,02			B>A
	5000 TL ve üzeri	49	15,82	3,46			
Aile Uyumu	4000 TL ve altı	35	20,49	5,25	3,270	0,041*	C>A
	4000-5000 TL	74	22,61	4,89			B>A
	5000 TL ve üzeri	49	23,14	4,65			
Kendilik Algısı	4000 TL ve altı	35	20,43	4,76	4,685	0,011*	C>A
	4000-5000 TL	74	22,12	4,68			
	5000 TL ve üzeri	49	23,57	4,52			
Sosyal Yeterlilik	4000 TL ve altı	35	21,00	4,00	1,464	0,235	-
	4000-5000 TL	74	21,30	4,17			
	5000 TL ve üzeri	49	22,37	3,90			
Sosyal Kaynaklar	4000 TL ve altı	35	22,37	5,58	13,147	0,000*	C>A
	4000-5000 TL	74	25,42	5,97			C>B
	5000 TL ve üzeri	49	28,65	4,94			B>A

* $p \leq 0.05$

Tablo 7’de engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin aylık aile geliri durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık, ($F_{(2;155)}= 9.004$; $p \leq .05$) yapısal stil, ($F_{(2;155)}= 3.898$; $p \leq .05$) gelecek algısı, ($F_{(2;155)}= 8.848$; $p \leq .05$) aile uyumu, ($F_{(2;155)}= 3.270$; $p \leq .05$) kendilik algısı ($F_{(2;155)}= 4.685$; $p \leq .05$) ve sosyal kaynaklar ($F_{(2;155)}= 13.147$; $p \leq .05$) düzeylerinin aile gelir durumlarına göre farklılaştığı analiz edilmiştir. 5000 TL ve üzeri gelir durumuna sahip bireylerin 4000-5000 TL ve 4000 TL ve altı gelir durumuna sahip bireylere göre, 4000-5000 TL gelir durumuna sahip bireylerin 4000 TL ve altı gelir durumuna sahip bireylere göre

psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. 5000 TL ve üzeri gelir durumuna sahip bireylerin 4000 TL ve altı gelir durumuna sahip bireylere göre yapısal stil düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. 5000 TL ve üzeri ile 4000-5000 TL gelire sahip olan bireylerin 4000 TL ve altı gelir durumuna sahip bireylere göre gelecek algısı düzeylerinin yüksek olduğu analiz edilmiştir. 5000 TL ve üzeri ile 4000-5000 TL gelire sahip olan bireylerin 4000 TL ve altı gelir durumuna sahip bireylere göre aile uyumu düzeylerinin yüksek olduğu analiz edilmiştir. 5000 TL ve üzeri gelir durumuna sahip bireylerin 4000 TL ve altı gelir durumuna sahip bireylere göre kendilik algısı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. 5000 TL ve üzeri gelir durumuna sahip bireylerin 4000-5000 TL ve 4000 TL ve altı gelir durumuna sahip bireylere göre, 4000-5000 TL gelir durumuna sahip bireylerin 4000 TL ve altı gelir durumuna sahip bireylere göre sosyal kaynaklar düzeylerinin yüksek olduğu analiz edilmiştir. Sosyal yeterlilik düzeylerinin bireylerin aile gelirlerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. ($p > .05$)

Tablo 8.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Çalıştıkları İş Yerinde Toplam Çalışma Sürelerine Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	İş yerinde çalışma süresi	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Dayanıklılık	2 yıl ve altı	25	116,48	18,52	6,573	0,002*	C>B
	2-5 yıl	44	112,59	22,02			
	5 yıl ve üzeri	89	125,72	20,42			
Yapısal Stil	2 yıl ve altı	25	12,80	3,25	6,526	0,002*	C>A C>B
	2-5 yıl	44	13,68	3,28			
	5 yıl ve üzeri	89	15,20	3,36			
Gelecek Algısı	2 yıl ve altı	25	14,28	3,77	8,763	0,000*	C>B
	2-5 yıl	44	12,45	4,37			
	5 yıl ve üzeri	89	15,38	3,49			
Aile Uyumu	2 yıl ve altı	25	21,36	6,33	1,716	0,183	-
	2-5 yıl	44	21,55	5,41			
	5 yıl ve üzeri	89	22,94	4,23			
Kendilik Algısı	2 yıl ve altı	25	21,48	3,83	5,239	0,006*	C>B
	2-5 yıl	44	20,55	4,98			
	5 yıl ve üzeri	89	23,21	4,66			
Sosyal Yeterlilik	2 yıl ve altı	25	22,00	3,76	2,309	0,103	-
	2-5 yıl	44	20,45	4,22			
	5 yıl ve üzeri	89	21,99	4,00			
Sosyal Kaynaklar	2 yıl ve altı	25	24,56	6,43	4,663	0,011*	C>B
	2-5 yıl	44	23,91	6,06			
	5 yıl ve üzeri	89	26,99	5,61			

* $p \leq 0.05$

Tablo 8’de engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin çalıştıkları iş yerinde toplam çalışma süresine göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık, ($F_{(2;155)}= 6.573$; $p \leq .05$) yapısal stil, ($F_{(2;155)}= 6.526$; $p \leq .05$) gelecek algısı, ($F_{(2;155)}= 8.763$; $p \leq .05$) kendilik algısı ($F_{(2;155)}= 5.239$; $p \leq .05$) ve sosyal kaynaklar ($F_{(2;155)}= 4.663$; $p \leq .05$) çalıştıkları iş yerinde toplam çalışma süresine göre farklılaştığı analiz edilmiştir. 5 yıl ve üzeri süredir çalışan bireylerin 2-5 yıl arası çalışan bireylere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğu analiz edilmiştir. 5 yıl ve üzeri süredir çalışan bireylerin 2-5 yıldır ve 2 yıl ve altı süredir çalışan bireylere göre yapısal stil

düzeylerinin yüksek olduğu hesaplanmıştır. 5 yıl ve üzeri süredir çalışan bireylerin 2-5 yıldır çalışan bireylere göre gelecek algısı düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. 5 yıl ve üzeri süredir çalışan bireylerin 2-5 yıldır çalışan bireylere göre kendilik algısı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. 5 yıl ve üzeri süredir çalışan bireylerin 2-5 yıldır çalışan bireylere göre sosyal kaynaklar düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aile uyumu ve sosyal yeterlilik düzeylerinin bireylerin iş yerinde çalışma süresine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. ($p > .05$)

Tablo 9.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Çalıştıkları Pozisyona Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Çalışılan pozisyon	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Psikolojik Dayanıklılık	Memur	102	124,40	20,43	3,106	0,002*
	Hizmetli	56	113,68	21,33		
Yapısal Stil	Memur	102	15,00	3,32	3,046	0,003*
	Hizmetli	56	13,30	3,41		
Gelecek Algısı	Memur	102	15,24	3,58	3,738	0,000*
	Hizmetli	56	12,86	4,24		
Aile Uyumu	Memur	102	22,80	4,41	1,590	0,115
	Hizmetli	56	21,39	5,78		
Kendilik Algısı	Memur	102	22,75	4,64	2,010	0,046*
	Hizmetli	56	21,18	4,83		
Sosyal Yeterlilik	Memur	102	21,83	3,97	1,130	0,261
	Hizmetli	56	21,07	4,22		
Sosyal Kaynaklar	Memur	102	26,77	5,58	2,980	0,003*
	Hizmetli	56	23,88	6,33		

* $p \leq 0.05$

Tablo 9.'da engelli bireylerin iş yerinde çalıştıkları pozisyona göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık, ($t_{(101)} = 3.106$; $p \leq .05$) yapısal stil, ($t_{(101)} = 3.046$; $p \leq .05$) ve gelecek algısı, ($t_{(101)} = 3.738$; $p \leq .05$) kendilik algısı ($t_{(101)} = 2.010$; $p \leq .05$) ve sosyal kaynaklar ($t_{(101)} = 2.980$; $p \leq .05$) düzeylerinin bireylerin çalıştıkları pozisyona göre farklılaştığı görülmüştür. Memur pozisyonunda çalışan engelli bireylerin hizmetli pozisyonunda çalışan engelli bireylere göre psikolojik

dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı, kendilik algısı ve sosyal kaynaklar düzeylerinin yüksek olduğu analiz edilmiştir. Aile uyumu ve sosyal yeterlilik düzeylerinin çalışılan pozisyona göre farklılaşmadığı görülmüştür. ($p > .05$)

Tablo 10.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İş Yerlerinin Coğrafi Planlamasına Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	İş yeri coğrafi planlama	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Psikolojik Dayanıklılık	Merkez teşkilatı	48	117,29	21,65	-1,292	0,198
	Taşra teşkilatı	110	122,05	21,11		
Yapısal Stil	Merkez teşkilatı	48	13,92	3,19	-1,166	0,245
	Taşra teşkilatı	110	14,61	3,53		
Gelecek Algısı	Merkez teşkilatı	48	13,88	3,75	-1,080	0,282
	Taşra teşkilatı	110	14,62	4,07		
Aile Uyumu	Merkez teşkilatı	48	21,15	5,47	-1,951	0,053
	Taşra teşkilatı	110	22,81	4,68		
Kendilik Algısı	Merkez teşkilatı	48	21,71	4,87	-0,851	0,396
	Taşra teşkilatı	110	22,41	4,71		
Sosyal Yeterlilik	Merkez teşkilatı	48	21,79	4,24	0,466	0,642
	Taşra teşkilatı	110	21,46	4,00		
Sosyal Kaynaklar	Merkez teşkilatı	48	24,85	6,09	-1,237	0,218
	Taşra teşkilatı	110	26,14	5,95		

* $p \leq 0.05$

Tablo 10'da engelli bireylerin çalıştıkları iş yerlerinin coğrafi yapılanmalarına göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar düzeylerinin iş yerinin coğrafi yapılanmasına göre farklılaşmadığı test edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 11.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Engel Derecelerine Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Engel derecesi (yüzde)	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Psikolojik Dayanıklılık	40-60 arası	115	120,10	21,93	-0,478	0,633
	60 ve üzeri	43	121,93	19,77		
Yapısal Stil	40-60 arası	115	14,37	3,56	-0,200	0,842
	60 ve üzeri	43	14,49	3,11		
Gelecek Algısı	40-60 arası	115	14,37	4,04	-0,140	0,889
	60 ve üzeri	43	14,47	3,86		
Aile Uyumu	40-60 arası	115	22,11	5,35	-0,788	0,432
	60 ve üzeri	43	22,81	3,77		
Kendilik Algısı	40-60 arası	115	22,15	4,83	-0,208	0,835
	60 ve üzeri	43	22,33	4,60		
Sosyal Yeterlilik	40-60 arası	115	21,46	4,09	-0,517	0,606
	60 ve üzeri	43	21,84	4,03		
Sosyal Kaynaklar	40-60 arası	115	25,65	6,11	-0,323	0,747
	60 ve üzeri	43	26,00	5,78		

* $p \leq 0.05$

Tablo 11.'de engelli bireylerin engel derecelerine göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar düzeylerinin bireylerin engel derecelerine göre farklılaşmadığı test edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 12.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Engel Türlerine Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Engel türü	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Dayanıklılık	Görme	30	121,57	23,38	0,580	0,678	-
	İşitme	7	110,71	23,31			
	Ortopedik	56	122,45	21,54			
	Nörolojik	20	121,50	21,01			
	Diğer	45	118,80	19,82			
Yapısal Stil	Görme	30	15,10	3,30	0,407	0,803	-
	İşitme	7	14,29	3,40			
	Ortopedik	56	14,27	3,34			
	Nörolojik	20	14,40	3,65			
	Diğer	45	14,11	3,63			
Gelecek Algısı	Görme	30	14,70	4,36	0,974	0,424	-
	İşitme	7	12,29	4,79			
	Ortopedik	56	14,95	3,85			
	Nörolojik	20	13,85	3,70			
	Diğer	45	14,07	3,88			
Aile Uyumu	Görme	30	21,73	5,17	0,209	0,933	-
	İşitme	7	22,57	5,03			
	Ortopedik	56	22,46	5,89			
	Nörolojik	20	22,95	4,06			
	Diğer	45	22,16	4,03			
Kendilik Algısı	Görme	30	22,30	4,40	1,982	0,100	-
	İşitme	7	18,00	5,00			
	Ortopedik	56	23,04	4,65			
	Nörolojik	20	21,45	4,98			
	Diğer	45	22,07	4,77			
Sosyal Yeterlilik	Görme	30	22,00	4,08	0,856	0,492	-
	İşitme	7	20,14	4,85			
	Ortopedik	56	22,05	4,06			
	Nörolojik	20	21,65	4,12			
	Diğer	45	20,84	3,94			
Sosyal Kaynaklar	Görme	30	25,73	6,38	0,561	0,691	-
	İşitme	7	23,43	7,68			
	Ortopedik	56	25,68	6,05			
	Nörolojik	20	27,20	5,74			
	Diğer	45	25,56	5,65			

* $p \leq 0.05$

Tablo 12.'de engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin engel türlerine göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar düzeylerinin bireylerin engel türlerine göre farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 13.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Engelinin Oluşma Durumlarına Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Engelin oluşma durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Dayanıklılık	Doğum	54	116,037	21,0677	1,345	0,262	-
	Trafik kazası	13	125	24,2487			
	Hastalık	55	122,073	21,7995			
	Diğer	36	123,611	19,4911			
Yapısal Stil	Doğum	54	13,7037	3,38493	1,686	0,172	-
	Trafik kazası	13	15,8462	3,53191			
	Hastalık	55	14,4909	3,59976			
	Diğer	36	14,7778	3,10862			
Gelecek Algısı	Doğum	54	13,7222	4,13187	0,812	0,489	-
	Trafik kazası	13	15,0769	3,94676			
	Hastalık	55	14,6545	3,88358			
	Diğer	36	14,75	3,93791			
Aile Uyumu	Doğum	54	21,7778	5,19676	0,396	0,756	-
	Trafik kazası	13	22,6923	6,45994			
	Hastalık	55	22,7818	4,42924			
	Diğer	36	22,2222	4,95183			
Kendilik Algısı	Doğum	54	21,1667	4,96307	1,551	0,204	-
	Trafik kazası	13	23,7692	4,69315			
	Hastalık	55	22,4909	4,9884			
	Diğer	36	22,7222	3,90319			
Sosyal Yeterlilik	Doğum	54	21,5741	4,24532	0,221	0,882	-
	Trafik kazası	13	21,4615	3,6427			
	Hastalık	55	21,2909	4,4166			
	Diğer	36	22	3,43095			
Sosyal Kaynaklar	Doğum	54	24,0926	6,19272	2,280	0,082	-
	Trafik kazası	13	26,1538	6,0394			
	Hastalık	55	26,3636	5,96087			
	Diğer	36	27,1389	5,42035			

* $p \leq 0.05$

Tablo 13.'te engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin engelinin oluşma durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar düzeylerinin bireylerin engelinin oluşma durumlarına göre farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 14.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Engel Durumlarının Yapıkları İş Etkileme Durumlarına Göre Karşılaştırması

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	İşin etkilenme durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Dayanıklılık	Hiç etkilemiyor	50	127,12	21,5602	3,531	0,032*	A>B
	Kısmen etkiliyor	87	117,644	19,8711			
	Tamamen etkiliyor	21	117,333	23,9944			
Yapısal Stil	Hiç etkilemiyor	50	15,58	3,1693	4,619	0,011*	A>B
	Kısmen etkiliyor	87	13,7816	3,20038			
	Tamamen etkiliyor	21	14,1429	4,33919			
Gelecek Algısı	Hiç etkilemiyor	50	15,12	3,92605	1,665	0,193	-
	Kısmen etkiliyor	87	14,2299	4,04251			
	Tamamen etkiliyor	21	13,3333	3,70585			
Aile Uyumu	Hiç etkilemiyor	50	23,56	5,01898	2,824	0,062	-
	Kısmen etkiliyor	87	21,5057	5,02754			
	Tamamen etkiliyor	21	22,619	4,09239			
Kendilik Algısı	Hiç etkilemiyor	50	23,62	4,66813	3,799	0,025*	A>C
	Kısmen etkiliyor	87	21,7356	4,10179			
	Tamamen etkiliyor	21	20,7143	6,59654			
Sosyal Yeterlilik	Hiç etkilemiyor	50	22,54	4,03662	2,246	0,109	-
	Kısmen etkiliyor	87	21,1954	3,82416			
	Tamamen etkiliyor	21	20,7619	4,80526			
Sosyal Kaynaklar	Hiç etkilemiyor	50	26,7	5,73301	0,997	0,371	-
	Kısmen etkiliyor	87	25,1954	5,7886			
	Tamamen etkiliyor	21	25,7619	7,3953			

* $p \leq 0.05$

Tablo 14.'te engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin engel durumlarının yaptıkları işi etkileme durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık, ($F_{(2;155)}= 3.531$; $p \leq .05$) yapısal stil ($F_{(2;155)}= 4.619$; $p \leq .05$) ve kendilik algısı ($F_{(2;155)}= 3.799$; $p \leq .05$) düzeylerinin engel durumlarının yaptıkları işi etkileme durumlarına göre farklılaştığı analiz edilmiştir. Hiç etkilemiyor cevabını belirten bireylerin kısmen etkiliyor cevabını veren bireylere göre psikolojik dayanıklılık ve yapısal stil düzeylerinin, tamamen etkiliyor cevabı veren bireylere göre kendilik algısı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Gelecek algısı, aile uyumu, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar düzeylerinin işin etkilenme durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 15.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Yaş	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Kendine Güvenli Yaklaşım	30 yaş ve altı	51	2,21	0,53	0,360	0,698	-
	31-40	78	2,19	0,69			
	41 yaş ve üzeri	29	2,31	0,66			
İyimser Yaklaşım	30 yaş ve altı	51	1,98	0,64	0,289	0,750	-
	31-41	78	2,01	0,64			
	41 yaş ve üzeri	29	2,10	0,69			
Sosyal Desteğe Baş Vurma	30 yaş ve altı	51	1,70	0,60	0,457	0,634	-
	31-42	78	1,79	0,57			
	41 yaş ve üzeri	29	1,74	0,45			
Çaresiz Yaklaşım	30 yaş ve altı	51	1,64	0,62	1,010	0,367	-
	31-43	78	1,50	0,59			
	41 yaş ve üzeri	29	1,64	0,68			
Boyun Eğici Yaklaşım	30 yaş ve altı	51	1,31	0,70	1,160	0,316	-
	31-44	78	1,15	0,52			
	41 yaş ve üzeri	29	1,25	0,54			

* $p \leq 0.05$

Tablo15.'de engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzı düzeylerinin yaş gruplarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır.

Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin engelli bireylerin yaş gruplarına ilişkin farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 16.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Medeni durum	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Kendine Güvenli Yaklaşım	Evli	103	2,26	0,67	0,689	0,504	-
	Bekâr	51	2,13	0,56			
	Boşanmış	4	2,21	0,54			
İyimser Yaklaşım	Evli	103	2,08	0,65	1,44	0,240	-
	Bekâr	51	1,89	0,63			
	Boşanmış	4	2,10	0,66			
Sosyal Desteğe Baş Vurma	Evli	103	1,76	0,54	0,344	0,709	-
	Bekâr	51	1,72	0,58			
	Boşanmış	4	1,94	0,75			
Çaresiz Yaklaşım	Evli	103	1,54	0,59	0,464	0,630	-
	Bekâr	51	1,61	0,69			
	Boşanmış	4	1,78	0,33			
Boyun Eğici Yaklaşım	Evli	103	1,21	0,56	0,144	0,866	-
	Bekâr	51	1,26	0,68			
	Boşanmış	4	1,17	0,41			

* $p \leq 0.05$

Tablo 16.'da engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzı düzeylerinin medeni durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin engelli bireylerin medeni durumlarına ilişkin farklılaşmadığı tespit edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 17.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Eğitim durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Kendine Güvenli Yaklaşım	Ortaöğretim	64	2,27	0,64	2,114	0,101	-
	Ön lisans	46	2,07	0,68			
	Lisans	46	2,26	0,56			
İyimser Yaklaşım	Yüksek lisans	2	3,00	0,00	2,062	0,108	-
	Ortaöğretim	64	2,12	0,62			
	Ön lisans	46	1,94	0,68			
	Lisans	46	1,92	0,64			
Sosyal Desteğe Baş Vurma	Yüksek lisans	2	2,80	0,28	1,273	0,286	-
	Ortaöğretim	64	1,69	0,60			
	Ön lisans	46	1,70	0,54			
	Lisans	46	1,89	0,51			
Çaresiz Yaklaşım	Yüksek lisans	2	1,75	0,35	0,295	0,829	-
	Ortaöğretim	64	1,62	0,60			
	Ön lisans	46	1,55	0,57			
	Lisans	46	1,51	0,62			
Boyun Eğici Yaklaşım	Yüksek lisans	2	1,56	2,03	1,435	0,235	-
	Ortaöğretim	64	1,26	0,58			
	Ön lisans	46	1,23	0,57			
	Lisans	46	1,13	0,58			
	Yüksek lisans	2	1,92	1,53			

* $p \leq 0.05$

Tablo 17.'de engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzı düzeylerinin eğitim durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin engelli bireylerin eğitim durumlarına ilişkin farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 18.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Eş çalışma durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Kendine Güvenli Yaklaşım	Çalışıyor	23	2,51	0,49	2,056	0,042*
	Çalışmıyor	80	2,19	0,70		
İyimser Yaklaşım	Çalışıyor	23	2,24	0,47	1,408	0,162
	Çalışmıyor	80	2,03	0,69		
Sosyal Desteğe Baş Vurma	Çalışıyor	23	1,90	0,56	1,417	0,160
	Çalışmıyor	80	1,72	0,53		
Çaresiz Yaklaşım	Çalışıyor	23	1,34	0,65	-1,854	0,067
	Çalışmıyor	80	1,60	0,56		
Boyun Eğici Yaklaşım	Çalışıyor	23	1,07	0,51	-1,323	0,189
	Çalışmıyor	80	1,25	0,56		

* $p \leq 0.05$

Tablo 18.'de engelli bireylerin eşlerinin çalışma durumuna göre stresle başa çıkma tarzları düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım düzeylerinin eşlerin çalışma durumuna göre farklılaştığı analiz edilmiştir. ($t_{(101)} = 2.506$; $p \leq .05$) Eşleri çalışan engelli bireylerin eşleri çalışmayanlara göre kendine güvenli yaklaşım düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. İyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin engelli bireylerin eşlerinin çalışma durumlarına ilişkin farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 19.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Aylık Aile Gelir Durumlarına Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Aylık aile geliri	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Kendine Güvenli Yaklaşım	4000 TL ve altı	35	1,97	0,59	5,636	0,004*	C>A
	4000-5000 TL	74	2,20	0,68			
	5000 TL ve üzeri	49	2,42	0,52			
İyimser Yaklaşım	4000 TL ve altı	35	1,83	0,69	3,462	0,034*	C>A
	4000-5000 TL	74	1,98	0,68			
	5000 TL ve üzeri	49	2,20	0,53			
Sosyal Desteğe Baş Vurma	4000 TL ve altı	35	1,61	0,62	2,801	0,064	-
	4000-5000 TL	74	1,72	0,50			
	5000 TL ve üzeri	49	1,89	0,57			
Çaresiz Yaklaşım	4000 TL ve altı	35	1,80	0,63	3,827	0,024*	A>C
	4000-5000 TL	74	1,55	0,59			
	5000 TL ve üzeri	49	1,43	0,62			
Boyun Eğici Yaklaşım	4000 TL ve altı	35	1,29	0,53	0,330	0,719	-
	4000-5000 TL	74	1,19	0,58			
	5000 TL ve üzeri	49	1,22	0,66			

* $p \leq 0.05$

Tablo 19.'da engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzı düzeylerinin aylık aile gelir durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım ($F_{(2;155)}= 5.636$; $p \leq .05$), iyimser yaklaşım ($F_{(2;155)}= 3.462$; $p \leq .05$) ve çaresiz yaklaşım ($F_{(2;155)}= 3.827$; $p \leq .05$) düzeylerinin aile gelir durumlarına göre farklılaştığı test edilmiştir. 5000 TL ve üzeri gelir durumuna sahip bireylerin 4000 TL ve altı gelir durumuna sahip bireylere göre kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım düzeylerinin yüksek olduğu, çaresiz yaklaşım düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Sosyal desteğe başvurma ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin engelli bireylerin aile geliri durumlarına ilişkin farklılaşmadığı tespit edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 20.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Çalıştıkları İş Yerinde Toplam Çalışma Sürelerine Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	İş yerinde çalışma süresi	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Kendine Güvenli Yaklaşım	2 yıl ve altı	25	2,34	0,49	2,559	0,081	-
	2-5 yıl	44	2,04	0,67			
	5 yıl ve üzeri	89	2,27	0,64			
İyimser Yaklaşım	2 yıl ve altı	25	2,18	0,53	2,957	0,055	-
	2-5 yıl	44	1,83	0,62			
	5 yıl ve üzeri	89	2,07	0,68			
Sosyal Desteğe Baş Vurma	2 yıl ve altı	25	1,82	0,58	0,307	0,736	-
	2-5 yıl	44	1,71	0,64			
	5 yıl ve üzeri	89	1,75	0,51			
Çaresiz Yaklaşım	2 yıl ve altı	25	1,46	0,50	2,080	0,128	-
	2-5 yıl	44	1,72	0,62			
	5 yıl ve üzeri	89	1,52	0,63			
Boyun Eğici Yaklaşım	2 yıl ve altı	25	1,23	0,66	0,338	0,714	-
	2-5 yıl	44	1,28	0,58			
	5 yıl ve üzeri	89	1,19	0,58			

* $p \leq 0.05$

Tablo 20.'de engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzı düzeylerinin çalıştıkları iş yerinde toplam çalışma sürelerine göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin engelli bireylerin iş yerinde toplam çalışma sürelerine ilişkin farklılaşmadığı tespit edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 21.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Çalıştıkları Pozisyona Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Çalışılan pozisyon	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Kendine Güvenli Yaklaşım	Memur	102	2,26	0,61	1,090	0,278
	Hizmetli	56	2,14	0,68		
İyimser Yaklaşım	Memur	102	2,04	0,65	0,492	0,623
	Hizmetli	56	1,98	0,66		
Sosyal Desteğe Baş Vurma	Memur	102	1,75	0,54	-0,048	0,962
	Hizmetli	56	1,75	0,58		
Çaresiz Yaklaşım	Memur	102	1,54	0,65	-0,782	0,435
	Hizmetli	56	1,62	0,56		
Boyun Eğici Yaklaşım	Memur	102	1,23	0,59	0,083	0,934
	Hizmetli	56	1,22	0,59		

* $p \leq 0.05$

Tablo 21.'de engelli bireylerin çalıştıkları pozisyona göre stresle başa çıkma tarzları düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin engelli bireylerin çalıştıkları pozisyona ilişkin farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 22.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin İş Yerlerinin Coğrafi Planlamasına Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	İş yeri coğrafi planlama	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Kendine Güvenli Yaklaşım	Merkez teşkilatı	48	2,15	0,62	-0,814	0,417
	Taşra teşkilatı	110	2,24	0,64		
İyimser Yaklaşım	Merkez teşkilatı	48	2,00	0,71	-0,210	0,834
	Taşra teşkilatı	110	2,02	0,62		
Sosyal Desteğe Baş Vurma	Merkez teşkilatı	48	1,77	0,61	0,286	0,775
	Taşra teşkilatı	110	1,74	0,54		
Çaresiz Yaklaşım	Merkez teşkilatı	48	1,60	0,56	0,406	0,686
	Taşra teşkilatı	110	1,56	0,64		
Boyun Eğici Yaklaşım	Merkez teşkilatı	48	1,27	0,69	0,628	0,531
	Taşra teşkilatı	110	1,20	0,54		

* $p \leq 0.05$

Tablo 22.'de engelli bireylerin çalıştıkları pozisyona göre stresle başa çıkma tarzları düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin iş yerinin coğrafi yapılanmasına göre farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 23.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Engel Derecelerine Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Engel derecesi (yüzde)	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Kendine Güvenli Yaklaşım	40-60 arası	115	2,2447	0,62579	0,898	0,371
	60 ve üzeri	43	2,1429	0,65762		
İyimser Yaklaşım	40-60 arası	115	2,0278	0,65795	0,360	0,720
	60 ve üzeri	43	1,986	0,627		
Sosyal Desteğe Baş Vurma	40-60 arası	115	1,7565	0,53132	0,182	0,856
	60 ve üzeri	43	1,7384	0,62667		
Çaresiz Yaklaşım	40-60 arası	115	1,6293	0,61637	2,043	0,043*
	60 ve üzeri	43	1,407	0,58826		
Boyun Eğici Yaklaşım	40-60 arası	115	1,2696	0,62031	1,642	0,103
	60 ve üzeri	43	1,0969	0,49097		

* $p \leq 0.05$

Tablo 23.'te engelli bireylerin engel derecelerine göre stresle başa çıkma tarzları düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda çaresiz yaklaşım düzeyinin engel derecesine göre farklılaştığı test edilmiştir. ($t_{(101)} = 2.043$; $p \leq .05$) 40-60 arası engel derecesine sahip bireylerin 60 ve üzeri engel derecesine sahip bireylere göre çaresiz yaklaşım düzeylerinin yüksek olduğu analiz edilmiştir. Kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin engelli bireylerin engel derecelerine ilişkin farklılaşmadığı test edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 24.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Engel Türlerine Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Engel türü	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Kendine Güvenli Yaklaşım	Görme	30	2,23	0,81	0,895	0,469	-
	İşitme	7	2,04	0,79			
	Ortopedik	56	2,26	0,60			
	Nörolojik	20	2,00	0,60			
	Diğer	45	2,28	0,53			
İyimser Yaklaşım	Görme	30	2,05	0,76	1,406	0,234	-
	İşitme	7	2,00	0,78			
	Ortopedik	56	2,08	0,63			
	Nörolojik	20	1,70	0,63			
	Diğer	45	2,07	0,56			
Sosyal Desteğe Baş Vurma	Görme	30	1,62	0,48	1,159	0,331	-
	İşitme	7	1,71	0,98			
	Ortopedik	56	1,77	0,49			
	Nörolojik	20	1,65	0,58			
	Diğer	45	1,87	0,59			
Çaresiz Yaklaşım	Görme	30	1,46	0,71	2,270	0,064	-
	İşitme	7	2,18	0,78			
	Ortopedik	56	1,52	0,58			
	Nörolojik	20	1,67	0,58			
	Diğer	45	1,57	0,54			
Boyun Eğici Yaklaşım	Görme	30	1,16	0,60	1,829	0,126	-
	İşitme	7	1,69	0,90			
	Ortopedik	56	1,26	0,58			
	Nörolojik	20	1,03	0,41			
	Diğer	45	1,23	0,59			

* $p \leq 0.05$

Tablo 24.'te engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzı düzeylerinin engel türlerine göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin engel türlerine ilişkin farklılaşmadığı test edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 25.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Engelinin Oluşma Durumlarına Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	Engelin oluşma durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Kendine Güvenli Yaklaşım	Doğum	54	2,1402	0,6806	0,423	0,737	-
	Trafik kazası	13	2,2527	0,63394			
	Hastalık	55	2,2727	0,58919			
	Diğer	36	2,2341	0,64356			
İyimser Yaklaşım	Doğum	54	2,0185	0,65389	0,200	0,896	-
	Trafik kazası	13	1,9692	0,75651			
	Hastalık	55	1,9818	0,60157			
	Diğer	36	2,0833	0,68848			
Sosyal Desteğe Baş Vurma	Doğum	54	1,6528	0,54603	1,471	0,225	-
	Trafik kazası	13	1,7692	0,59039			
	Hastalık	55	1,7455	0,57432			
	Diğer	36	1,9028	0,52194			
Çaresiz Yaklaşım	Doğum	54	1,6111	0,61077	1,093	0,354	-
	Trafik kazası	13	1,4615	0,54578			
	Hastalık	55	1,6432	0,63484			
	Diğer	36	1,4306	0,61051			
Boyun Eğici Yaklaşım	Doğum	54	1,3272	0,61084	1,061	0,368	-
	Trafik kazası	13	1,0513	0,39314			
	Hastalık	55	1,1939	0,61259			
	Diğer	36	1,1713	0,58348			

* $p \leq 0.05$

Tablo 25.'te engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzı düzeylerinin engelinin oluşma durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin bireylerin engelinin oluşma durumlarına göre farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 26.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeylerinin Engel Durumlarının Yaptıkları İş Etkileme Durumlarına Göre Karşılaştırması

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	İşin etkilenme durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Kendine Güvenli Yaklaşım	Hiç etkilemiyor	50,00	2,47	0,52	7,344	0,001*	A>B
	Kısmen etkiliyor	87,00	2,14	0,62			A>C
İyimser Yaklaşım	Tamamen etkiliyor	21,00	1,93	0,75	7,347	0,001*	
	Hiç etkilemiyor	50,00	2,23	0,64			A>C
	Kısmen etkiliyor	87,00	1,99	0,60			B>C
Sosyal Desteğe Baş Vurma	Tamamen etkiliyor	21,00	1,62	0,69	0,344	0,710	-
	Hiç etkilemiyor	50,00	1,77	0,52			
	Kısmen etkiliyor	87,00	1,72	0,54			
Çaresiz Yaklaşım	Tamamen etkiliyor	21,00	1,83	0,72	4,424	0,014*	
	Hiç etkilemiyor	50,00	1,41	0,67			C>A
	Kısmen etkiliyor	87,00	1,59	0,56			
Boyun Eğici Yaklaşım	Tamamen etkiliyor	21,00	1,86	0,60	0,030	0,970	-
	Hiç etkilemiyor	50,00	1,22	0,66			
	Kısmen etkiliyor	87,00	1,23	0,55			
	Tamamen etkiliyor	21,00	1,20	0,62			

* $p \leq 0.05$

Tablo 26.'da engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzları düzeylerinin engel durumlarının yaptıkları işi etkileme durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım, ($F_{(2;155)}= 7.344$; $p \leq .05$) iyimser yaklaşım ($F_{(2;155)}=7.347$; $p \leq .05$) ve çaresiz yaklaşım ($F_{(2;155)}= 4.242$; $p \leq .05$) düzeylerinin engel durumlarının yaptıkları işi etkileme durumlarına göre farklılaştığı test edilmiştir. Hiç etkilemiyor cevabını belirten bireylerin kısmen etkiliyor ve tamamen etkiliyor cevabını veren bireylere göre kendine güvenli yaklaşım düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Hiç etkilemiyor ve kısmen etkiliyor cevabı veren bireylerin tamamen etkiliyor cevabı veren bireylere göre

iyimser yaklaşım düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Tamamen etkiliyor cevabı veren bireylerin hiç etkilemiyor cevabı veren bireylere göre çaresiz yaklaşım düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sosyal desteğe başvurma ve boyun eğici

yaklaşım düzeylerinin bireylerin engellilik hallerinin yaptıkları işi etkileme durumlarına göre farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 27.

Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	Yaş	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Genel Doyum	30 yaş ve altı	51	3,70	0,97	1,785	0,171	-
	31-40	78	3,38	1,01			
	41 yaş ve üzeri	29	3,57	0,83			
İçsel Doyum	30 yaş ve altı	51	3,85	0,94	1,390	0,252	-
	31-41	78	3,56	1,03			
	41 yaş ve üzeri	29	3,75	0,85			
Dışsal Doyum	30 yaş ve altı	51	3,49	1,12	1,973	0,142	-
	31-42	78	3,10	1,13			
	41 yaş ve üzeri	29	3,29	0,92			

* $p \leq 0.05$

Tablo 27.'de engelli bireylerin iş doyumu düzeylerinin yaş gruplarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin engelli bireylerin yaş gruplarına ilişkin farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 28.

Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	Medeni durum	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Genel Doyum	Evli	103	3,50	1,01	0,121	0,886	-
	Bekâr	51	3,57	0,95			
	Boşanmış	4	3,41	0,40			
İçsel Doyum	Evli	103	3,66	1,00	0,128	0,880	-
	Bekâr	51	3,75	0,95			
	Boşanmış	4	3,63	0,28			
Dışsal Doyum	Evli	103	3,24	1,13	0,101	0,904	-
	Bekâr	51	3,31	1,06			
	Boşanmış	4	3,09	0,64			

* $p \leq 0.05$

Tablo 28.'de engelli bireylerin iş doyumu düzeylerinin medeni durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin engelli bireylerin medeni durumlarına ilişkin farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 29.

Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	Eğitim durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Genel Doyum	A)Ortaöğretim	64	3,71	0,93	1,816	0,147	-
	B)Ön lisans	46	3,35	1,13			
	C)Lisans	46	3,38	0,82			
	D)Yüksek lisans	2	4,08	1,31			
İçsel Doyum	A)Ortaöğretim	64	3,91	0,94	2,611	0,053	-
	B)Ön lisans	46	3,47	1,10			
	C)Lisans	46	3,57	0,82			
	D)Yüksek lisans	2	4,50	0,71			
Dışsal Doyum	A)Ortaöğretim	64	3,42	1,05	0,850	0,469	-
	B)Ön lisans	46	3,18	1,23			
	C)Lisans	46	3,11	0,98			
	D)Yüksek lisans	2	3,44	2,21			

* $p \leq 0.05$

Tablo 29.'da engelli bireylerin iş doyumu düzeylerinin eğitim durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin engelli bireylerin eğitim durumlarına ilişkin farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 30.

Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	Eş çalışma durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Genel İş Doyumu	Çalışıyor	23	3,40	1,07	-0,503	0,616
	Çalışmıyor	80	3,52	0,99		
İçsel Doyum	Çalışıyor	23	3,60	1,05	-0,354	0,724
	Çalışmıyor	80	3,68	0,99		
Dışsal Doyum	Çalışıyor	23	3,11	1,19	-0,647	0,519
	Çalışmıyor	80	3,28	1,12		

* $p \leq 0.05$

Tablo 30.'da engelli bireylerin eşlerinin çalışma durumuna göre iş doyumu düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin engelli bireylerin eşlerinin çalışma durumlarına ilişkin farklılaşmadığı test edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 31.

Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Aylık Aile Gelir Durumlarına Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	İş yerinde çalışma süresi	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Genel Doyum	4000 TL ve altı	25	2,34	0,49	2,204	0,114	-
	4000-5000 TL	44	2,04	0,67			
	5000 TL ve üzeri	89	2,27	0,64			
İçsel Doyum	4000 TL ve altı	25	2,18	0,53	1,919	0,150	-
	4000-5000 TL	44	1,83	0,62			
	5000 TL ve üzeri	89	2,07	0,68			
Dışsal Doyum	4000 TL ve altı	25	1,82	0,58	2,155	0,119	-
	4000-5000 TL	44	1,71	0,64			
	5000 TL ve üzeri	89	1,75	0,51			

* $p \leq 0.05$

Tablo 31.'de engelli bireylerin iş doyumu düzeylerinin aylık aile gelir durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin engelli bireylerin aile geliri durumlarına ilişkin farklılaşmadığı görülmüştür. ($p > .05$)

Tablo 32.

Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Çalıştıkları İş Yerinde Toplam Çalışma Sürelerine Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	İş yerinde çalışma süresi	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Genel Doyum	2 yıl ve altı	25	3,49	0,92	0,031	0,970	-
	2-5 yıl	44	3,50	1,06			
	5 yıl ve üzeri	89	3,53	0,95			
İçsel Doyum	2 yıl ve altı	25	3,69	0,89	0,038	0,963	-
	2-5 yıl	44	3,66	1,05			
	5 yıl ve üzeri	89	3,71	0,97			
Dışsal Doyum	2 yıl ve altı	25	3,19	1,10	0,063	0,939	-
	2-5 yıl	44	3,26	1,16			
	5 yıl ve üzeri	89	3,28	1,08			

* $p \leq 0.05$

Tablo 32.'de engelli bireylerin iş doyumu düzeylerinin çalıştıkları iş yerinde toplam çalışma sürelerine göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin engelli bireylerin çalıştıkları iş yerlerinde çalıştıkları toplam sürelerle göre farklılaşmadığı test edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 33.

Engelli Bireylerin İş Doyumunu Düzeylerinin Çalıştıkları Pozisyona Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	Çalışılan pozisyon	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Genel İş Doyumu	Memur	102	3,57	0,89	0,934	0,352
	Hizmetli	56	3,42	1,11		
İçsel Doyum	Memur	102	3,75	0,88	1,055	0,293
	Hizmetli	56	3,58	1,11		
Dışsal Doyum	Memur	102	3,30	1,04	0,674	0,501
	Hizmetli	56	3,18	1,19		

* $p \leq 0.05$

Tablo 33.'de engelli bireylerin çalıştıkları pozisyona göre iş doyumunu düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin engelli bireylerin çalıştıkları pozisyona ilişkin farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 34.

Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin İş Yerlerinin Coğrafi Planlamasına Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	İş yeri coğrafi planlama	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Genel İş Doyumu	Merkez teşkilatı	48	3,56	1,04	0,383	0,702
	Taşra teşkilatı	110	3,50	0,95		
İçsel Doyum	Merkez teşkilatı	48	3,68	1,03	-0,070	0,944
	Taşra teşkilatı	110	3,69	0,95		
Dışsal Doyum	Merkez teşkilatı	48	3,39	1,14	0,947	0,345
	Taşra teşkilatı	110	3,21	1,08		

* $p \leq 0.05$

Tablo 34.'de engelli bireylerin çalıştıkları pozisyona göre iş doyumunu düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin iş yerinin coğrafi yapılanmasına göre farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 35.

Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Engel Derecelerine Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	Engel derecesi (yüzde)	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Genel İş Doyumu	40-60 arası	115,00	3,52	0,98	0,045	0,964
	60 ve üzeri	43,00	3,51	0,96		
İçsel Doyum	40-60 arası	115,00	3,70	0,99	0,175	0,861
	60 ve üzeri	43,00	3,67	0,94		
Dışsal Doyum	40-60 arası	115,00	3,25	1,10	-0,131	0,896
	60 ve üzeri	43,00	3,28	1,11		

* $p \leq 0.05$

Tablo 35.'de engelli bireylerin engel derecelerine göre iş doyumu düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız T Testi sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin engelli bireylerin engel derecelerine ilişkin farklılaşmadığı test edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 36.

Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Engel Türlerine Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	Engel türü	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Genel Doyum	Görme	30,00	3,17	1,13	1,409	0,234	-
	İşitme	7,00	3,78	1,14			
	Ortopedik	56,00	3,65	0,89			
	Nörolojik	20,00	3,49	1,15			
	Diğer	45,00	3,56	0,83			
İçsel Doyum	Görme	30,00	3,33	1,10	1,426	0,228	-
	İşitme	7,00	3,92	1,11			
	Ortopedik	56,00	3,82	0,91			
	Nörolojik	20,00	3,70	1,17			
	Diğer	45,00	3,73	0,81			
Dışsal Doyum	Görme	30,00	2,93	1,27	1,139	0,340	-
	İşitme	7,00	3,57	1,27			
	Ortopedik	56,00	3,41	1,01			
	Nörolojik	20,00	3,16	1,19			
	Diğer	45,00	3,29	1,00			

* $p \leq 0.05$

Tablo 36.'da engelli bireylerin iş doyumu düzeylerinin engel türlerine göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda bireylerin genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin engel türlerine ilişkin farklılaşmadığı test edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 37.

Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Engelinin Oluşma Durumlarına Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	Engelin oluşma durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Genel Doyum	Doğum	54,00	3,47	1,07	0,609	0,610	-
	Trafik kazası	13,00	3,34	1,24			
	Hastalık	55,00	3,65	0,84			
	Diğer	36,00	3,44	0,93			
İçsel Doyum	Doğum	54,00	3,66	1,05	0,624	0,600	-
	Trafik kazası	13,00	3,49	1,30			
	Hastalık	55,00	3,82	0,86			
	Diğer	36,00	3,60	0,89			
Dışsal Doyum	Doğum	54,00	3,19	1,22	0,486	0,692	-
	Trafik kazası	13,00	3,12	1,21			
	Hastalık	55,00	3,40	0,94			
	Diğer	36,00	3,19	1,10			

* $p \leq 0.05$

Tablo 37.’’de engelli bireylerin iş doyumu düzeylerinin engelinin oluşma durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin bireylerin engelinin oluşma durumlarına göre farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 38.

Engelli Bireylerin İş Doyumu Düzeylerinin Engel Durumlarının Yaptıkları İş Etkileme Durumlarına Göre Karşılaştırması

Minnesota İş Doyumu Ölçeği	İşin etkilenme durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Anlamlı Fark
Genel Doyum	Hiç etkilemiyor	50,00	4,04	0,82	15,318	0,000*	A>B
	Kısmen etkiliyor	87,00	3,37	0,86			A>C
	Tamamen etkiliyor	21,00	2,86	1,18			
İçsel Doyum	Hiç etkilemiyor	50,00	4,19	0,79	14,132	0,000*	A>B
	Kısmen etkiliyor	87,00	3,55	0,85			A>C
	Tamamen etkiliyor	21,00	3,05	1,26			
Dışsal Doyum	Hiç etkilemiyor	50,00	3,82	1,03	13,116	0,000*	A>B
	Kısmen etkiliyor	87,00	3,10	0,99			A>C
	Tamamen etkiliyor	21,00	2,59	1,12			

* $p \leq 0.05$

Tablo 38.'de engelli bireylerin iş doyumu düzeylerinin engel durumlarının yaptıkları işi etkileme durumlarına göre karşılaştırmasına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları yer almıştır. Analiz sonucunda genel doyum, ($F_{(2;155)}= 15.318$; $p \leq .05$) içsel doyum ($F_{(2;155)}=14.132$; $p \leq .05$) ve dışsal doyum ($F_{(2;155)}= 13.116$; $p \leq .05$) düzeylerinin engel durumlarının yaptıkları işi etkileme durumlarına göre farklılaştığı test edilmiştir. Hiç etkilemiyor cevabını belirten bireylerin kısmen etkiliyor ve tamamen etkiliyor cevabını veren bireylere göre genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 39.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeyleri Arasında İlişki

Ölçekler		Kendine Güvenli Yaklaşım	İyimser Yaklaşım	Sosyal Desteğe Baş Vurma	Çaresiz Yaklaşım	Boyun Eğici Yaklaşım
Psikolojik	r	,634**	,518**	,325**	-,313**	-0,142
Dayanıklılık	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,076
Yapısal	r	,428**	,307**	,184*	-,161*	-,208**
Stil	p	0,000	0,000	0,021	0,043	0,009
Gelecek	r	,541**	,432**	,266**	-,338**	-0,094
Algısı	p	0,000	0,000	0,001	0,000	0,242
Aile	r	,408**	,363**	0,100	-,180*	-0,050
Uyumu	p	0,000	0,000	0,212	0,024	0,531
Kendilik	r	,595**	,518**	,250**	-,335**	-,170*
Algısı	p	0,000	0,000	0,002	0,000	0,033
Sosyal	r	,569**	,425**	,330**	-,288**	-,167*
Yeterlilik	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,036
Sosyal	r	,455**	,379**	,369**	-,186*	-0,033
Kaynaklar	p	0,000	0,000	0,000	0,020	0,683

* $p \leq 0.05$ ** $p \leq 0.01$

Tablo 39.'da engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile stresle başa çıkmaz tarzları arasında ilişkiler Pearson korelasyon analizi kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık ile kendine güvenli yaklaşım, ($r = .634$; $p \leq .01$) iyimser yaklaşım ($r = .518$; $p \leq .01$) ve sosyal desteğe başvurma ($r = .325$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde, çaresiz yaklaşım ($r = -.313$; $p \leq .01$) ile negatif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu test edilmiştir. Psikolojik dayanıklılık ile boyun eğici yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. ($p > .05$)

Yapısal stil ile kendine güvenli yaklaşım ($r = .428$; $p \leq .01$) ve iyimser yaklaşım ($r = .307$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde, sosyal desteğe başvurma ($r = .184$; $p \leq .05$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde, çaresiz yaklaşım ($r = -.161$; $p \leq .05$) ve boyun eğici yaklaşım ($r = -.208$ $p \leq .01$) arasında negatif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu analiz edilmiştir.

Gelecek algısı ile kendine güvenli yaklaşım ve ($r = .541$; $p \leq .01$) iyimser yaklaşım ($r = .432$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde, sosyal desteğe başvurma ($r = .256$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde, çaresiz yaklaşım ($r = -.338$; $p \leq .01$) arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu test edilmiştir. Gelecek algısı ile boyun eğici yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. ($p > .05$)

Aile uyumu ile kendine güvenli yaklaşım ve ($r = .408$; $p \leq .01$) iyimser yaklaşım ($r = .363$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu test edilmiştir. Aile uyumu ile sosyal desteğe başvurma, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olmadığı belirlenmiştir. ($p > .05$)

Kendilik algısı ile kendine güvenli yaklaşım ($r = .595$; $p \leq .01$) ve iyimser yaklaşım ($r = .518$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde, sosyal desteğe başvurma ($r = .250$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde, çaresiz yaklaşım ($r = -.335$; $p \leq .01$) arasında negatif yönde orta düzeyde, boyun eğici yaklaşım ($r = -.170$ $p \leq .05$) arasında negatif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu test edilmiştir.

Sosyal yeterlilik ile kendine güvenli yaklaşım, ($r = .569$; $p \leq .01$) iyimser yaklaşım ($r = .425$; $p \leq .01$) ve sosyal desteğe başvurma ($r = .330$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde, çaresiz yaklaşım ($r = -.288$; $p \leq .01$) ve boyun eğici yaklaşım ($r = -.169$ $p \leq .05$) arasında negatif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu test edilmiştir.

Sosyal kaynaklar ile kendine güvenli yaklaşım, ($r = .455$; $p \leq .01$) iyimser yaklaşım ($r = .379$; $p \leq .01$) ve sosyal desteğe başvurma ($r = .369$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde, çaresiz yaklaşım ($r = -.186$; $p \leq .05$) arasında negatif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu test edilmiştir. Sosyal kaynaklar ile boyun eğici yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 40.

Engelli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ile İş Doyumu Düzeyleri Arasında İlişki

Ölçekler		Genel Doyum	İçsel Doyum	Dışsal Doyum
Psikolojik Dayanıklılık	r	,334**	,364**	,257**
	p	0,000	0,000	0,001
Yapısal Stil	r	,192*	,203*	0,156
	p	0,016	0,010	0,051
Gelecek Algısı	r	,310**	,325**	,255**
	p	0,000	0,000	0,001
Aile Uyumu	r	,325**	,338**	,274**
	p	0,000	0,000	0,000
Kendilik Algısı	r	,260**	,307**	,170*
	p	0,001	0,000	0,032
Sosyal Yeterlilik	r	0,133	,163*	0,080
	p	0,095	0,041	0,316
Sosyal Kaynaklar	r	,304**	,329**	,237**
	p	0,000	0,000	0,003

* $p \leq 0.05$ ** $p \leq 0.01$

Tablo 40.'da engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş doyumları arasında ilişkiler Pearson korelasyon analizi kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonucunda psikolojik dayanıklılık ile genel doyum ($r = .334$; $p \leq .01$) ve içsel doyum ($r = .364$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde, dışsal doyum ($r = .257$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu test edilmiştir.

Yapısal stil ile genel doyum ($r = .192$; $p \leq .05$) ve içsel doyum ($r = .203$; $p \leq .05$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu test edilmiştir. Yapısal stil ile dışsal doyum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Gelecek algısı ile genel doyum ($r = .310$; $p \leq .01$) ve içsel doyum ($r = .325$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde, dışsal doyum ($r = .255$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu analiz edilmiştir.

Aile uyumu ile genel doyum ($r = .325$; $p \leq .01$) ve içsel doyum ($r = .338$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde, dışsal doyum ($r = .274$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu test edilmiştir.

Kendilik algısı ile genel doyum ($r = .260$; $p \leq .01$) ve dışsal doyum ($r = .170$; $p \leq .05$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde, içsel doyum ($r = .307$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu test edilmiştir.

Sosyal yeterlilik ile içsel doyum ($r = .163$; $p \leq .05$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu analiz edilmiştir. Sosyal yeterlilik ile genel doyum ve dışsal doyum arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmadığı görülmüştür. ($p > .05$)

Sosyal kaynaklar ile genel doyum ($r = .304$; $p \leq .01$) ve içsel doyum ($r = .329$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde, dışsal doyum ($r = .237$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu analiz edilmiştir.

Tablo 41.

Engelli Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Düzeyleri ile İş Doyumu Düzeyleri Arasında İlişki

Ölçekler		Genel Doyum	İçsel Doyum	Dışsal Doyum
Kendine Güvenli	r	,395**	,435**	,300**
Yaklaşım	p	0,000	0,000	0,000
İyimser	r	,425**	,467**	,323**
Yaklaşım	p	0,000	0,000	0,000
Sosyal Desteğe	r	0,126	0,149	0,082
Baş Vurma	p	0,114	0,061	0,307
Çaresiz	r	0,061	0,053	0,065
Yaklaşım	p	0,446	0,507	0,417
Boyun Eğici	r	,187*	0,125	,249**
Yaklaşım	p	0,019	0,118	0,002

* $p \leq 0.05$ ** $p \leq 0.01$

Tablo 41.'de engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzları ile iş doyumları arasında ilişkiler Pearson korelasyon analizi kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonucunda kendine güvenli yaklaşım ile genel doyum, ($r = .395$; $p \leq .01$) içsel doyum ($r = .435$; $p \leq .01$) ve dışsal doyum ($r = .300$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu test edilmiştir.

İyimser yaklaşım ile genel doyum, ($r = .425$; $p \leq .01$) içsel doyum ($r = .467$; $p \leq .01$) ve dışsal doyum ($r = .323$; $p \leq .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu analiz edilmiştir.

Sosyal desteğe başvurma ile genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olmadığı görülmüştür. ($p > .05$)

Çaresiz yaklaşım ile genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olmadığı belirlenmiştir. ($p > .05$)

Boyun eğici yaklaşım ile genel doyum ($r = .187$; $p \leq .05$) ve dışsal doyum ($r = .249$; $p \leq .05$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu analiz edilmiştir. Boyun eğici yaklaşım ile içsel yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırma T.C. Adalet Bakanlığının çeşitli birimlerinde görev yapan engelli personelin psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma tarzları ve iş doyumlarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında psikolojik dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar düzeylerinin engelli bireylerin yaş gruplarına, medeni durumlarına, eğitim durumlarına, iş yerinin coğrafi yapılanmasına, bireylerin engel derecelerine, engel türüne ve engelin oluşma durumlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu değişkenlere göre bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde herhangi bir etkilenme olmamaktadır. Literatürde bu bulguyu destekleyen araştırmalar da mevcut iken tam tersini ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur. Karataş (2016) da psikolojik dayanıklılık ve stresle başa çıkma tarzlarını incelediği araştırmasında psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yaşa göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Ancak Yalçın (2013) öğretmenlerin tükenmişlik düzeyi, stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik ilişkilerine baktığı çalışmasında psikolojik dayanıklılık düzeyinin yaşa göre değiştiğini belirlemiştir. Artan yaşla birlikte olgunluk düzeyinin artması, deneyim kazanımları, sosyal çevrenin genişlemiş olması psikolojik dayanıklılığı artırdığını düşündürmektedir.

Psikolojik dayanıklılığın alt boyutu aile uyumu düzeylerine bakıldığında evli engelli bireylerin bekar ve boşanmış engelli bireylere göre aile uyumu düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu analiz edilmiştir. Çıvgın (2015) çalışmasında yaptığı analiz sonucunda, aile uyumunun medeni duruma göre farklılaştığını tespit etmiştir. Sonuçlara göre, evli olan hükümlülerin, bekar olan hükümlülere göre dayanıklılık

puanları daha yüksek olarak belirlenmiştir. Eşleri çalışan engelli bireylerin eşleri çalışmayan engelli bireylere göre psikolojik dayanıklılık, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Yine araştırma sonuçlarına göre, gelir düzeyleri yüksek olan engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı ve sosyal kaynaklar düzeylerinin gelir durumu daha düşük olan engelli bireylere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kahraman (2016) ise çalışmasında sadece aile uyumu alt boyutu ile gelir düzeyleri arasında anlamlı ilişki tespit etmiştir. Bulgulara göre, gelir düzeyi yüksek olan çalışanların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Her iki sonuç göz önünde bulundurulduğunda, eşlerin çalışma durumu da gelir düzeyini artırdığı için, gelir düzeyi diğerlerine göre yüksek olan engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Yalnızca sosyal yeterlilik düzeyleri bireylerin aile gelirlerine göre farklılaşmamaktadır.

Toplam çalışma süresine göre değerlendirme yapıldığında 5 yıl ve üzeri çalışan engelli personelin, psikolojik dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı ve sosyal kaynaklar düzeylerinin 2-5 yıl arası çalışan bireylere göre yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum meslek hayatında daha uzun yıllar geçirmiş olan engelli bireylerin, sosyal çevrelerinin artmış olması, aile ve arkadaşlık ilişkilerini rayına oturtmuş olmaları, meslekte kıdemli olmaları ve daha fazla deneyim kazanmış olmaları açısından değerlendirildiğinde, psikolojik dayanıklılık düzeylerinin arttığı söylenebilir. Gökmen (2014) ise özel eğitim okulu yöneticileriyle yaptığı çalışmasında psikolojik dayanıklılık toplam ölçek puanlarının çalışma süresine göre farklılaşmadığını analiz etmiştir.

Çalışılan pozisyona bakıldığında, aile uyumu ve sosyal yeterlilik düzeylerinde bir farklılaşma görülmezken, daha yüksek pozisyonda çalışan engelli personelin, daha düşük pozisyonlarda görev yapan engelli personele göre psikolojik dayanıklılık, yapısal stil, gelecek algısı ve sosyal kaynaklar düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışma hayatında daha kıdemli bir pozisyonda çalışıyor olmak, kendine güveni, gelir düzeyini ve saygınlığı artıracığından psikolojik dayanıklılığı da artırması beklenmektedir. Kara (2019) çalışmasında hemşirelerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin çalışılan pozisyona göre farklılık gösterdiğini saptamıştır.

Diğerlerine göre daha yüksek pozisyonda görev yapıyor olmanın, psikolojik dayanıklılığı artırdığını belirlemiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, stresle başa çıkma tarzları ölçeğinin alt boyutları olan kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım düzeylerinin engelli bireylerin yaş gruplarına, medeni durumlarına, eğitim durumlarına, iş yerinde toplam çalışma sürelerine, çalıştıklarına pozisyona, iş yerinin coğrafi yapılanmasına, bireylerin engel türlerine ve engelinin oluşma durumlarına göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu değişkenlerin, engelli bireylerin stresle başa çıkma şekillerini değiştirmedeği düşünülmektedir. Demir (2018) yaptığı çalışmasında katılımcıların iyimser yaklaşım puanından aldıkları puanlar yaşa göre farklılaşmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, stresle başa çıkma tarzlarının alt boyutu olan kendine güvenli yaklaşım düzeyleri, eşleri çalışan engelli bireylerin eşleri çalışmayan engelli bireylere göre daha yüksektir. Eşleri çalışan engelli bireylerin gelir düzeylerinin daha yüksek olacağı daha önceki bulgu sonuçlarında bahsedilmiştir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda gelir seviyesi daha yüksek olan engelli bireylerin stresle başa çıkarken olumlu yöntemleri kullanması beklenmektedir. Aslan (2019) ise çalışmasında, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma alt boyutları ile gelir düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler belirlemiştir.

Stresle başa çıkma tarzlarının gelir düzeyleri ile olan ilişkisine bakıldığında, gelir düzeyi yüksek olan engelli bireylerin, gelir düzeyi diğerlerine göre düşük olan engelli bireylere göre, kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım düzeyleri yüksek iken çaresiz yaklaşım düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Engel derecesi %60 ve üzeri olan bireylerin, %40-60 arası olan bireylere göre çaresiz yaklaşım düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Temiz (2010), görme engelli bireylerle yaptığı çalışmasında, örneklemindeki görme engellilerin %50'sinin kendine güvenli yaklaşım gösterdiğini, bu durumu yaklaşık oranlarla sosyal desteğe başvurma ve iyimser yaklaşımın takip ettiğini belirlemiştir. Bu durum, görme engellilerin genel olarak stresle baş etmede olumlu tarzları kullandığı olarak yorumlanmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım düzeyleri yüksek olan engelli bireylerin engel durumları yaptıkları işi etkilememektedir. Çaresiz yaklaşım düzeyleri yüksek olan engelli bireylerin engeli ise yaptıkları işi etkilediği sonucuna varılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, iş doyumu ölçeğinin alt boyutları olan genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum düzeylerine göre engelli bireylerin aldıkları puanlar yaş gruplarına, medeni durumlarına, eğitim durumlarına, eşlerinin çalışma durumlarına, aile geliri durumlarına, çalıştıkları iş yerlerinde çalıştıkları toplam süreler, çalıştıkları pozisyona, iş yerinin coğrafi yapılanmasına, engel derecelerine, engel türlerine ve engelin oluşma durumlarına göre farklılaşmamaktadır. Bu sonuçlara bakıldığında, söz değişkenlerin engelli bireylerin iş doyumlarını değiştirmediği söylenebilir. Kurt'un (2011) çalışmasında araştırmamızın aksi yönünde bir bulgu elde edilmiştir ve çalıştıkları süre ile iş doyumu arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir, meslekteki hizmet süresi arttıkça iş doyumu düzeyinde de arttığı bulgusuna ulaşılmıştır. Başka araştırmalara bakıldığında ise benzer sonuçlar gözlenmektedir. Aksayan (1990) da yaş ile iş doyumu arasında anlamlı ilişkiler saptamamıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre iş doyumu yüksek olan engelli bireylerin engel durumlarının yaptıkları işi etkilemediği tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlarda psikolojik dayanıklılık ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkiye bakıldığında psikolojik dayanıklılık ile kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal desteğe başvurma arasında pozitif yönde, çaresiz yaklaşım ile negatif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Yapısal stil ve sosyal desteğe başvurma ile kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım arasında pozitif yönde, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Gelecek algısı ve boyun eğici yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptanırken, gelecek algısı ile kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım arasında pozitif yönde, çaresiz yaklaşım arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Aile uyumu ile kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Kendilik algısı ve kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım arasında pozitif yönde orta düzeyde, sosyal desteğe başvurma arasında pozitif yönde zayıf düzeyde,

çaresiz yaklaşım arasında negatif yönde orta düzeyde, boyun eğici yaklaşım arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler ortaya koyulmuştur. Sosyal yeterlilik ile kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal desteğe başvurma arasında pozitif yönde orta düzeyde, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Sosyal kaynaklar ile kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal desteğe başvurma arasında pozitif yönde, çaresiz yaklaşım arasında negatif yönde istatistiksel anlamlı ilişkiler görülmüştür. Sosyal kaynaklar ile boyun eğici yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Deniz (2019) yaptığı araştırmasında stresle başa çıkma tarzları puanları ile psikolojik dayanıklılığın birçok alt boyutunun puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptamıştır.

Psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş doyumunu arasındaki ilişkilere bakıldığında, psikolojik dayanıklılık ile genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bulgulara göre, engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri arttıkça, yaptıkları işten aldıkları doyum da artmaktadır. Yapısal stil ile dışsal doyum arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken, genel doyum ve içsel doyum arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı ve sosyal kaynaklar ile genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum arasında pozitif yönde ilişkiler saptanmıştır. Sosyal yeterlilik ile içsel doyum arasında pozitif yönde zayıf, genel doyum ve dışsal doyum ile de istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunamadığı gözlenmiştir. Mizmizlioğlu (2018) araştırmasında işini hoşlanarak yapan araştırma katılımcılarının psikolojik dayanıklılık ve iş doyumunu ölçeklerinden aldıkları puanların yüksek olduğunu belirtmiştir. Araştırmada psikolojik dayanıklılık ile iş doyumunu arasında zayıf ama anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Son olarak stresle başa çıkma tarzları ve iş doyumunu arasındaki ilişkiye bakıldığında, engelli bireylerin kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım ile genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler analiz edilmiştir. Bireyler stresle başa çıkarken olumlu yöntemleri kullandığında iş doyum seviyeleri de artmaktadır. Sosyal desteğe başvurma ve çaresiz yaklaşım ile genel doyum, içsel doyum ve dışsal doyum arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olmadığı belirlenmiştir. Boyun eğici yaklaşım ile içsel yaklaşım arasında istatistiksel olarak

anlamli bir ilişki tespit edilemezken, genel doyum ve içsel doyum arasında pozitif yönde zayıf da olsa anlamli ilişkiler tespit edilmiştir. Kurt (2011) yaptığı çalışmasında problem odaklı stresle başa çıkma puanları arttıķça iş doyum puanlarının da arttığını belirlemiştir.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu çalışmada T.C. Adalet Bakanlığında çalışan engelli personelin psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma tarzları ve iş doyumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan engelli bireylerin psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma tarzları ve iş doyumları puanlarına bakıldığında birbirleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik dayanıklılık ve stresle başa çıkma tarzlarının, iş doyumunu üzerinde yordayıcı rolü olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada kullanılan sosyodemografik değişkenler açısından bir değerlendirme yaptığımızda; yaşın, medeni durumun, eğitim durumunun, iş yerinin coğrafi yapılanmasının, engelin türünün ve engelin oluşma durumlarının, psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma tarzları ve iş doyumunu üzerinde anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Evli engelli bireylerin, aile uyumu düzeylerinin bekar ve boşanmış bireylere göre daha yüksek olması, evli bireylerde psikolojik dayanıklılık düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca gelir düzeyi nispeten daha yüksek olan engelli bireylerin de psikolojik dayanıklılık düzeyleri, daha düşük maaşla çalışan engelli bireylere göre daha yüksek olduğunu düşünülmektedir.

Toplam çalışma süresi 5 yıl ve üzeri olan engelli bireylerin, çalışma süresi 2-5 yıl olan engelli bireylere göre psikolojik dayanıklılık seviyesi daha yüksektir. Bu durum, yıllar geçip meslekte deneyim kazandıkça, iş çevresinin tanınırlığı

arttıkça, diğer çalışanlara göre daha kıdemli hale geldikçe bireylerin psikolojik iyi oluş seviyelerinin yükseldiğini düşündürmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre gelir düzeyi diğerlerine göre yüksek olan engelli bireyler olumlu başa çıkma tarzlarını kullanmaktadır. Olumlu başa çıkma tarzlarını kullanan engelli bireylerin engel durumları yaptıkları işi etkilemezken, olumsuz başa çıkma tarzlarını kullanan engelli bireylerin engel durumları yaptıkları işi etkilemektedir. Bununla bağlantılı olarak, iş doyumu yüksek olan engelli bireylerin de engel durumları yaptıkları işi etkilememektedir sonucu elde edilmiştir. Ayrıca engel derecesi yüksek olan bireyler de olumsuz başa çıkma tarzlarını kullanmaktadır.

6.2. Öneriler

Engelli personellerin sorunlarına çözüm bulmak adına çeşitli istihdam ve sosyal politikalar geliştirilebilirse, psikolojik dayanıklılıkların, iş doyumlarının ve stresle başa çıkmada olumlu başa çıkma yöntemlerinin kullanılma oranının artacağı düşünülmektedir.

Kurumlarda, psikolojik iyi oluş halini artırmaya ve stres düzeyini optimum seviyede tutmaya yönelik hizmet içi eğitimlerin, seminerlerin ve çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi hem çalışma koşullarının olumsuz etkisi azaltacaktır, hem de çalışma arkadaşları ile olumlu ilişkileri geliştirecektir. Dolayısıyla iş doyumu düzeylerinin artacağı da düşünülmektedir.

İş doyumunun artırılmasında ücret faktörünün önemli bir yerinin olduğu bilinmektedir. Maaş iyileştirilmeleri, çeşitli maddi ve sosyal imkanların tanınması, bireylerin çalışma motivasyonunu artıracaktır.

Kamuda iş koşulları farklılık gösterdiğinden stresle baş etme faktörleri değişiklik göstermektedir. Bu nedenle eğer bu alanda çalışmalar yapılırsa kamu kurumlarının benzerlik gösteren çalışma alanlarına göre ayrılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Engelli personelin yapılan çalışma esnasında çalışmaya katılmama konusunda dirençli olduğu görülmüştür. Bu konuda engelli personele çalışma öncesi gerekli açıklamaların ayrıntılı bir biçimde yapılması, bu konudaki problemlerin önemli ölçüde aşılabileceğini düşündürmektedir.

Uygulamalar esnasında zorluk yaşanmaması için engel durumlarına uygun detaylı bilgilendirmelerin yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Pandemi sürecinde zorunlu olarak online çalışma biçimi temel alınmış ve online çalışmanın farklı bölge ve şartlarda görev yapan kişilere ulaşma konusunda kolaylık sağladığı görülmüştür.

Engelli personel içerisinde kadın sayısının çok düşük olması nedeniyle örnekleme yansıtacak sonuçların cinsiyet açısından değerlendirilmesinin mümkün olmaması, bu çalışmaların eksik yönlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Riskler, engeller ve diğer ailesel ve sosyal problemler iş alanında olabileceği gibi hayatın her alanında karşımıza çıkabilir. Bu problemleri tolere edebilmek, ruhsal sistemi dengede tutabilmek bireysel çevresel olduğu kadar bireysel de bir konudur. Engelli personellere çalışma süreci içerisinde bu konularda kurumsal destek sağlamak hem mikro hem de makro düzeyde verimlilik getirecektir.

Psikolojik dayanıklılık hayat boyu her yaşta öğrenilebilen hareketli bir süreçtir. Bu bakımdan engelli personellere yönelik psikolojik dayanıklılığı artırma programları düzenlenebilir. Bunun iş doyumunu ve verimine de katkısı olacaktır.

Engelli bireylerin stresle başa çıkma tarzlarının olumlu yönde kullanılması açısından desteklenmesi iyi oluş halini artırma açısından da önemlidir. Bu bağlamda haftalık, aylık periyodlar halinde düzenli stres seminerleriyle personellerin desteklenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak; literatürde engelli personelin psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma tarzları ve iş doyumlarını inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu konuda ülkemizde yapılan bir çalışma olsa da, araştırmamız engelli bireyler ile

yapılan ilk araştırma olma özelliği taşıdığı için alana önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akman, S. (2004). Stresin Nedenleri ve Açıklayıcı Kuramlar. *Türk Psikoloji Bülteni*, 10 (34-35): 40-54.
- Aksayan, S. (1990). *Koruyucu ve Tedavi Edici Sağlıklı Hizmetlerinde Çalışan Hemşirelerin İş Doyumu Etkenlerinin İrdelenmesi*. Yayınlanmış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aktan Ş., B. ve Önder, A. (2018). Okul Öncesi Dönemde Psikolojik Dayanıklılık. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 20-30.
- Aktaş, E. (2011). *Çocuklardaki Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve Özgül Öğrenme Güçlüğüne, Anne Babaların Duygusal İstismar Potansiyeli ve Çocukların Kabul/Red Algısı ile İlişkisi*. Uzmanlık tezi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.
- Alnar, O. (2015). *Sağlık Kurumlarında İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılık Tutumlarının Psikolojik Dayanıklılıktaki Rolü*. Yüksek lisans tezi. Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Altıncılıç, İ. (2008). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altundağ, G. (2011). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri, Stresle Başa Çıkma Tutumları ve Stresi Algılama Düzeyinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altundaş, O. (2000). *Poliste İş Stresi ve İş Tatmini*. Yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Anıl, L. (1999). *Askerlikte Ruhsal Bozukluk Belirtisi Gösteren ve Göstermeyen Erlerin Sosyal Destekler ve Başa Çıkma Yöntemleri Açısından Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Arslan, S. (2004). *İş Stresi ve İş Doyumu: Kara Kuvvetleri Komutanlığında Görev Yapan Muvazzaf Subay ve Astsubaylar Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma*. Yüksek lisans tezi. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, Y., Şahin, H.M., Gülnar, U. ve ark. (2014). Görme Engellilerin Toplumsal Hayatta Yaşadıkları Zorluklar (Batman Merkez Örneği). *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 4 (2).
- Aslan, H. (2006). *Çalışanların İş Doyumu Düzeylerine Göre Depresyon, Benlik Saygısı Ve Denetim Odağı Algısı Değişkenlerinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Aslan, G. (2019). *Ev Kadınlarının Stresle Başa Çıkma Tarzlarının İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aşık, N. A. (2010). Çalışanların İş Doyumunu Etkileyen Bireysel ve Örgütsel Faktörler ile Sonuçlarına İlişkin Kavramsal Bir Değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*, 467, 31-51.
- Ataman, S.A. (2019). *Kamu Kurumlarında Çalışan Engelli Personellerin Meslek Yaşamlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Avşaroğlu, S., Deniz, M. E. ve Kahraman, A. (2005). Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 115-129.
- Ayvaşık, B. ve Sayıl, M. (Ed.) (2002). *Psikolojiyi Anlamak*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (2004). *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Basım, H. N ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22 (2), 104-114.
- Batıgün, A. D. ve Şahin, N. H. (2006). İş Stres ve Sağlık Psikolojisi Araştırmaları İçin İki Ölçek: A- Tipi Kişilik Ve İş Doyumu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17, 32-45.
- Baycan, A. (1985). *Analysis of Several Aspects of Job Satisfaction Between Different Occupational Groups*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Beck, A. (2008). *Bilişsel Terapi ve Duygusal Bozukluklar*. (T. Özakkaş, V. Öztürk, & A. Türkcan, Çev.) İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Boğa, S. (2016). *Cezaevi Hükümlülerinin, Ruhsal Belirtileri ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Bolat Yılmaz, E. (2018). Süreğen Hastalığı Olan Çocuklar ve Hastane Okulları. *Milli Eğitim Dergisi*, 218.
- Bozgeyikli, H. ve Şat, A. (2014). Öğretmenlerde Psikolojik Dayanıklılık Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi: Özel Okul Örneği. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3 (5).
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal Bilimler İçin Veri Aanalizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (1994). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çadır, D. (2008). *Zihinsel Engelli Öğrenciler İçin Müzik Terapi Yöntemine Göre Hazırlanan Sosyal Beceri Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Çakan, S. ve Özcan, S. (2010). Süreğen Hastalığı Olan Çocuklara Sahip Annelerin Tutumları, Kaygı Düzeyleri Ve Diğer Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (2), 161-180.
- Çakır, İ. (2006). *Polislerin İş Stresi ve Bazı Değişkenlere Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çalışır, H. (2012). *Sağlık Çalışanlarında İş Doyumu (Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi) Hemşire-Ebe Hemşireler Örneği*. Yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çarıkcı, İ. H. (2000). Çalışanların Tatminlerini Etkileyen Kişisel Özellikler: Süpermarket Çalışanları Üzerinde Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 155-168.
- Çeliksaş, E. (2016). *Engelli Personelin Çalışma Motivasyonunu Etkileyen Faktörler Silivri İlçesi Araştırması*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetin H., Zettter Ahyen S., Taş S. ve Çaylak M., (2013). İş Doyumu ve Çalışanlarının Demografik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi: Antalya Atatürk Devlet Hastanesi Örneği. *Akdeniz İBBF Dergisi*, (26).
- Çıvıgın, U. (2015). *Hükümlülerin Suç ve Kaldıkları Cezaevleri Türlerine Göre Ruh Sağlıklarının, Psikolojik Başetme ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dadışman, H. B. (2016). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğünde Engelliler İle Çalışan Eğitimcilerin İş Doyumu İle Tükenmişlik Sendromu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dalbay, R.S. (2009). *Özürlü Yakınlarının Özürlülere Yönelik Sosyal Politikalara İlişkin Bilgi, Beklenti ve Memnuniyet Dereceleri*. Yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- Demir, Ç. (2018). *Üniversite Çalışanlarının Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ve Stresle Baş Etme Tarzlarının İncelenmesi (Toros Üniversitesi Örneği)*. Yüksek lisans tezi. Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Deniz, D. (2019). *Travma Ve Stresörle İlişkili Bozukluklarda Psikolojik Dayanıklılık, Stresle Başaçıkma Tarzları ve Çocukluk Çağı Travması İlişkisi*. Tıpta uzmanlık tezi. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kayseri.
- Durak, M. (2002). *Predictive Role of Hardiness on Psychological Symptomatology of University Students Experienced Earthquake*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Duygun, T. (2001). *Zihinsel Engelli ve Sağlıklı Çocuk Annelerinde Stres Belirtileri Strese Başaçıkma Tarzları ve Algılanan Sosyal Desteğin Tükenmişlik Düzeyine Olan Etkisi*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DSÖ. (1986). *Sağlığın Teşviki ve Geliştirilmesine Yönelik Ottawa Sözleşmesi*. Cenevre.
- DSÖ. (2011). *Dünya Engellilik Raporu*.
- Engvik, H. (1993). Big Five in Norwegian. *J Norw Psychol Ass*, 30, 884-896.
- Eğnli, A. T. (2009). *Çalışanlarda İş Doyumu: Kamu ve Özel Sektör Çalışanlarının İş Doyumuna Yönelik Bir Araştırma*. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23 (3), 35-52.
- Elfenbein, J. L., Bentler, R. A., Davis, J. M., & Neibuhr, D. P. (1988). Status Of School Childrens Hearing Aids Relative To Monitoring Practices. *Ear and Hearing*, 9 (4), 212-217.
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2020). *Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni*.
- Erarslan, Ö. (2014). *Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlık ile Depresif Belirtiler ve Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişkide Benlik Saygısı, Pozitif Dünya Görüşü ve Umudun Aracı Rolünün İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdil O, Keskin H, İmamoğlu S. Z. ve Erat S. (2004). Yönetim Tarzı Ve Çalışma Koşulları, Arkadaşlık Ortamı Ve Takdir Edilme Duygusu İle İş Tatmini Arasındaki İlişkiler: Tekstil Sektöründe Bir Uygulama. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 5 (1), 17-26.
- Erdoğan, E. (2015). Tanrı Algısı, Dini Yönelim Biçimleri ve Öznel Dindarlığın Psikolojik Dayanıklılıkla İlişkisi: Üniversite Örnekleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (29), 223-246.

- Ergenç, B. (2016). *Anasınıfı Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyal Becerileri ve Empatik Eğilim Düzeyleri Üzerindeki Rolü*. Yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ersoy, B. (2006). *Toplumsal Değerler ve Çalışanların İş Doyumu Arasındaki İlişki: Ampirik Bir Uygulama*. Yüksek lisans tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Friborg, O., Hjemdal, O., Rosenvinge, J. H. ve Martinussen, M. (2003). A New Rating Scale For Adult Resilience: What are the central protective resources behind healthy adjustment?. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 12 (2), 65-76.
- Genç, A. (2014). *Psikolojik Dayanıklılığın Örgütsel Bağlılık ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi: Görgül Bir Araştırma*. Yüksek lisans tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gezer, N. (1998). *Muğla İl Merkezindeki Sağlık Kuruluşlarında Çalışan Hemşirelerde İş Doyumu ve Stres*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik Sağlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine Bir Derleme Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3, (28), 113-128.
- Gökçe, B. (1993). *Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Güçlülük ve Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gökmen, B. (2014). *Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinin Psikolojik Dayanıklılık ve İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul Örneği)*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Göktepe, E.O. (2002). *İşitme Engelli Çocuğu Olan Annelerin Stres ve Aile İçi Uyum Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gündoğdu, Y. (2014). *Ağır Düzeyde Ortopedik Engelli Bireylere Evde Bakım Hizmeti Sunan Bakıcıların Sorunları ve Dini Değerlerinin Bakım Hizmeti Sunumundaki Katkısı*. Yüksek lisans tezi. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Güneş, C. (2016). *Engelli Sporcularla Çalışan Antrenörlerin Mesleki Yeterliliklerinin Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Güneysucu, J. (2010). *Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Olan Babaların Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Stres Düzeyleri ve Stresle Başa Çıkma*

Tarzlarının İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gürboğa, Ç. ve Kargın, T. (2003). İşitme Engelli Yetişkinlerin Farklı Ortamlarda Kullandıkları İletişim Yöntemlerinin/Becerilerinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2).

Hanton, S., Evans, L. ve Neil, R. (2003). Hardiness and the Competitive Trait Anxiety Response. *Anxiety, Stress and Coping*, 16 (2), 167-184.

Herzberg, F. (1987). One More Time:How Do You Motivate Employees?. *Harward Business Revie*.

Işıkhan, V. (2004). *Çalışma Hayatında Stres ve Başa Çıkma Yolları*. Ankara: Sandal Yayınları.

Izgar, H. (Ed.) (2012). *Endüstri ve Örgüt Psikolojisi*. Konya: Eğitim Yayınevi.

İdi, A. (2017). *İlkokul Ve Ortaokullarda Örgütsel İklim İle Öğretmenlerin İş Doyumu Arasındaki İlişki*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

İlgün, E. (2010). *İnfaz Koruma Memurlarının İş Doyumu Ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kahraman, N. (2016). *Kamu Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi Çalışanlarının Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri (Ankara İli Örneği)*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kamya, H. (2000). Hardiness and Spiritual Well-Being Among Social Work Students. *Journal of Social Work Education*, 36 (2), 231-241.

Kara, Y. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Stresle Başa Çıkma Tarzları ve Çatışma Eylem Stillerine Etkisi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kara, Ö. (2019). *Hemşirelerin Psikolojik Dayanıklılık, Mesleğe Bağlılık ve İş Yükü Algısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.

Karadeniz, C. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Alanına İlişkin Öz Yeterlik İnancı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 63-69.

Kararırmak, Ö. (2006). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 129-138.

Karasar, N. (2012). *Bilimler Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.

- Karavardar, G. (2010). Psikolojik Yıldırma İle Bazı Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. *Journal of New World Sciences Academy*, 5 (3).
- Karataş, R. (2016). *Özel Eğitim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Ve Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kemaloğlu, B. (2009). *Çalışan Hemşirelerde Tükenmişlik İle Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kılıç, Z. (2018). *İş Yaşamında Yalnızlık Ve Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Üniversitedeki Öğretim Elemanları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kobasa, S. C. (1982). *The Hardy Personality: Toward a Social Psychology of Stress and Health*. In J. Suls & G. Sanders (Eds.), *The Social Psychology of Health and Illness*. Hillsdale, N.J.: Erlbaum.
- Kurt, T. (2005). Herzberg'in Çift Faktörlü Güdüleme Kuramının Öğretmenlerin Motivasyonu Açısından Çözümlemesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 285–299.
- Kurt, N. (2011). *Çevik Kuvvet Personelinin Stresle Başa Çıkma Tutumları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve İş Doyumu Düzeyleri*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuşdil, M.E., Bayram, N., Aytaç, S., Bilgel, N. (2005). Çalışma Yaşamında Bireylerin Yaptıkları İşe İlişkin Duygularının İş Stres Tepkileri Üzerine Etkisi. *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 6 (1).
- Lambert, V. A., Lambert, C, E., & Yamase, H. (2003). Psychological Hardiness, Workplace Stress and Related Stress Reduction Strategies. *Nursing and Health Sciences*, (5), 181-184.
- Lazarus, R. S. (1993). From Psychological Stress to The Emotions: A History Of Changing Outlooks. *Annual Review of Psychology*, 44, 1–21.
- Maden, T. (2010). *İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi ve İstanbul'daki Devlet Üniversite Hastanelerinde Çalışan Ameliyathane Hemşirelerine Yönelik Bir Araştırma*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Masten, A.S. ve Coastworth, J. D. (1998). The Development Of Competence İn Favorable and Unfavorable Environments: Lessons From Research On Successful Children. *American Psychologist*, 53 (2), 205-220.

- Maddi, S.R. (2002). The Story Of Hardiness: Twenty Years Of Theoring, Research, and Practice. *Consulting Psychology Journal*, 54, 173-185.
- Maddi, S. R., Harvey, R. H., Khoshaba, D. M., Lu, J. L., Persico, M., & Brow, M. (2006). The Personality Construct Of Hardiness, III: Relationships With Repression, İnnovativeness, Authoritarianism, and Performance. *Journal of Personality*, 74 (2), 575-598.
- Metin, M. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2012). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Ankara.
- Mizmizlioğlu, E. (2018). *Bir Grup Ruh Sağlığı Çalışanında İş Doyumunun Psikolojik Dayanıklılık ve Sağlıklı Yaşam Biçimiyle İlişkisi*. Yüksek lisans tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Morris, C.G (2002). *Psikolojiyi Anlamak; Psikolojiye Giriş*. Ayvaşık, H.B. ve Sayıl, M. (Çev.) Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Oktekin, B. ve Çavuş, N. (2019). İşitme ve Konuşma Engelli Bireyler için İşaret Tanıma Sistemi Geliştirme. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 25 (97-1).
- Okyayuz, Ü. H. (1999). *Sağlık Psikolojisi Giriş*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Oymak, Y. C. (2017). *Psikolojik İyi Oluş İle İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ölçüm, D. (2015). *Okul Yöneticilerinin Karar Verme Stilllerinin Öğretmenlerin İş Doyumuna Etkisi (Sakarya İli Örneği)*. Yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Öz, F. ve Yılmaz B. E. (2009). Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlamlık. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 16 (3), 82-89.
- Özbudak, S. (2019). *Müzikli ve Müziksiz Yapılan Aletli Pilates Egzersizlerinin İş Doyumu, İyimserlik Ve Psikolojik İyi Oluş Üzerine Etkisi*. Bilim uzmanlığı tezi. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Özdamar, K. (2015). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özsan, M. ve Hasret, F. (2017). Görme Engelli Bireylerin Günlük Yaşamını Kolaylaştırmak Adına Bir Önerme: Braille Alfabeli Giysiler. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 89-94.

- Özürümler İdaresi Başkanlığı. (2008). ÖZİDA, Özürlülük Eğitimi: Toplum Özürlülüğü Nasıl Anlıyor Temel Araştırması. Ankara.
- Piştöf, S. ve Şanlı, E. (2013). Bilişsel Davranışçı Terapide Metafor Kullanımı. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, (2), 182-189.
- Reis Ayvaz, Z., Gücükoğlu, B. ve Eskici, B. (2014). İşitme ve Konuşma Engellilerin Yaşamlarını Kolaylaştırma. *XVI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, Mersin.
- Sağ, B. (2016). *Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Pozitif Algının Psikolojik Dayanıklılık Depresyon ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki*. Yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sapancalı, F. (2007). Türkiye’de İşgücü Piyasası, Sorunlar ve Politikalar. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 21 (2-3).
- Sarı Yıldırım, H. (2007). Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Ailelerde Aile Yüklenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11 (2).
- Schultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2001). *Modern Psikoloji Tarihi* (Çev.Y. Aslay). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Sezgin, F. (2012). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 489-502.
- Sığrı, Ü. ve Basım, N. (2006). İş Görenlerin İş Doyumu İle Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin Analizi: Kamu ve Özel Sektörde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 131-154.
- Silvera, DH., Martinussen, M. ve Dahl, TI. (2001) The Tromso Social Intelligence Scale, a Self-report Measure of Social Intelligence. *Scand J Psychol*, 42, 313-319.
- Sipahioğlu, Ö. (2008). *Farklı Risk Grubundaki Ergenlerin Psikolojik Sağlımlıklarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Süzen, B. (2015). *1999 Marmara Depremini Yaşamış Bireylerin Psikolojik Dayanıklılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1995). Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği: Üniversite Öğrencileri İçin Uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10 (34), 56-73.
- Şahin Hisli, N. (Ed.) (1998). *Stresle Başa Çıkma: Olumlu Bir Yaklaşım*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

- Şahin, N. H. (2010). *Stresle Başa Çıkma Olumlu Bir Yaklaşım*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Şen, M. (2018). Türkiyede Engellilere Yönelik İstihdam Politikaları: Sorun Ve Öneriler. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2 (8), 129-152.
- Şimşek, M. A. (2005). *Stres Yönetimi Programının Bursa İlinde Sanayi Alanında Çalışan Personelin Stres Düzeyine Etkisi*. Yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- T.C. Resmi Gazete. Engelliler Hakkında Kanun. 1/7/2005. Sayı: 25868. Resmi Gazete, Ankara.
- Temiz, K. (2010). *Görme Engellilerde Ruhsal Belirtilerin, Yaşam Doyumunun ve Stresle Baş Etme Tarzlarının Araştırılması*. Uzmanlık tezi. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi, Malatya.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (29).
- Türk Dil Kurumu (TDK) Resmi İnternet Sayfası, (2020). Erişim <http://www.tdk.gov.tr>
- Türkeri, O. (2019). *Sağlık Çalışanlarında İş Doyumu ve Benlik Saygısının İncelenmesi: Ordu İli Örneği*. Yüksek lisans tezi. Mersin: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türküm, A.S. (1999). *Stresle Başa Çıkma ve İyimserlik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Türküm, S. (2001). Stresle Başa Çıkma Biçimi, İyimserlik, Bilişsel Çarpıtma Düzeyleri ve Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkiler: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 1-16.
- Uçman, P. (1990). Ülkemizde Çalışan Kadınlarda Stresle Başa Çıkma ve Psikolojik Rahatsızlıklar. *Psikoloji Dergisi*, 7 (24), 58-75.
- Uygun, Y., Teke, A.K. ve Gezgin, D.M. (2018). İşitme Engelli Öğrencilerin Türkçe Eğitiminde Bilgisayar Destekli Eğitim Yazılımı Kullanımının İncelenmesi. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 7 (1), 36-45.
- Varışlı, Y. (2010). *İnşaat Firmalarında Çalışanların İş Doyumu*. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Yağcı, M. İ., ve Doğrul, Ü. (2015). Hakkaniyet Teorisi Çerçevesinde Tüketicilerin Hizmet Telafilerini Değerlendirme Süreci : Kavramsal Bir İnceleme. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 12 (2): 1–22.

- Yalçın, S. (2013). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle Stres, Psikolojik Dayanıklılık Ve Akademik İyimserlik Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yanikkerem, E. ve Esmeray, N. (2017). İşitme ve Konuşma Engelli Kadınların Yaşadığı Güçlükler. *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 38-46.
- Yelboğa, A. (2007). Bireysel Demografik Değişkenlerin İş Doyumu ile İlişkisinin Finans Sektöründe İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2).
- Yılmaz, M. (2019). *Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları İle İş Yaşam Kaliteleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Yüksel, İ. (2005). İletişimin İş Tatmini Üzerindeki Etkileri; Bir İşletmede Yapılan Görgül Çalışma. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6 (2), 291-30.
- World Health Organization (WHO). (2011). *World Report On Disability*. Geneva.
- Weiss, D. J., Dawis, R. V., England, G. W. & Lofquist, L. H. (1967). *Manuel for the Minnesota Satisfaction Questionnaire*. Minneapolis: University of Minnesota.
- Werner, E. E. (1989). High-Risk Children in Young Adulthood: A Longitudinal Study From Birth to 32 Years. *American Journal of Orthopsychiatry*, 59, 72-81.

EKLER

EK 1- Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu

Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma T.C. Adalet Bakanlığı'nda çalışan engelli personelin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, stresle başa çıkma tarzları ve iş doyumunu düzeylerini incelemek amacıyla yapılmaktadır. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilerle, T.C. Adalet Bakanlığında çalışan engelli personelin iş doyumlarına yönelik politikalar geliştirilmesi adına ne gibi katkılar sağlanabileceğiyle ilgili öneriler sunulacaktır.

Bu çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olacaktır ve katılmama durumunuzda herhangi bir yaptırım uygulanmayacaktır. Psikososyal serviste görev yapmakta olan infaz ve koruma memuru görüşmelere eşlik edecektir. Görüşmelerde paylaştığınız tüm bilgiler ve kimliğiniz gizli tutulacaktır. Çalışmada toplanan veriler yalnızca akademik araştırma amacıyla kullanılacaktır ve yalnızca ulusal/uluslar arası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda sunulacaktır. Bu formu imzalayarak araştırmaya katılmayı kabul etmiş olacaksınız.

Araştırmanın bilgilendirme formunu okudum. Araştırma ile ilgili yeterli açıklama yapılmıştır ve tüm sorularıma gerekli cevaplar verilmiştir. Araştırmaya kendi rızamla gönüllü olarak katılmak istiyorum.

Katılımcının

Adı/Soyadı:

İmzası:

Tarih:

EK 2- Sosyodemografik Bilgi Formu

SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Aşağıda sizi tanımamıza yönelik bazı sorular bulunmaktadır. Sorulara içtenlikle cevap vermeniz araştırmanın güvenilirliği açısından önem taşımaktadır. Test üzerinde kimliğinizi belirten herhangi bir soru bulunmamaktadır. Bu nedenle her soru için samimi bir şekilde yanıtlamanız veya size uyan cevabı işaretlemeniz beklenmektedir.

1. Cinsiyetiniz ?.....
2. Yaşınız ?.....
3. Medeni Durumunuz ?
4. Eğitim Durumunuz ?
5. Evli iseniz eşinizin çalışma durumu?
6. Ailenizin aylık toplam geliri?TL
7. Çocuğunuz var mı?.....Evet ise kaç tane:.....
8. Kaç yıldır bu işyerinde çalışıyorsunuz ?YılAy
9. Toplam Çalışma süreniz?YılAy
10. Çalıştığınız kurumdaki pozisyonunuz nedir?
11. Çalışmakta olduğunuz kurumun yerleşim birimi hangisidir?
 Köy Belde İlçe İl BüyükŞehir
12. Çalışmakta olduğunuz kurumun coğrafi yapılanması nedir?
 Merkez Teşkilatı Taşra Teşkilatı
13. Belirlenen engellilik düzeyiniz nedir?(Sağlık Bakanlığı tarafından verilmiş engellilik derecesi olan): %
14. Engel Türünüz?
 Nörolojik Ortopedik İşitme İşitme ve konuşma Görme Diğer:
15. Şu an çalıştığınız kurumda hangi şartlarda istihdam edildiniz?
 Bu kuruma müracaat ettiğimde engellydim
 Bu kurumda çalışırken engelli hale geldim
 Başka kurumda çalışırken engelli hale geldim
16. Engeliniz ne sonucunda oluştu?
 Doğum Hastalık Trafik Kazası Diğer:
17. Engellilik haliniz yaptığımız işi etkiliyor mu, etkiliyorsa bu olumsuzlukları ve nasıl etkilediğini belirtiniz?
 Hiç Etkilemiyor Kısmen Etkiliyor Tamamen Etkiliyor

EK 3- Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Yetişkinler İçin Dayanıklılık Ölçeği	
1. Beklenmedik bir olay olduğunda...	
Her zaman bir çözüm bulurum	Çoğu kez ne yapacağımı kestiremem
2. Gelecek için yaptığım planların...	
Başarılması zordur	Başarılması mümkündür
3. En iyi olduğum durumlar şu durumlardır...	
Ulaşmak istediğim açık bir hedefim olduğunda	Tam bir günlük boş bir vaktim olduğunda
4. ...olmaktan hoşlanıyorum	
Diğer kişilerle birlikte	Kendi başıma
5. Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı...	
Benimkinden farklıdır	Benimkiyle aynıdır
6. Kişisel konuları ...	
Hiç kimseyle tartışmam	Arkadaşlarımla/Aile-üyeleriyle tartışabilirim
7. Kişisel problemlerimi...	
Çözmem	Nasıl çözebileceğimi bilirim
8. Gelecekteki hedeflerimi...	
Nasıl başaracağımı bilirim	Nasıl başaracağımdan emin değilim
9. Yeni bir işe/projeye başladığımda ...	
İleriye dönük planlama yapmam, derhal işe başlarım	Ayrıntılı bir plan yapmayı tercih ederim
10. Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak	
Önemli değildir	Çok önemlidir
11. Ailemle birlikteyken kendimi ... hissederim	
Çok mutlu	Çok mutsuz
12. Beni	
Bazı yakın arkadaşlarım/aile üyelerim cesaretlendirir	Hiç kimse cesaretlendiremez.
13. Yeteneklerim...	
Olduğuna çok inanırım	Konusunda emin değilim
14. Geleceğimin .. olduğunu hissediyorum	
Ümit verici	Belirsiz
15. Şu konuda iyiyimdir...	
Zamanımı planlama	Zamanımı harcama
16. Yeni arkadaşlık konusu ... bir şeydir	
Kolayca yapabildiğim	Yapmakta zorlandığım

Yetişkinler İçin Dayanıklılık Ölçeği	
17. Ailem şöyle tanımlanabilir ...	
Birbirinden bağımsız	Birbirine sıkı biçimde kenetlenmiş
18. Arkadaşlarımla arasındaki ilişkiler ...	
Zayıftır	Güçlüdür
19. Yargılarıma ve kararlarıma ...	
Çok fazla güvenmem	Tamamen güvenirim
20. Geleceğe dönük amaçlarım ...	
Belirsizdir	İyi düşünülmüştür
21. Kurallar ve düzenli alışkanlıklar ...	
Günlük yaşamımda yoktur	Günlük yaşamımı kolaylaştırır
22. Yeni insanlarla tanışmak ...	
Benim için zordur	Benim iyi olduğum bir konudur
23. Zor zamanlarda, ailem ...	
Geleceğe pozitif bakar	Geleceği umutsuz görür
24. Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında...	
Bana hemen haber verilir	Bana söylenmesi bir hayli zaman alır
25. Diğerleriyle beraberken	
Kolayca gülerim	Nadiren gülerim
26. Başka kişiler söz konusu olduğunda, ailem şöyle davranır:	
Birbirlerini desteklemez biçimde	Birbirlerine bağlı biçimde
27. Destek alırım	
Arkadaşlarımdan/aile üyelerinden	Hiç kimseden
28. Zor zamanlarda ... eğilimim vardır	
Her şeyi umutsuzca gören bir	Beni başarıya götürebilecek iyi bir şey bulma
29. Karşılıklı konuşma için güzel konuların düşünülmesi, benim için ...	
Zordur	Kolaydır
30. İhtiyacım olduğunda ...	
Bana yardım edebilecek kimse yoktur	Her zaman bana yardım edebilen birisi vardır
31. Hayatımdaki kontrol edemediğim olaylar (ile) ...	
Başa çıkmaya çalışırım	Sürekli bir endişe/kaygı kaynağıdır
32. Ailemde şunu severiz ...	
İşleri bağımsız olarak yapmayı	İşleri hep beraber yapmayı
33. Yakın arkadaşlarımla/aile üyeleri ...	
Yeteneklerimi beğenirler	Yeteneklerimi beğenmezler

EK 4- Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği

STRESLE BAŞA ÇIKMA TARZLARI ÖLÇEĞİ				
<p>Bu ölçek kişilerin yaşamlarındaki stresle başa çıkmak için neler yaptıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Aşağıda bu düşüncelerinize yakın veya uzak çeşitli örnekler göreceksiniz. Lütfen, her cümleyi dikkatlice okuyun ve her birine ne kadar katılıp katılmadığınızı belirtin. Aşağıda belirtilen maddelerin doğrusu veya yanlışı yoktur. Her bir maddenin duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 4 aralıklı ölçek üzerinde ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.</p>	Hiçbir zaman	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. Bir sıkıntım olduğunda kimsenin bilmesini istemem.	1	2	3	4
2. Bir sıkıntım olduğunda iyimser olmaya çalışırım.	1	2	3	4
3. Bir sıkıntım olduğunda bir mucize olmasını beklerim.	1	2	3	4
4. Bir sıkıntım olduğunda olayları büyütmeyip üzerinde durmamaya çalışırım.	1	2	3	4
5. Bir sıkıntım olduğunda başa gelen çekilir diye düşünürüm.	1	2	3	4
6. Bir sıkıntım olduğunda sakin kafayla düşünmeye, öfkelenmemeye çalışırım.	1	2	3	4
7. Bir sıkıntım olduğunda kendimi kapana sıkışmış gibi hissedirim.	1	2	3	4
8. Bir sıkıntım olduğunda olayın/olayların değerlendirmesini yaparak en iyi kararı vermeye çalışırım.	1	2	3	4
9. Bir sıkıntım olduğunda içinde bulunduğum kötü durumu kimsenin bilmesini istemem.	1	2	3	4
10. Bir sıkıntım olduğunda ne olursa olsun direnme ve mücadele etme gücümü kendimde bulurum.	1	2	3	4
11. Bir sıkıntım olduğunda olayları kafama takıp, sürekli düşünmekten kendimi alamam.	1	2	3	4
12. Bir sıkıntım olduğunda kendime karşı hoşgörülü olmaya çalışırım.	1	2	3	4
13. Bir sıkıntım olduğunda iş olacağına varır diye düşünüyorum.	1	2	3	4
14. Bir sıkıntım olduğunda mutlaka bir yol bulabileceğime inanır, bunun için uğraşırım.	1	2	3	4
15. Bir sıkıntım olduğunda problemin çözümü için adak adarım.	1	2	3	4
16. Bir sıkıntım olduğunda her şeye yeniden başlayacak gücü kendimde bulurum.	1	2	3	4
17. Bir sıkıntım olduğunda elimden hiçbir şey gelmeyeceğine inanırım.	1	2	3	4
18. Bir sıkıntım olduğunda olaydan/olaylardan olumlu bir şey çıkarmaya çalışırım.	1	2	3	4
19. Bir sıkıntım olduğunda her şeyin istediğim gibi olmayacağına inanırım.	1	2	3	4
20. Bir sıkıntım olduğunda problemi adım adım çözmeye çalışırım.	1	2	3	4
21. Bir sıkıntım olduğunda mücadeleden vazgeçerim.	1	2	3	4
22. Bir sıkıntım olduğunda sorunun benden kaynaklandığını düşünürüm.	1	2	3	4
23. Bir sıkıntım olduğunda hakkımı savunabileceğime inanırım.	1	2	3	4
24. Bir sıkıntım olduğunda olanlar karşısında kaderim buymuş derim.	1	2	3	4
25. Bir sıkıntım olduğunda “keşke daha güçlü olsaydım” diye düşünürüm.	1	2	3	4
26. Bir sıkıntım olduğunda bir kişi olarak iyi yönde değiştiğimi ve olgunlaştığımı hissedirim.	1	2	3	4
27. Bir sıkıntım olduğunda “benim suçum ne” diye düşünürüm.	1	2	3	4
28. Bir sıkıntım olduğunda “hep benim yüzümden oldu” diye düşünürüm.	1	2	3	4
29. Bir sıkıntım olduğunda sorunun gerçek nedenini anlayabilmek için başkalarına danışırım.	1	2	3	4
30. Bir sıkıntım olduğunda bana destek olabilecek kişilerin varlığını bilmek beni rahatlatır.	1	2	3	4

EK 5- Minnesota İş Doyumu Ölçeği

MINNESOTA İŞ DOYUMU ÖLÇEĞİ

Mesleğimden:	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Kararsızım	Memnunum	Çok Memnunum
1. Beni her zaman meşgul etmesi bakımından					
2. Ekip çalışması olanağımın olması bakımından					
3. Ara sıra değişik şeyler yapabilme şansımın olması bakımından					
4. Toplumda saygın bir kişi olma şansını bana vermesi bakımından					
5. Yöneticilerin personeli İdare tarzı açısından					
6. Yöneticilerin karar vermedeki yeteneği bakımından					
7. Vicdanıma aykırı olmayan şeyler yapabilme şansımın olması açısından					
8. Bana sabit bir iş sağlaması bakımından					
9. Başkaları için bir şeyler yapabilme olanağına sahip olmam bakımından					
10. Kişilere ne yapacaklarını söyleme şansına sahip olmam bakımından					
11. Kendi yeteneklerimi kullanarak bir şeyler yapabilme şansımın olması bakımından					
12. İş ile ilgili alınan kararların uygulamaya konması bakımından					
13. Yaptığım iş ve karşılığında aldığım ücret bakımından					
14. İş içinde terfii olanağımın olması bakımından					
15. Kendi kararlarımı uygulama serbestliğini bana vermesi bakımından					
16. İşimi yaparken kendi yöntemlerimi kullanabilme şansını bana sağlaması bakımından					
17. Çalışma şartları bakımından					
18. Çalışanların birbirleri ile anlaşması açısından					
19. Yaptığım iyi bir iş karşılığında takdir edilme açısından					
20. Yaptığım iş karşılığında duyduğum başarı hissinden					

İNTİHAL RAPORU

Turnitin Originality Report

Processed on: 11-Jan-2021 09:31 EDT
 ID: 1482620322
 Word Count: 18847
 Submitted: 1

Similarity Index	Similarity by Source
15%	Internet Sources: 10% Publications: 2% Student Papers: 8%

Engelli Personelin Psikolojik Dayanıklılık, Stresle Başa Çıkma Tarzları ve İş Doyumlarının İncelenmesi: Adalet Bakanlığı Örneği By Erhan Güven

< 1% match (Internet from 09-Nov-2020) https://eseritv.org/p/219635907/ocretmentedne-gore-din-kulturu-ve-ahlak-bilgisi-derisinin-din-corumu-modelleri	
< 1% match (Internet from 09-Sep-2018) http://mta.loyes.net/userfiles/Article/IOJES_2067.pdf	
< 1% match (Internet from 22-May-2020) http://eprintsaccess.maltepe.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12415/705/427789.pdf?sequence=6	
< 1% match (Internet from 20-Nov-2020) https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/428472	
< 1% match (Internet from 24-Apr-2019) http://docs.new.edu.tr/library/6529089598.pdf	
< 1% match (student papers from 25-Apr-2018) Submitted to Konya Necmettin Erbakan University on 2018-04-25	
< 1% match (student papers from 07-Jan-2021) Submitted to Behcet Uz University on 2021-01-07	
< 1% match (Internet from 16-Jan-2019) https://docplayer.net/48764617-Abstract-book-gazi-university-turkish-sports-for-all-federation-may-21-june-2-2012-ankara-turkey.html	Windows'u Etkinleştir Windows'u etkinleştirin
< 1% match (Internet from 08-Dec-2020) http://adokulimaris.sakulak.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/6496/264307.pdf?allowed=y&sequence=1	
< 1% match (publications) ERAT, Nuray and KAYA, Fatih, "YURTTA VEYA AHLESHİNS YANINDA KALAN ÖĞRENCİLERİN SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ VE STRESLE BAŞA ÇIKMA STİLLERİNİN İNCELENMESİ", Erciyan İnv. Fen Edebiyat Fak., Türk Dil ve Edebiyat Bl., 2015.	
< 1% match (Internet from 07-May-2019) http://acta.istanbuluniv.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11728/1228/Exam%20Formu%4%99.pdf?allowed=y&sequence=1	
< 1% match (student papers from 18-Feb-2020) Submitted to Hacettepe University on 2020-02-18	
< 1% match (student papers from 24-Apr-2017) Submitted to Teçkinesolojiye Türkçe on 2017-04-24	
< 1% match (Internet from 12-Jan-2020) http://www.akademikgocercegtrimalatkoneresi.com/wp-content/uploads/2020/01/Book_ARAD.pdf	
< 1% match (Internet from 20-Dec-2018) https://erdi.com.tr/izlenimler/izlenimler-yeterlilik-goreven-hastatol-olan-gorenciler/	
< 1% match (student papers from 10-Nov-2019) Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) on 2019-11-10	
< 1% match (student papers from 31-Mar-2017) Submitted to Bevdent Universitet on 2017-03-31	
< 1% match (Internet from 01-Dec-2020) https://dilekizidemek.com/yasal-haklarimiz/	
< 1% match (student papers from 20-May-2016) Submitted to Istanbul Gelism University on 2016-05-20	Windows'u Etkinleştir Windows'u etkinleştirin
< 1% match (Internet from 28-May-2019) http://www.ansjournal.com/Makaleler/998275587_13863%20ema%20%4%b0%4%3%676L.pdf	
< 1% match (Internet from 22-Sep-2019) http://docs.new.edu.tr/library/6729260667.pdf	
< 1% match (student papers from 25-Jan-2019) Submitted to Istanbul Avidin University on 2019-01-25	
< 1% match (Internet from 02-Jul-2015) http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fya_17/17_91568.pdf	
< 1% match (student papers from 13-Jun-2019) Submitted to Yakin Dogu Universitesi on 2019-06-13	
< 1% match (publications) GUVEN, Sefika Dilek, MUZ UÇAKAN, Gamze and ERTÜRK EFE, Nurive, "Universite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığma ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi", Atatürk Üniversitesi, 2012.	
< 1% match (student papers from 20-May-2016) Submitted to Dicle University on 2016-05-20	
< 1% match (Internet from 09-Jun-2018) http://dergipark.gov.tr/download/article-file/237030	
< 1% match (Internet from 11-Dec-2019) https://www.ankoloz.org.tr/yayinlar/dergiler/1021828/tod1200643320180124m00002.pdf	
< 1% match (Internet from 03-Jun-2019) http://eprintsaccess.baskent.edu.tr/bitstream/handle/11727/3018/1023597.pdf?allowed=y&sequence=1	
< 1% match (Internet from 14-Apr-2020) http://docs.new.edu.tr/library/6716269580.pdf	Windows'u Etkinleştir Windows'u etkinleştirin
< 1% match (student papers from 08-Jan-2021) Submitted to Düzce Universitesi on 2021-01-08	

ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ

Fatih Çetin
Alıcı: ben →

Erhan merhabalar,

Psikolojik Dayanıklılık ölçeğini tez çalışmada kullanabilişsin,

Başarılar dilerim,

Fatih Çetin

Profesör
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Yönetim ve Organizasyon ABD

Professor
Niğde Ömer Halisdemir University
Department of Management and Organization

Contact info:
fcetin@onu.edu.tr
fatih_cetin@yahoo.com
+90 338 225 2035

aysegul durak
Alıcı: ben →

Sayın Güven,
söz konusu ölçeği bilimsel çalışmalarınızda kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar...
Ayşegül Durak Batıgün

Aslı Baycan Binark
Alıcı: ben →

Kullanabilirsiniz

From: arhan güven [arhngvn@gmail.com]
Sent: Tuesday, February 18, 2020 9:10 AM
To: Aslı Baycan Binark
Subject: Ölçek

Merhabalar hocam,
Adım Erhan Güven Adalet Bakanlığı'nda Psikolog olarak görev yapmaktayım. Bununla beraber Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifhaneleri Genel Müdürlüğünde İnsan Kaynakları Yüksek Lisans Programında öğrenciyim. Tez aşamasındayım ve tez konusu olarak Engelli Personelin Psikolojik Dayanıklılık ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının İş Doyumları Olursa 'Minnesota İş Doyum Ölçeğini' kullanmak isterim.

Saygılarımla,

<https://docs.google.com/uc?id=0BzJHuQe5ShRPVXZ8Z3RnCUJic1E&export=download>

ETİK KURUL RAPORU

07.04.2020

Sayın Erhan Güven

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2020/521 proje numaralı ve **“Engelli Personelin Psikolojik Dayanıklılık, Stresle Başa Çıkma Tarzları ve İş Doyumlarının İncelenmesi: T.C. Adalet Bakanlığı Örneği”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

A handwritten signature in black ink, reading 'Direnç Kanol'.

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.